

Komparace role americké a britské ženy ve 30. letech 20. století

Diplomová práce

Studijní program: N7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obory: 7503T023 – Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
7503T045 – Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce: **Bc. Petra Maryšková**
Vedoucí práce: PhDr. Michal Ulvr, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Maryšková**
Osobní číslo: **P16000824**
Studijní program: **N7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Komparace role americké a britské ženy ve 30. letech 20. století**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Předmětem práce je problematika role ženy ve společnosti. Důraz je kladen na Spojené státy americké a Velkou Británii ve 30. letech 20. století. Cílem práce je porovnat, jakou roli měla žena v USA a Velké Británii v daném období, ve veřejném, profesním, kulturním i soukromém a intimním životě.

Práce bude rozdělena dle jednotlivých sfér života do kapitol věnovaných například soukromému životu, pracovnímu životu a politice. Pro vypracování bude použita komparativní metoda, analýza a chronologická metoda.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

CALLAN, J. America in the 1930s. New York: Facts On File, 2005.

HAPKE, L. Daughters of the great depression: women, work, and fiction in the american 1930s. Athens: Univ Of Georgia Press, 1997.

HEIDEKING, J., MAUCH, Ch. Dějiny USA. Praha: Grada, 2012.

HEWITT, N.A. A companion to American women's history. Malden, Mass.: Blackwell Pub, 2005.

HOLLOWAY, G. Women and work in Britain since 1840. New York: Routledge, 2005

PURVIS, J. Women's history: Britain 1850-1945: an introduction. New York: Routledge, 2000.

STRANGE, J., CARNEVALI, F. Twentieth-century Britain. 2nd ed. Harlow: Pearson/Longman, 2007.

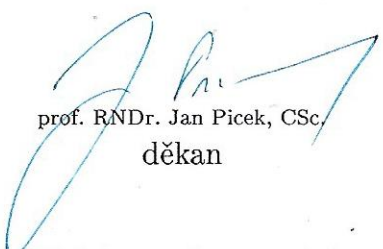
ZWEINIGER-BARGIELOWSKA, I. Women in twentieth-century Britain. Harlow: Longman, 2001.

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Michal Ulvr, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: 30. dubna 2017

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSC
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 18.7.2018

Podpis:

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Michalu Ulvrovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady a odborný dohled. Dále děkuji své rodině, která mě podporovala po celou dobu mého vysokoškolského studia.

Anotace

Tato práce si klade za cíl porovnat rozdíly, či shodné prvky ve vnímání role ženy ve společnosti třicátých let 20. století ve Spojených státech amerických a Velké Británii. Zjišťuje, zda a jakým způsobem ovlivnila společnost vnímání žen a jejich rozhodování v osobních záležitostech. Tato diplomová práce klade důraz na veřejnou, profesní, kulturní, soukromou a intimní sféru života.

Klíčová slova

USA, Velká Británie, žena, role, práce, vzdělávání, manželství, rozvod, interrupce, domácí násilí, politika, tisk, rozhlas

Annotation

This work aims to compare the differences and similarities in perception of the role of women in the 1930s in the United States and the United Kingdom. It examines whether and how society has affected the perception of women and their decision-making in personal matters. This diploma thesis puts emphasis on the public, professional, cultural, private and intimate sphere of life.

Key words

USA, United Kingdom, woman, role, work, education, marriage, divorce, abortion, domestic violence, politics, press, radio

Obsah

Seznam grafů.....	8
Seznam tabulek.....	8
Seznam použitých zkratk.....	9
Úvod.....	10
1. Ženy a pracovní trh.....	13
1.1 Situace ve Spojených státech amerických.....	13
1.2 Situace ve Velké Británii.....	21
1.3 Role žen na pracovním trhu v komparaci.....	29
2. Vzdělávání žen.....	32
2.1 Vzdělávání ve Spojených státech amerických.....	32
2.2 Vzdělávání ve Velké Británii.....	41
2.3 Vysokoškolské studium žen v komparaci.....	49
3. Ženy a soukromý život.....	52
3.1 Rodinný stav.....	52
3.2 Rodičovství.....	59
3.3 Násilí na ženách.....	67
3.4 Soukromý život žen v komparaci.....	76
4. Ženy a politika.....	79
4.1 Ženy v americké politice.....	79
4.2 Ženy v britské politice.....	86
4.3 Ženy na politické scéně v komparaci.....	89
5. Ženy v médiích.....	91
5.1 Ženy v tisku.....	91
5.2 Ženy v rozhlase.....	99
5.3 Ženy a média v komparaci.....	103
Závěr.....	105
Seznam použitých pramenů a literatury.....	109
Seznam příloh.....	121

Seznam grafů

Graf č.1- Počet uzavřených sňatků a rozvodů v USA, letech 1867-2011

Graf č.2- Rodinný stav žen v letech 1880-2011

Graf č.3- Počet uzavřených sňatků a rozvodů v Anglii a Walesu, v letech 1930-2010

Seznam tabulek

Tabulka č.1- Procentuální zastoupení jednotlivých věkových skupin pracujících žen v letech 1901-1931

Tabulka č.2- Procentuální zastoupení pracujících žen podle rodinného stavu v letech 1901-1931

Tabulka č.3- Počet žen zapsaných k vysokoškolskému studiu v letech 1870-1958

Tabulka č.4- Počet studentů, kteří získali vysokoškolský titul

Seznam použitých zkratk

BBC	British Broadcasting Corporation
CBS	Columbia Broadcasting System
ERA	Emergency Relief Administration
FERA	Federal Emergency Relief Administration
NBC	National Broadcasting Company
WPA	Works Progress Administration

Úvod

Tématem diplomové práce je komparace role americké a britské ženy ve společnosti třicátých let 20. století. Toto období bylo ovlivňováno zprvu ekonomickou krizí a následně i společenskými změnami v Evropě. Proto se nabízí možnost zabývat se rolí ženy, a jakým způsobem ji tyto jevy ovlivnily. Téma jsem si vybrala z několika důvodů, tím nejdůležitějším byl však zájem o samotnou problematiku. Jako učitelka a žena si uvědomuji, že v současné době pokládáme mnoho věcí v našem životě za samozřejmost. A samotný fakt, že za ziskem práv stojí dlouhodobý proces, doprovázený mnohdy vzájemným nepochopením, opomíjíme. Z tohoto důvodu pokládám za důležité se samotným tématem zabývat.

Primárním cílem diplomové práce je porovnat, jakou roli zastávala žena ve Spojených státech amerických a Velké Británii v období třicátých let 20. století ve veřejném, profesním, kulturním, soukromém a intimním životě. Stanoveným dílčím cílem je ukázat, jakým způsobem ovlivnily společenské změny roli žen a jejich rozhodování.

Samotná práce je členěna na pět kapitol věnovaných jednotlivým oblastem. Úvodní kapitola je věnována profesnímu životu žen. V rámci této části se zabývám samotnou rolí ženy na pracovním trhu. Primárním sledovaným jevem bude možnost zaměstnání pro ženy. Pokusím se vysvětlit, v jakých odvětvích ženy pracovaly, pokud jim to bylo umožněno. Dále se zaměřím na to, jaký vliv na zaměstnanost měla demografická struktura společnosti společně s aktuální politickou a ekonomickou situací. Jako klíčové publikace jsem si stanovila *Women and work in Britain since 1840* od Garryho Hollowaye a *Out to work: A history of wage-earning women in the United States* od Alice Kessler-Harrisové.

V návaznosti na profesní život žen se v následující kapitole zabývám problematikou vzdělávání žen. V rámci ní budu klást důraz, kromě samotné možnosti studia žen, na podmínky, za nichž mohly ženy případně studovat. Dále se zaměřím na to, jaké obory ženy nejčastěji studovaly a zda se během svého studia setkávaly s nesouhlasem ze strany společnosti, případně omezením. Důležitou součástí bude také vliv socioekonomické situace rodin a společnosti na vysokoškolské vzdělávání žen. Klíčovými publikacemi pro tuto kapitolu jsem si zvolila *Women's*

History: Britain, 1850-1945: An Introduction od June Purvisové a *Now Hiring: The Feminization of Work in the United States, 1900-1995* od Julie Kirk Blackwelderové.

Jak název kapitoly *Ženy a soukromý život* napovídá, tato část se věnuje soukromému, a především intimnímu životu. Konkrétně se zaměřím na rodinný stav žen a jevy, se kterými se setkáváme i v současné době. Důraz je kladen na rozvody, jakým způsobem na ně společnost nahlížela a také na problematiku plánovaného rodičovství. Budu se zabývat vlivem společnosti a rodiny na rozhodování žen o důležitých soukromých otázkách a také možnostmi, jaké mohly ženy využít k vyřešení situace při neplánovaném těhotenství. Nedílnou součástí kapitoly bude také podkapitola věnovaná domácímu násilí. V ní se zaměřím na to, zda bylo možné se ve třicátých letech s domácím násilím setkat, případně s jakými případy. Důležitou součástí bude rozbor dostupných dobových periodik, v rámci, něhož budu analyzovat konkrétní případy domácího násilí a odvozovat společné znaky. V této kapitole bych chtěla vycházet z odborné literatury *Abortion in the USA and the UK* od Colina Francoma a *Abortion and Sterilization: Medical and Social Aspects* od Jane Elizabeth Hodgsonové.

Následující kapitola popisuje roli žen v politice. V rámci kapitoly charakterizují jevy, které ovlivnily začlenění žen do politické sféry. Dále se budu věnovat názoru společnosti na ženy – političky, vlivem politické a ekonomické situace na angažovanost žen v politice a také úrovněmi politiky, v nichž mohly ženy potenciálně působit. Důležitou součástí bude analýza konkrétních příkladů žen – političek a jejich přínosu v této oblasti. V této kapitole bych chtěla vycházet z odborné publikace June Purvisové *Women's History: Britain, 1850-1945: An Introduction* a *Women in American politics: history and milestones* od Doris Weatherfordové.

Předmětem závěrečné kapitoly je role žen v médiích, ve sdělovacích prostředcích. Důraz je konkrétně kladen na oblast tisku a rozhlasu. Nejprve přiblížím roli žen – novinářek, přičemž sledovaným jevem jsou oblasti, v rámci, nichž mohly ženy publikovat své články. Dále se zaměřím na roli novinářek v oblasti politického zpravodajství a zda bylo možné, aby se ženy vyjadřovaly k politické situaci. V následující podkapitole se hodlám věnovat roli žen v rozhlase. Přiblížím, čím se vyznačovalo tehdejší rozhlasové vysílání a zda vhodným způsobem reagovalo na potřeby posluchaček. Blíže se zaměřím na konkrétní sféry působnosti hlasatelek a co bylo jejich stěžejním úkolem.

Jako klíčové publikace jsem si stanovila *Front-page Women Journalists, 1920-1950* od Kathleen A. Cairnsové, *Women in American journalism: a new history* od Jan Whittové, *Invisible stars: a social history of women in American broadcasting* od Donny L. Harperové a *Behind the wireless: a history of early women at the BBC* Kate Murphyové. Kromě stanovené literatury bych ráda vycházela z dostupných publikací konkrétních autorek a využila informace v nich obsažené, pokud budou v souladu s tématem diplomové práce.

Pro vypracování diplomové práce je použita komparativní metoda, analýza odborné literatury a chronologická metoda. V textu vycházím z anglicky psaných zdrojů v podobě monografií, dostupných časopisů, novinových článků a elektronických zdrojů v podobě statistických údajů. Při psaní diplomové práce jsem se nepotýkala s problémem nedostatku literatury a materiálů k tématu, ba naopak. Obecně se ve zdrojích vyskytuje takové množství relevantních informací, že je bylo třeba, vzhledem k rozumnému rozsahu práce, pečlivě roztřídit. Zároveň bylo nutné porovnávat větší množství nesrovnalostí a protimluvů v jednotlivých zdrojích. Pro podání uceleného obrazu role žen jsem do práce zařadila i obrazové materiály v podobě fotografií, nebo reklam.

1. Ženy a pracovní trh

Velký vliv na zapojení žen do pracovního procesu měla nepochybně Velká ekonomická krize. S ní se americká společnost potýkala od krachu na newyorské burze v roce 1929 zhruba do prosince roku 1941, kdy Spojené státy americké vstoupily do druhé světové války.¹

1.1 Situace ve Spojených státech amerických

Na počátku třicátých let nebylo procento pracujících žen v americké společnosti nijak vysoké. V roce 1930 pracovala mimo domácnost jedna z pěti žen a celkově jejich počet dosahoval bezmála pouze 11 milionů.² Skutečné počty pracujících žen potvrzuje zpráva vydaná Women's Bureau, agenturou spadající pod ministerstvo práce, v roce 1937.³ Agentura Women's Bureau byla založena roku 1920 a jejím cílem bylo prosazování sociálních dávek, následně zlepšování pracovních podmínek, a tím i zvýšení efektivity práce, a v neposlední řadě usnadnění přístupu žen k pracovním místům.⁴ Ve zprávě je znázorněn graf s počtem pracujících žen v jednotlivých odvětvích, který vychází ze sčítání obyvatel v roce 1930. Pokud sečteme jednotlivá čísla, zjistíme, že se počet pohyboval opravdu na hranici 11 milionů.

Hospodářská krize s sebou přinesla problémy týkající se platu. Především jeho snižování dále ovlivnilo výši příjmů rodiny. Průměrný příjem rodiny mezi lety 1929 a 1933 poklesl o 40 %, což pro muže znamenalo dvě možná řešení. Buď si mohl najít další práci, nebo si najít lepší práci na již přesyceném pracovním trhu.⁵

¹ COLLINS, Gail. *America's women: 400 Years of Dolls, Drudges, Helpmates, and Heroines*. New York: Harper Collins, ISBN 978-0061739224, s.302.

² PIDGEON, Mary Elisabeth. *Women in the Economy of the United States of America: A Summary Report: Women's Bureau Bulletin, No. 155*, Washington: Government Printing Office, 1937. Dostupné z: https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/publications/women/b0155_dolwb_1937.pdf. [vid. 20. 11. 2017]

³ TAMTÉŽ.

⁴ MCBRIDE, Dorothy E.; PARRY, Janine A. *Women's Rights in the USA: Policy Debates and Gender Roles*, 5.přepřac.vyd. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1317564584, s.217.

⁵ COLLINS, Gail. *America's women: 400 Years of Dolls, Drudges, Helpmates, and Heroines*. New York: Harper Collins, 2009, ISBN 978-0061739224. s. 302.

Z tohoto důvodu většina žen zůstávala doma, udržovala chod domácnosti, starala se o děti a potýkala se s něčím, co Eleanor Rooseveltová nazvala jako „nekonečný a ustavičný strach z nějaké katastrofy, jako například nehoda nebo nemoc, které by úplně rozložily rodinný rozpočet“.⁶ Jednoduše řečeno šlo o strach z neočekávaných výdajů, v jejichž důsledku je zatížen rozpočet rodiny a rodina může dokonce ztratit i střechu nad hlavou. Rodinný rozpočet se tak opíral pouze o omezený plat manžela.

Během třicátých let se roční příjem rodiny pohyboval mezi 500 a 1500 dolary. Mezi lety 1935-1936 byl průměrný roční příjem dokonce 1160 dolarů, přičemž hranice životního minima dosahovala výše 2500 dolarů.⁷ Pokud budeme vycházet z těchto informací, dojdeme k tomu, že v rámci týdne měla průměrná rodina na pokrytí výdajů k dispozici pouhých 22 dolarů, což není mnoho. Z těchto peněz musela rodina platit nájem, jídlo, oblečení a další věci, jakými jsou například návštěva divadla nebo kina. S pravidelnými výdaji rodina počítala dopředu a dokázala je kontrolovat, ale splácení půjčky společně s dalšími možnými neočekávanými výdaji dokázalo dostat rodinu do finančních problémů. Z tohoto důvodu představovalo zaměstnání pro ženy možnost, jak zlepšit životní situaci nejen svou, ale také své rodiny.

Ženy se při svém působení na pracovním trhu potýkaly s několika problémy. Jeden z nich představují pracovní podmínky, ve většině případů nevhodné. Jednalo se o dlouhou pracovní dobu a nízký plat.⁸ Ženy dostávaly nízký plat neodpovídající délce pracovní doby. Pro ilustraci, průměrný roční plat ženy dosahoval výše 525 dolarů, zatímco plat mužů byl téměř dvojnásobný, 1027 dolarů.⁹ Většina žen tak čelila problému s pokrytím těch nejzákladnějších potřeb. Situace sice nebyla nijak pozitivní, ale na trhu práce se našla odvětví, která za nízký plat ženy přece jen zaměstnala.

⁶ V anglickém znění „endless little economies and constant anxiety for fear of some catastrophe such as accident or illness which may completely swamp the family budget.“

⁷ CRAVENS, Hamilton. *Great Depression: People and perspectives*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2009, ISBN 978-1598840933. s.46.

⁸ BUDD, John W. *Employment with a human face: balancing efficiency, equity, and voice*. Ithaca: Cornell University Press, 2006, ISBN 978-0801472602, s.102.

⁹ TAMTÉŽ, s.56.

Nejčastěji ženy zůstávaly v domácnosti, pokud nastupovaly do zaměstnání, tak především v obchodech, zemědělství, dopravě, jako úřednice, vykonávaly manuální práci nebo pracovaly na pozicích vyžadujících potřebnou kvalifikaci. Konkrétními čísly se zabývá zpráva vydaná *Women's Bureau* v roce 1937. V domácnosti a na úřednických pozicích pracovala téměř polovina pracujících žen, tedy 5 167 081 žen. Nejpočetnější skupinou byly ženy pracující v domácnosti. V domácím prostředí zastávaly práci kuchařek, číšnic, hospodyň, porodních asistentek, zdravotních sester nebo kadeřnic. V případě porodních asistentek a zdravotních sester je nutno dodat, že se nejednalo o zcela proškolené zaměstnankyně.¹⁰

Další nejpočetnější oblast představovaly úřednické pozice. Na těch ženy většinou pracovaly jako stenografky, písařky, pomocné úřednice, účetní a pokladní.¹¹ Ve výrobním průmyslu ženy nezastávaly nijak náročnou práci. Působily jako švadleny, kloboučnice, prodavačky klobouků nebo jako dělnice. I díky tomu vzrostl mezi lety 1910-1930 počet žen pracujících především v textilním, potravinářském, obuvnickém a chemickém průmyslu. V lehkém průmyslu, jako například v textilním nebo tabákovém, ženy dokonce nahradily muže na pozici obsluhy strojů.¹² Ani obchodu se nevyhnul rozvoj a růst počtu žen v něm zaměstnaných. Ve městech se začal rozvíjet podomní prodej, a proto se nelze divit, že i v tomto odvětví se ženy nechaly zaměstnat. V prostředí obchodu ženy pracovaly jako prodavačky, maloobchodnice, realitní makléřky a pojišťovací agentky.¹³

Pokud byly ženy zaměstnané, vykonávaly méně náročná nebo nenáročná povolání. Ve většině případů se jednalo o ryze ženské profese, ke kterým nebyla potřeba kvalifikace. Tyto profese tak mohly vykonávat i mladé ženy bez jakýchkoliv zkušeností. Výjimku však představovala oblast, pro kterou byly kvalifikovanost a znalosti povinností. Jednalo se o práci učitelek, zdravotních sester, lékařek nebo knihovnic.

¹⁰ PIDGEON, Mary Elisabeth. *Women in the Economy of the United States of America: A Summary Report: Women's Bureau Bulletin, No. 155*. Washington: Government Printing Office, 1937. s. 21. Dostupné z: https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/publications/women/b0155_dolwb_1937.pdf. [vid. 20. 11. 2017]

¹¹ TAMTÉŽ, s.22.

¹² TAMTÉŽ, s.23.

¹³ TAMTÉŽ, s.24.

Americké ženy se ve třicátých letech setkávaly s něčím, co můžeme snadno nazvat diskriminací. Ve společnosti totiž převládal názor, že ženy berou práci mužům. V mnoha případech ale nebyla daná práce natolik dobře platově ohodnocena, aby ji muži přijali. Ve třicátých letech se v americké společnosti můžeme setkat s názorem, podle kterého nezadané ženy usilovaly především o kariéru. Na druhou stranu nám chybí relevantní zdůvodnění, zda by měly vdané ženy pracovat a proč, popřípadě, za jakých situací je práce žen přípustná.¹⁴

To vše lze ukázat na následujícím příkladu, uváděném v mnoha anglicky psaných zdrojích. V roce 1936 byla v časopise *Fortune* publikována anketa, v níž se autoři dotazovali čtenářů: "Myslíte si, že by vdané ženy měly mít práci na plný úvazek mimo domov?"¹⁵ Výsledky ankety přesně ukazují, jaký názor zastávala americká společnost k zaměstnávání vdaných žen. Zatímco pouhých 15 % respondentů zaměstnání vdaných žen schválilo, 48 % ho zamítlo a 37 % s ním souhlasilo pouze částečně.¹⁶ Na základě nejvíce zmiňovaného argumentu ženy přebírají práci mužům. Kromě toho by podle názoru společnosti měly ženy zastávat místo v domácnosti. Také děti byly údajně šťastnější a zdravější, když ženy nepracovaly a zůstaly s nimi doma.¹⁷ Z dnešního úhlu pohledu se argumenty zdají být použité tak, aby zasáhly i emocionální stránku žen. Otázkou je, zda jsou argumenty relevantní. Skutečně ženy přebraly mužům pracovní místo, nebo se jen nechaly zaměstnat na pozici, kterou nikdo z mužů nechtěl? Pokud tomu tak skutečně bylo, nelze mluvit o přebírání práce.

V případě krizových situací, jako jsou například nezaměstnanost otce nebo jeho dlouhodobá nemoc, lze předpokládat, že rodina musela řešit svou situaci jiným způsobem. Změnu přineslo zavedení *Social Security Act* v roce 1935, kdy stát začal lidem vyplácet příspěvek na důchod, nebo podporu v nezaměstnanosti.¹⁸

¹⁴ CRAVENS, Hamilton. *Great Depression: People and perspectives*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2009, ISBN 978-1598840933. s. 56.

¹⁵ V angličtině "Do you believe that married women should have a full time job outside the home?"

¹⁶ ABRAMOWITZ, Mimi. *Regulating the Lives of Women: Social Welfare Policy from Colonial Times to the Present*, přepřac.vyd. New York: South End Press, 1996, ISBN 978-0896085510. s. 223.

¹⁷ TAMTÉŽ.

¹⁸ BUDD, John W. *Employment with a human face: balancing efficiency, equity, and voice*. Ithaca: Cornell University Press, 2006, ISBN 978-0801472602, s. 101.

Jak by se žena zachovala v případě neočekávaných výdajů? Z názoru tehdejší společnosti nám vyplývá, že se ženy sice setkávaly s nepochopením, ale pracovaly v odvětvích a na pozicích, která do té doby patřila výhradně mužům. Nově dokonce ženy muže na některých pozicích vystřídaly. Na tuto problematiku se můžeme podívat i z jiného úhlu pohledu. Jak by se společnost, která odmítala ženy na takových pozicích, zachovala v opačném případě? Akceptovala by americká společnost muže pracující v ryze ženském zaměstnání, jako je například uklízečka, zdravotní sestra nebo učitel v mateřské škole? Nebo by se k mužům stavěla stejně, jako k ženám pracujícím v průmyslu? Ženy měly mnoho důvodů pro hledání zaměstnání a většina z nich je oprávněná. Nejdůležitějším z nich bylo zajištění základních potřeb dětí, jejich ochrana před hladem nebo dokonce před ztrátou bydlení. Impulsem byl zkrátka strach z ekonomické nejistoty v případě ztráty manželovy práce, větších výdajů nebo nedostačujícího platu na pokrytí veškerých výdajů. Je potřeba však zohlednit i praktické záležitosti spojené se zaměstnáním žen.

Pokud ženy pracovaly, bylo nutné zajistit si hlídání dětí. K vyřešení tohoto problému přispěla americká vláda, která si velice dobře uvědomovala, že je potřeba udělat vstřícné gesto vůči obyvatelům a ulehčit jim ne příliš lehkou životní situaci. Na základě částečného tlaku veřejnosti vznikaly napříč celými Spojenými státy veřejné školky, takzvané *emergency nursery schools*.¹⁹ Samotné založení a fungování těchto školek pomohlo nejen rodičům, ale také nezaměstnaným učitelům. Během prvního roku jejich existence vzniklo 2 972 školek, většinou ve spolupráci se základními školami.²⁰ Ženy se snažily hledat práci, aby zlepšily životní situaci, ale vláda jim to vydáním *Federal Economy Act* znesnadnila.²¹

¹⁹ WAYNE, Tiffany K.; BANNER, Lois, W. *Women's rights in the United States: a comprehensive encyclopedia of issues, events, and people*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2015, ISBN 978-1610692151. s. 23.

²⁰ TAGER, Miriam B. *Challenging the School Readiness Agenda in Early Childhood Education*. New York: Taylor & Francis, 2017, ISBN 978-1317204671. s. 22.

²¹ STEBBINS, Leslie F. *Work and Family in America: A Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2001, ISBN 978-1576072240. s. 93.

Zákon byl schválen Kongresem v roce 1932 a zakazoval práci více než jednoho člena rodiny. Podle *Women's Bureau* odešlo ze svých zaměstnání přes 75 % pracujících žen právě kvůli *Federal Economy Act*.²² Na statistiky zaměstnanosti měl *Federal Economy Act* velký vliv. Ze státních škol odešlo 75 % žen učitelek, přičemž polovina z nich byla vdaná.²³ Například v roce 1930 pracovalo na učitelských pozicích 853 976 žen, podle sčítání lidu to bylo v roce 1940 pouze 802 264 žen. To však nebylo způsobeno jen politikou, ale také narůstajícími požadavky škol na své zaměstnance.²⁴ Pro vzdělávací instituce bylo klíčové, aby měli zaměstnanci vysokoškolský titul. Z tohoto důvodu odcházely ze školství ženy, které si nemohly dovolit studovat na vysoké škole. Trochu odlišný případ se týkal zdravotních sester. Za stejné období došlo k nárůstu jejich počtu z 228 737 na 362 897.²⁵

Z následujících údajů vyplývá, že společnost zaváděla různá opatření týkající se pracovních podmínek a žen. Některá se omezovala pouze na to, zda je žena vdaná nebo ne, další vycházela ze strany potřeb společnosti. Snížení počtu učitelek bylo způsobeno nejen zákonem, ale také vyššími požadavky škol na vzdělání zaměstnanců a jejich dostatečnou kvalifikaci. Na základě toho lze předpokládat, že ženy jako učitelky působily primárně na základních a středních školách.

Hospodářská krize způsobila snížení už tak nízkých platů a zvýšení nezaměstnanosti černošských žen. V tomto případě můžeme hovořit o diskriminaci na základě rasy. V obydlených oblastech se černošské ženy považovaly za levnou pracovní sílu, pracující především v zemědělství a za hodně nízký plat. To znamenalo, že ženy měly zaměstnání a nějaký příjem, ale nejednalo se o plnohodnotnou práci. Platy se spíše pohybovaly na hranici životního minima.²⁶

²² TAMTÉŽ.

²³ KESSLER-HARRIS, Alice. *Out to work: A history of wage-earning women in the United States*, 20. vyd. New York: Oxford University Press, 2003, ISBN 978-0195157093. s. 257.

²⁴ CRAVENS, Hamilton. *Great Depression: People and perspectives*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2009, ISBN 978-1598840933. s. 56.

²⁵ TAMTÉŽ.

²⁶ WARE, Susan. *Holding their own: American Women in the 1930s*. Boston: Twayne Publishers, 1982, ISBN 978-0805799026. s. 28.

Kromě toho ale černošské ženy braly práci v průmyslových odvětvích, protože se snažily stoupnout v očích bílých zaměstnavatelů. Důvodem byly předsudky vůči nim kvůli barvě pleti nebo typu vlasů.²⁷ Vliv ekonomické krize na nezaměstnanost černošských žen můžeme doložit následujícím příkladem. Zatímco míra nezaměstnanosti bělošských žen v severní části Spojených států dosahovala 4,6 %, ve stejné oblasti byla nezaměstnanost černošských žen celých 8,2 %.²⁸

K podobné, ne-li stejné, situaci docházelo i v případě nezaměstnanosti mužů. Poté, co byl zvolen do úřadu prezident Theodore Roosevelt, vešel v platnost program na obnovu hospodářství Spojených států – *Nový úděl*. Pro ženy znamenal vytvoření dělnických spolků, nových institucí a programů. Jejich cílem bylo pomoci obyvatelům Spojených států nalézt práci a udržet si ji. Zároveň bylo zaručeno zvýšení platu žen. Ženy tak dosáhly na plat, jehož výše dosahovala v průměru 63 % platu mužů.²⁹

Součástí Nového údělu byl dále zákon o sociálním zabezpečení, který se zabýval třemi oblastmi: bezpečností práce, opatřeními pro lidi v důchodu a nemocné a v neposlední řadě lepšími životními podmínkami. Pro oblast práce a sociálního zabezpečení sehrála velkou roli nově vzniklá agentura FERA (*Federal Emergency Relief Administration*).³⁰ Ta se zaměřila na problematiku chudoby obyvatel bez ohledu na to, o jaký region se jedná, zaměstnání obyvatel nebo jejich rasu. Pro prezidenta Roosevelta byla důležitá soudržnost státu, a tak měla FERA v každém federálním státě svou pobočku. Stát tak poskytoval určité úlevy některým jedincům, a především rodinám.³¹

²⁷ VAN HORN, Carl E. *Work in America: An Encyclopedia of History, Policy, and Society*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2003, ISBN 978-1576076767. s. 6.

²⁸ MCCOMB, Mary C. *Great Depression and the Middle Class: Experts, Collegiate Youth and Business Ideology, 1929-1941*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1135526801. s. 22.

²⁹ KESSLER-HARRIS, Alice. *Out to work: A history of wage-earning women in the United States*, 20. vyd. New York: Oxford University Press, 2003, ISBN 978-0195157093. s. 258.

³⁰ BORDO, Michael D.; GOLDIN, Claudia; WHITE, Eugene N. *The defining moment the Great Depression and the American economy in the twentieth century*. Chicago: University of Chicago Press, 1998, ISBN 978-0226066912. s. 167.

³¹ GREY, Michael R. *New Deal Medicine: The Rural Health Programs of the Farm Security Administration*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999, ISBN 978-0801869174. s. 32.

Jednalo se nejen o finanční příspěvek na platbu nájmu a úvěrů, ale také o poskytnutí věcí, nezbytných pro život, tedy jídlo, přístřeší, oblečení, palivo do automobilů, případně příslušenství do domácnosti.³² FERA sice vznikla během období po ekonomické krizi, ale některé její myšlenky nové nebyly. Již v roce 1932 prezident Hoover podepsal zákon, na jehož základě vznikla agentura ERA (*Emergency Relief Administration*).³³ Do kompetencí ERA spadalo poskytování půjček jednotlivým státům, aby mohly vyplácet podporu v nezaměstnanosti. Ačkoliv měly být půjčky splaceny, ze strany států k tomu nikdy nedošlo. Tato situace poté stála za porážkou Hoovera v budoucích prezidentských volbách.

V této době vznikala první sdružení a organizace, která spojovala pracující ženy a muže. Program *Nový úděl* napomohl ženám tím, že jim otevřel dveře do průmyslu. Ten do té doby představoval odvětví určené především pro muže. Síla odborů se zvýšila s vydáním *National Labor Relations Act* v roce 1935.³⁴ Těžištěm zákona byla pravidla, která umožnila zaměstnancům utvářet odbory, organizovat stávky nebo kolektivně vyjednávat se zástupci zaměstnavatele ohledně množství odpracovaných hodin, odměn a pracovních podmínek.³⁵

Na první pohled by se mohlo zdát, že vydané zákony americké obyvatele spíše omezovaly, než podporovaly. Některé z nich však zaměstnancům výrazně pomohly, protože jim daly možnost vyjednávat se zaměstnavatelem, případně stávkovat nebo bojovat za lepší pracovní podmínky. Zároveň stát podporoval rodiny v tíživé situaci a pomohl jim nejen po finanční, ale i materiální stránce. Pro vývoj práv žen na pracovním trhu sehrála nepochybně důležitou roli Eleanor Rooseveltová. Ta totiž hájila zájmy organizací zaměřené na pracující ženy. Tyto organizace se zaměřovaly na vhodnější pracovní podmínky, především co se týče bezpečnosti, odpovídajícího platu a určitých výhod.³⁶

³² TAMTÉŽ.

³³ STREISSGUTH, Thomas. *Welfare and Welfare Reform*. New York: Facts On File, 2009, ISBN 978-1438127019. s.15.

³⁴ National Labor Relations Act, in: *National Labor Relations Board*, [online], [vid.20.11.2017], dostupné z: <https://www.nlr.gov/resources/national-labor-relations-act>.

³⁵ TAMTÉŽ.

³⁶ CRAVENS, Hamilton. *Great Depression: People and perspectives*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2009, ISBN 978-1598840933. s.56.

Příkladem organizace hájící práva pracujících žen byla *Women's Trade Union League* spojující ženy pracující v průmyslu i mimo něj. Během deseti let se počet členek zvýšil trojnásobně. Z původních 250 000 v roce 1929 na 800 000 v roce 1939.³⁷ Samozřejmě se můžeme pouze domnívat, co bylo konkrétním důvodem žen pro vstup do odborových organizací. Byla to vidina získání lepších podmínek, vyššího platu, životních jistot, nebo snad postava Eleanor Rooseveltové, která hájila jejich zájmy a snažila se je podporovat?

1.2 Situace ve Velké Británii

Ani situace ve Velké Británii nebyla o mnoho lepší. Ke konci první světové války nebylo možné pochybovat o tom, že se začlenění žen do pracovního trhu stalo klíčovým prvkem úspěchu Velké Británie ve válce. Na konci války se počet pracujících žen vyšplhal k 4 940 000, což procentuálně představovalo 37,7 % z celkového množství pracovníků. Mimo to se během čtyř válečných let zvýšil trojnásobně i počet členek odborů ze 433 679 na 1 209 278.³⁸ Naproti tomu byl v meziválečném období jejich počet s nepatrnými výkyvy téměř stejný.

V roce 1911 byl podíl žen pracujících mimo domov 35,3 %; 33, 1 % v roce 1921 a o dalších deset let později 34, 2 %.³⁹ Určitý pokles mezi lety 1911-1921 poukazuje na potřebu uvolnit pracovní místa mužům vracějícím se po 1. světové válce zpět do Británie. Dále musíme zohlednit fakt, že je zaměstnanost určitým způsobem závislá na geografických podmínkách. Proto mezi oblasti s největší mírou zaměstnanosti patřily nepochybně Londýn a jihovýchodní část Anglie, která patří mezi významná centra i v současnosti. V roce 1931 mělo dostatečně placené zaměstnání přes 6 milionů žen. V některých oblastech se objevovaly příležitosti k vytvoření nových míst pro ženy. Ženy pracovaly nejčastěji jako pomocnice v domácnosti, v textilním a oděvním průmyslu.⁴⁰ Z uvedených informací vyplývá, že situace na pracovním trhu byla pro ženy v obou zemích velmi podobná. Tak jako ve Spojených státech amerických pracovaly ženy

³⁷ TAMTÉŽ.

³⁸ HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 978-1134513000. s. 186.

³⁹ TAMTÉŽ.

⁴⁰ CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668. s. 187.

v podobných odvětvích, která nebyla nijak náročná po fyzické stránce. Jednalo se primárně o práci v domácnosti, v administrativě, obchodu, školství, zdravotnictví nebo textilním průmyslu. Jak ukazuje přiložená tabulka č.1, v britské společnosti převládal trend zaměstnávání mladých žen do 35 let. Mezi lety 1911-1931 sice pokleslo jejich procentuální zastoupení, ale celkový počet pracujících žen se naopak zvýšil. Zaměstnání mladých žen s sebou přináší potenciální riziko, na které by neměl zaměstnavatel zapomínat.⁴¹

Procentuální zastoupení jednotlivých věkových skupin pracujících žen v letech 1901-1931				
Rok	Pod 35	35-69	60+	Celkový počet pracujících žen (v milionech)
1901	73	22	5*	4,2
1911	71	24	5*	4,8
1921	69	26	5	5,0
1931	69	26	5	5,6

Poznámka: Hodnoty označené * pro rok 1901 a 1911 se pouze odhadují.

Tabulka č. 1

Zdroj: HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 9781134513000, s.188.

U mladých žen se předpokládá, že budou chtít založit rodinu a mít děti. V případě zaměstnávání starších žen jsou klíčovým prvkem pro zisk zaměstnání, děti a jejich hlídání. Pokud chtěla žena i nadále pracovat, bylo nutné, aby si zajistila hlídání dětí během pracovní doby. Tento problém byl spojen s prací na plný úvazek, které byl dostatek, ale vdané ženy s dětmi o něj nejevily zájem. Mladé ženy představovaly hlavní pilíř pracovní síly, ale do pracovního trhu se začlenily pozdě, protože některá povolání kladla na zaměstnankyně vyšší nároky, co se týče vzdělání.⁴² Nižší hodnoty mezi lety 1911 a 1931 bezpochybně souvisí s možností studia na vysoké škole, která se ženám otevřela v roce 1920.⁴³

⁴¹ Viz tabulka č.1.

⁴² SIMONTON, Deborah. *The Routledge history of women in Europe since 1700*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134419067. s.158.

⁴³ Viz tabulka č.1

V případě mladých žen je další možnou příčinou odchodu ze zaměstnání těhotenství. Naopak stoupající počet žen ve věkové skupině mezi 35 a 69 lety je způsoben návratem žen do zaměstnání po mateřské dovolené, pokud to lze tímto způsobem nazvat.⁴⁴ Kvůli potřebě hlídání dětí se ženy vracely zpět do práce až v momentě, kdy děti odrostly a byly starší.⁴⁵

U dívek a mladých žen existovala nižší pravděpodobnost nezaměstnanosti než u jejich mužských protějšků. Bylo to dané tím, že se mnohé pozice přizpůsobily ženám a nevyžadovaly vyšší kvalifikaci.⁴⁶ Dívky pracovaly v textilním průmyslu, v obchodě, v administrativě jako písárky nebo jako služebné.⁴⁷ Níže uvedená tabulka č.2 poukazuje na druhý trend britské společnosti, zaměstnávání svobodných dívek nebo žen. Tento trend nepochybně souvisí s typem pracovního úvazku. U vdaných žen můžeme předpokládat, že mají děti a zaměstnání na plný úvazek jim neumožňuje se plnohodnotně věnovat domácnosti, a především potomkům.⁴⁸

Rok	svobodné	vdané	rozvedené, nebo vdovy
1901	78	13*	9*
1911	77	14	9
1921	78	14	8
1931	77	16	7

Poznámka: * Hodnoty pro rok 1901 se pouze odhadují.

Tabulka č. 2

Zdroj: HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 9781134513000, s. 188.

Další problém představuje nedostatek práce na zkrácený úvazek. Ten způsobí nezaměstnanost vdaných žen. V jejich případě se totiž předpokládá, že mají rodinu a děti, o které

⁴⁴ TAMTÉŽ.

⁴⁵ SIMONTON, Deborah. *The Routledge history of women in Europe since 1700*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134419067. s.158.

⁴⁶ COWMAN, Krista; JACKSON, Louise. *Women and work culture: Britain c. 1850-1950*. Burlington: Ashgate Publishing, 2005, ISBN 978-1351872089. s.127.

⁴⁷ TAMTÉŽ.

⁴⁸ Viz tabulka č.2.

se musí starat. Také zaměstnání svobodných žen je problematické, neboť musí zaměstnavatel zohlednit možnost potenciálního těhotenství žen. Otázkou potom zůstává, co je v danou chvíli pro zaměstnavatele klíčové. V případě mladých a svobodných žen sehrála roli také omezení státu. Pro ženy zavedení nástroje znamenalo to, že neměly zájem o investování do svého vzdělání a kariéry.⁴⁹

Ani ženy nad 35 let, které se nevdaly a mohly tedy pracovat do odchodu do důchodu, se nedočkaly stejného platového ohodnocení jako jejich mužští kolegové.⁵⁰ Pro ženy to znamenalo, že sice vykonávaly ženskou práci za nízký plat, ale s nulovou šancí na povýšení a zvýšení platu. Muži byli vnímáni jako lepší zaměstnanci s nižším procentem odchodů ze zaměstnání. Problém představovala také platová politika, která odpovídala nejen veřejné správě, ale i jiným oblastem.⁵¹ Na základě uvedených informací se můžeme domnívat, že omezení na základě věku a podmínek kvalifikace měla za cíl uvolnit místa mužům, a tím zvýšit jejich zaměstnanost. Měla však tato omezení opravdu tento cíl, nebo bylo jejich smyslem něco jiného? Jednalo se v případě nahrazení žen někým jiným o odpovídající náhradu? Skutečnost spíše poukazyvala na to, že na některých pozicích ženy nahradil někdo jiný bez potřebných zkušeností, a tím pádem v případě potřeby stejně jednoduše nahraditelný.

Na stejnou výši platu, jakou měli muži, dosáhla pouze úzká skupinka žen, a to jen v určitých oblastech. Týkalo se to pozic v prostředí tisku, práva, politice, divadle nebo lékařství. Na téměř stejnou výši platu dosahovaly ženy zabývající se vědou. Konkrétní počty pracujících žen se mohou lišit, protože některé ženy pracovaly během sezóny nebo ilegálně bez potřebných dokumentů.⁵² Tato zaměstnání se ale do sčítání lidu nezahrnují. Z tohoto důvodu se mohou počty lišit, případně tím výraznějším faktorem je odlišná situace v regionech. Existují oblasti s ideálními podmínkami pro zaměstnání pracovní síly, vytváření nových pracovních pozic a jejich dostatkem. Na druhou stranu jsou zde regiony se zcela odlišnou situací, nedostatkem

⁴⁹ HAKIM, Catherine. *Key Issues in Women's Work: Female Diversity and the Polarisation of Women's Employment*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1135310882.

⁵⁰ HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 978-1134513000. s.190.

⁵¹ TAMTÉŽ.

⁵² WALTON, John K. *The British Seaside: Holidays and Resorts in the Twentieth Century*. Manchester: Manchester University Press, 2010, ISBN 978-0719051708. s. 152.

pracovních pozic, a tedy i s vyšší nezaměstnaností. Jedná se o oblast Severozápadní Anglie, Skotska a Walesu.⁵³ Jak z dosavadních informací vyplývá, ve třicátých letech a meziválečném období se na pracovním trhu objevuje nový trend. Ženy pracovaly na ženských pozicích a postupně nacházely pracovní místa v nově se rozvíjejících průmyslových odvětvích. Těmi byly například chemický průmysl, potravinářský průmysl nebo elektroprůmysl. Jako ideální zaměstnání se jevila práce ve výrobě na lince, protože byla monotónní a mohl ji vykonávat takřka kdokoliv bez zkušeností.

Podobně jako ve Spojených státech, i ve Velké Británii panovala rivalita mezi zaměstnanci. Zatímco ve Spojených státech se týkala zaměstnání mužů a žen, v Británii se jednalo o rivalitu pouze mezi vdanými a svobodnými ženami. Když chtěly vdané ženy pracovat, setkaly se s námitkou, že přebírají zaměstnání svobodným ženám. Klíčovým prvkem sporu se stala práce na poloviční úvazek, kterou vyhledávaly především vdané ženy s dětmi.⁵⁴

Práce na poloviční úvazek měla pro vdané ženy pozitivní i negativní dopady. Na první pohled je takové zaměstnání pro vdané ženy ideální, protože umožňuje skloubit mateřské povinnosti a práci dohromady. Záleží však na konkrétních podmínkách takového zaměstnání, protože v případě špatně placené a náročné práce lze předpokládat, že ženy raději zůstaly v domácnosti, a to navzdory rodinnému rozpočtu. V takové situaci ztratilo zaměstnání atraktivitu pro potenciální zaměstnankyně. Jeho nedostatek znamenal pro ženy zásadní problém, protože se potřebovaly věnovat dětem i domácnosti. Ženy tak stály před důležitým rozhodnutím, zda je opravdu nutné, aby šly pracovat. Stejně jako ve Spojených státech, i v britské společnosti fungovalo rozdělení sociálních rolí na muže, živitele rodiny a ženu, která se stará o domácnost. K upevnění tohoto rozdělení se v Británii objevuje nástroj na snížení pracovníků, obdoba amerického *Federal Economy Act*. Jednalo se o tzv. *marriage bar*.⁵⁵

⁵³ CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668. s. 233.

⁵⁴ O' REILLY, Jacqueline; FAGAN, Colette. *Part-time Prospects: An International Comparison of Part-time Work in Europe, North America and the Pacific Rim*. London: Psychology Press, 1998, ISBN 978-0415156691. s. 224.

⁵⁵ BLACKWELDER, Julia Kirk. *Now Hiring: The Feminization of Work in the United States, 1900-1995*. College Station: Texas A&M University Press, 1997, ISBN 978-0890967980. s. 108.

Pro připomenutí, předmětem *Federal Economy Act* z roku 1932 bylo zaměstnání manželských párů. Tento zákon omezil možnost, aby pracoval více než jeden člen páru. Podle *Women's Bureau* muselo zaměstnání opustit přes 75 % žen.⁵⁶ V případě *marriage bar* šlo o nástroj nebo pravidlo, které umožnilo odborům a zaměstnavatelům kontrolovat stav zaměstnanců, a to především v průmyslových odvětvích na pozicích zvaných „white collar“.⁵⁷ Ženy po svatbě ztrácely nárok na pracovní místo ve prospěch mužů, což způsobilo zvýšení zaměstnanosti mužů.⁵⁸ *Marriage bar* tak lze vnímat jako nástroj, pomocí kterého může dostat výpověď zaměstnanec, aniž by odešel sám dobrovolně s nějakým finančním odškodněním. Zároveň se můžeme domnívat, že by měl tento nástroj odlišný dopad na ženy pracující na dobře placených pozicích a na ženy pracující na hůře placených pozicích. U vdaných žen pracujících na dobře placených místech lze předpokládat, že se jim po svatbě nechtělo opouštět místa, obzvláště pokud již měly vybudovanou kariéru.

Ve třicátých letech se objevují snahy mužů a svobodných žen držet vdané ženy dále od pozic zvaných „white blouse“.⁵⁹ Některé firmy tyto praktiky dokonce podporovaly, protože na jejich základě mohly snižovat stav zaměstnanců. Ve většině případů šlo o práci na plný úvazek.⁶⁰ Pojmem „white blouse“ jsou označována zaměstnání, která spadají do sektoru služeb. Ženy pracovaly jako úřednice, recepční, případně zastávaly jiné kancelářské pozice.⁶¹

Jak je zřejmé, ani jeden z typů pracovního úvazku nebyl ideální a byl spojen s určitými problémy. Pokud měla žena malé děti, práce na plný úvazek pro ni znamenala komplikace, protože bylo nutné vyřešit hlídání dětí během pracovní doby. Mimo to dochází ke konfliktu rolí a

⁵⁶ STEBBINS, Leslie F. *Work and Family in America: A Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2001, ISBN 978-1576072240. s.93.

⁵⁷ HAKIM, Catherine. *Work-Lifestyle Choices in the 21st Century: Preference Theory*. Oxford: Oxford University Press, 2000, ISBN 978-0191583308. s. 59.

⁵⁸ HAKIM, Catherine. *Key Issues in Women's Work: Female Diversity and the Polarisation of Women's Employment*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1135310882.

⁵⁹ SUMMERFIELD, Penny. *Women Workers in the Second World War: Production and Patriarchy in Conflict*, 2.vyd. New York: Routledge, 2013, ISBN 978-1136247262. s.14.

⁶⁰ HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 978-1134513000. s. 195.

⁶¹ SZRETER, Simon; FISHER, Kate. *Sex Before the Sexual Revolution: Intimate Life in England 1918–1963*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, ISBN 978-1139492898. s. 23.

před ženou stojí volba, zda si budovat kariéru, nebo se naplno věnovat dětem. Existovaly však relevantní důvody motivující ženy k hledání práce.

Dlouhodobá nezaměstnanost mužů způsobovala, že ženy musely pracovat, aby zajistily svým dětem dostatek potravy, oblečení a aby je ochránily před okolními vlivy.⁶² Ženy tak musely převzít od mužů roli živitele rodiny. Změna sociálních rolí, které byly dány společností, vedla ke kritice žen. Stejně jako ve Spojených státech amerických, i britské ženy čelily kritice ze strany společnosti, a to za přebírání práce mužům. Z tohoto důvodu ženy raději zůstaly doma a nechaly muže vykonávat dostupné zaměstnání.

Ženy se čím dál častěji setkávaly s restrikcemi týkajícími se pracovních podmínek. Zákon jim například zakazoval nejen dlouhou pracovní dobu, ale také práci ve směnném provozu, především na noční směny. Ty společnost chápala jako nevhodné pro ženy, protože práce v noci neodpovídala důstojným pracovním podmínkám.⁶³ Cílem zákazu nočních směn byla ochrana žen, protože se ženy nesměly samy pohybovat po ulicích. Jinak se na ně nahlíželo jako na prostitutky a ostatní se k nim tak mohli chovat. Kromě toho nesměly ženy vykonávat vysoké funkce, například vedoucí. Společnost vnímala jako nevhodné a nepatřičné, aby žena odcházela ze zaměstnání jako poslední po všech zaměstnancích.⁶⁴

Samozřejmě se nám může nabízet otázka, zda se daná omezení opravdu snaží vytvořit ženám lepší podmínky, chránit je před nevhodnými podmínkami nebo zda jim pouze bránila pracovat a tím otevírala pracovní trh nezaměstnaným mužům. Omezení práce žen v noci s sebou neslo určitá pozitiva, co se týče zdraví. Práce v noci je náročná na světelné podmínky, čímž může dojít ke zdravotním problémům. Omezení nebo případné zrušení pozic s noční směnou tak znamenalo pro ženy snížení zdravotních rizik. Ve třicátých letech se ženy musely vypořádat

⁶² HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 978-1134513000. s. 190.

⁶³ ZWEINIGER-BARGIELOWSKA, Ina. *Women in Twentieth Century Britain: Social, Cultural and Political Change*. London: Routledge, 2001, ISBN 978-1317876915. s. 171.

⁶⁴ TAMTÉŽ.

s dalšími zaváděnými omezeními. Jedním z nich bylo absolvování takzvaného *genuinely seeking work* testu.⁶⁵

Ten se používal v případě oficiálních pochybností ohledně placené práce nejen žen. Zkoumalo se především to, zda žena opravdu hledá, případně potřebuje mít z určitých důvodů placenou práci.⁶⁶ Zavedením takového testu došlo k oddělení skutečných kandidátů na danou pracovní pozici od těch, kteří hledání pouze předstírali. Odlišnou situaci představovala neochota žen mít hůře placenou práci nebo například pracovat v domácnostech. Ve většině případů byly odmítány pro určitou pozici ženy s malými, nebo dokonce žádnými zkušenostmi. To vzbudilo ve státních orgánech dojem, že hledání práce je falešné, a následně byl vytvořen jiný nástroj zaměřený na zaměstnanost.⁶⁷ Ten se objevil v roce 1931 pod názvem *Anomalies Act* a zavedl do systému jasně definovaná pravidla.

Všechny vdané ženy, které nebyly pojištěné nebo u nich vypršel státní příspěvek na pojištění, byly označeny jako nezaměstnané. Mnoho lidí se tak dostalo do tíživé situace a ve společnosti převládal vztek a nespokojenost.⁶⁸ Velká nelibost se týkala především oblastí s vysokou nezaměstnaností, kde ženy normálně pracovaly v továrnách a rodiny závisely na jejich příjmech. Na základě toho došlo k rozšíření opatření podpory v nezaměstnanosti tak, aby v ní byly zahrnuty příjmy všech členů rodiny. Důvodem bylo zaměstnání manželky a dětí nezaměstnaných mužů, které se stalo jediným zdrojem příjmu, ačkoliv na základě *Anomalies Act* nebylo potřeba, aby někdo z nich pracoval.⁶⁹

⁶⁵ STEINMO, Sven., THELEN, Kathleen Ann., LONGSTRETH, Frank. *Structuring politics: historical institutionalism in comparative analysis*. New York: Cambridge University Press, 1992, ISBN 978-0521428309. s.226.

⁶⁶ CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668. s. 187.

⁶⁷ TAMTÉŽ.

⁶⁸ RAPPAPORT, Helen. *Encyclopedia of Women Social Reformers*. Santa Barbara: ABC-CLIO,2001, ISBN 978-1576071014. s. 98.

⁶⁹ CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668. s. 187.

Ale i v případě podpory v nezaměstnanosti se jí lidé snažili získat, aniž by na ni měli nárok. Ve většině případů se lidé zbavovali nadbytečného majetku, který v podstatě ani nepotřebovali a nebyl pro ně důležitý.⁷⁰ Navzdory tomu se dá se říci, že to bylo poprvé, kdy britská vláda dotovala nezaměstnané, kteří se do situace dostali nedobrovolně.⁷¹ V mnoha domácnostech tak pravidelné příjmy podpory v nezaměstnanosti zlepšily situaci, protože do té doby byli lidé zvyklí na nepravidelné příjmy z občasných prací. Přísun dávek umožnil lidem lépe kontrolovat, a především plánovat rodinné výdaje.⁷²

1.3 Role žen na pracovním trhu v komparaci

Problematiku zaměstnanosti žen a jejich roli na pracovním trhu můžeme shrnout do několika bodů, které jsou shodné pro oba státy. V očích americké i britské společnosti bylo zaměstnání žen nepřijatelné, protože převládal názor, že zaměstnáním žen přijdou muži o možnost pracovat. Kromě toho přetrvávalo tradiční rozdělení rolí, kdy muž vydělává peníze a je živitelem rodiny a žena se stará o chod domácnosti a děti. O tomto rozdělení rolí svědčí například reklama v časopise LIFE. V jeho vydání z 23. listopadu 1936 byl zveřejněn článek s tipem na dárek, který by měl ženě ušetřit až 200 hodin práce ročně. Jednalo se o jakýsi multifunkční přístroj, pomocí kterého bylo možné míchat maso, mlít potraviny, loupat je, rozbít led, otevírat konzervy, přesít mouku, mixovat nebo dokonce odšťavnit ovoce.⁷³

V některých případech se však ženy musely uchýlit k hledání práce. Důvodem byla především snaha o zvýšení rodinného rozpočtu, který byl v důsledku ekonomické krize napnutý. V případě ztráty zaměstnání muže převzala žena jeho roli a snažila se zajistit rodinu finančně, a to i z hlediska uspokojení základních potřeb. Ženy za práci dostávaly nízkou mzdu, a tak lze

⁷⁰ LEWIS, Gail. *Forming Nation, Framing Welfare*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134677016. s.218.

⁷¹ CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668. s. 187.

⁷² TAMTĚŽ.

⁷³ This Gift Saves Your Wife 200 Hours Of Hard Work a Year, in: Life, 1936-11-20, s.7, [online], [vid. 28.4.2018]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=N0EEAAAAMBAJ&pg=PA7&hl=cs&source=gbs_toc&cad=2#v=onepage&q&f=false.

polemizovat o tom, zda šlo skutečně o zvýšení rodinného rozpočtu. Pro porovnání si uvedeme statistické údaje týkající se zaměstnanosti vdaných žen a žen vyššího věku.

Na počátku třicátých let bylo ve Spojených státech zaměstnáno 11,7 % žen ve vyšším věku, ve Velké Británii se jejich procentuální zastoupení pohybovalo kolem 16 %. Obdobná situace byla i v případě pracujících žen ve vyšším věku.⁷⁴ V roce 1930 pracovalo ve Spojených státech amerických 21 % žen starších 43 let. Pro Velkou Británii se uvádí dokonce 26 % žen starších 35 let.⁷⁵ Věková hranice se sice rozchází, ale procentuální odlišnosti nejsou nijak velké. Pro obě země jsou shodná také odvětví, ve kterých ženy mohly bez jakýchkoliv problémů pracovat. Jednalo se o nenáročné pozice bez požadavků na vyšší kvalifikaci.

Ženy pracovaly v domácnosti jako kuchařky, hospodyně, zdravotní sestry, učitelky, úřednice, pokladní, prodavačky nebo jako realitní makléřky. Zaměstnavatelé často přistupovali k ženám jako k levné pracovní síle, což se nejvíce projevovalo u černošských žen. Černošské ženy pracovaly převážně v zemědělství a jejich plat byl velice nízký, takřka na hranici životního minima.

V obecných statistikách zaměstnanosti žen panovaly rozdíly mezi jednotlivými regiony země. Ve Spojených státech se rozdíly projevovaly nejen v zaměstnanosti černošských žen mezi severními a jižními oblastmi země, ale také v nezaměstnanosti černošských a bělošských žen. Zcela odpovídajícím důkazem je uvedená situace, kdy je v severních oblastech Spojených států nezaměstnanost černošských žen dvojnásobná oproti nezaměstnanosti bělošských žen. Ve Velké Británii panovaly rozdíly mezi Londýnem, jihovýchodní Anglií a Skotskem nebo Walesem. V těchto regionech byla vyšší nezaměstnanost v porovnání s Londýnem.⁷⁶

Společnost sice vystupovala proti zaměstnávání žen, ale snažila se ochránit ženy na pracovním trhu. Z tohoto důvodu se objevila ve třicátých letech různá opatření, kterým musely ženy čelit a na jejichž základě opouštěly své pracovní pozice. V případě Spojených států hovoříme o *Federal Economy Act*, podle něhož směl pracovat pouze jeden člen rodiny.

⁷⁴ ADAMS, Katherine H.; KEENE, Michael L. *Women, Art and New Deal*. Jefferson: McFarland, 2016, ISBN 978-1476623665. s. 159.

⁷⁵ TAMTÉŽ.

⁷⁶ CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668. s. 233.

To pro ženy znamenalo odchod ze zaměstnání. Obdobou tohoto opatření se v britském prostředí stal *marriage bar*, na jehož základě ženy po svatbě ztrácely nárok na pracovní pozici, na kterou byl dosazen muž. Tento nástroj umožnil zaměstnavatelům kontrolovat stav zaměstnanců a následně jejich stav regulovat. Další omezení představoval pro ženy *genuinely seeking test*. Daný test totiž ověřoval, zda žena skutečně hledá práci, nebo hledání pouze předstírá. Od roku 1930 se dokonce na každou ženu, která ztratila zaměstnání, nahlíželo stejně jako na ženu, která dala v zaměstnání výpověď.⁷⁷ V neposlední řadě omezoval britské ženy *Anomalies Act*. Na jeho základě byly všechny vdané ženy s chybějícím pojištěním nebo jeho neprodlouženým státním příspěvkem označeny jako nezaměstnané. *Anomalies Act* se dotkl 180 000 vdaných žen.⁷⁸

Tyto ženy nebyly chápány jako oprávněné k tomu, aby pobíraly zaměstnanecké výhody.⁷⁹ Na první pohled se může zdát, že opatření ze strany vlády byla k lidem striktní a krutá. Když se nad tím však zamyslíme, některá z těchto opatření dávala smysl. Omezení práce vdaných žen na noční směny z hlediska zdraví i přístupu k rodině mělo své opodstatnění. Navzdory různým vládním restrikcím, ať už *marriage bar* nebo *Anomalies Act*, je obdivuhodné, že se některé ženy nenechaly odradit.

Výše jsme si zatím uvedli společné znaky týkající se role americké a britské ženy. Existuje mezi nimi však jeden rozdíl týkající se sporů mezi zaměstnanci. Ve Spojených státech se jednalo o rivalitu mezi muži a ženami, což vycházelo ze společenského názoru na danou problematiku. Ve Velké Británii se však setkáváme s ryze ženskou rivalitou mezi svobodnými a vdanými ženami. Předmětem sporu se stalo zaměstnání na poloviční úvazek. Pro vdané ženy byla práce na poloviční úvazek ideální, protože mohly skloubit pracovní a mateřské povinnosti. Bohužel jí byl nedostatek, což se projevilo právě spory mezi svobodnými a vdanými ženami.

⁷⁷ CATE, Thomas. *Keynes's General theory seventy-five years later*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2012, ISBN 978-1781001035 s. 116.

⁷⁸ RAPPAPORT, Helen. *Encyclopedia of Women Social Reformers*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2001, ISBN 978-1576071014. s. 98.

⁷⁹ TAMTĚŽ.

2. Vzdělávání žen

Na začátku třicátých let minulého století představovalo vzdělávání žen, především na vysokých školách, kontroverzní téma.⁸⁰ Vzdělávání bylo jednou z oblastí, na kterou se zaměřila feministická hnutí v letech 1920-1970. Společnost se ale k němu stavěla odmítavě a svůj postoj dávala velice najevo. S odmítavým postojem společnosti se setkávaly nejen americké ženy, ale také britské. V této kapitole se blíže podíváme na konkrétní postoje společnosti ke vzdělávání žen a úskalí, která s ním souvisela.

2.1 Vzdělávání ve Spojených státech amerických

Ve třicátých letech se v rámci amerického školství řešilo velké téma, a to segregace na základě pohlaví. Zejména v jižních státech fungovaly školy, kde se vzdělávali chlapci a dívky zvlášť. Důvodem byla ochrana počestnosti studentek středních škol. V jiných státech bylo vzdělání obou pohlaví dohromady obhajováno na základě pracovních podmínek. Většina škol umožnila vzdělání chlapců a dívek dohromady, obsah vzdělávání se však lišil.⁸¹ V praxi to znamenalo, že chlapci a dívky spolu chodili do stejné školy, skladba předmětů a jejich vzdělávací cíle však byly uzpůsobeny oběma pohlavím a požadavkům na jejich vzdělání.

Oddělené vzdělávání dívek a chlapců umožnilo vytvoření vzdělávacích plánů pro dívky, přizpůsobené potřebám společnosti a pracovnímu trhu. Dívky se tak mohly učit praktickým věcem, které využily v domácnosti, jako např. šití, vaření a další dovednosti.⁸² Lze se tedy domnívat, že oddělené vyučování odpovídalo požadavkům a postojům společnosti, i když mělo na žákyně také negativní dopad. Pro dívky totiž představovalo oproti chlapcům určitou nevýhodu, a to v případě zájmu o studium na vysoké škole nebo o zaměstnání.

⁸⁰ RURY, John L. :Vocationalism for Home and Work: Women's Education in the United States, 1880-1930. In: *History of Education Quarterly*, vol. 24, no. 1, 1984,s.37. Dostupné z: www.jstor.org/stable/367991. [cit. 10. 12. 2017]

⁸¹ RURY, John L. :Vocationalism for Home and Work: Women's Education in the United States, 1880-1930. In: *History of Education Quarterly*, vol. 24, no. 1, 1984,s.39. Dostupné z: www.jstor.org/stable/367991. [cit. 10. 12. 2017]

⁸² RURY, John L. :Vocationalism for Home and Work: Women's Education in the United States, 1880-1930. In: *History of Education Quarterly*, vol. 24, no. 1, 1984,s.36. Dostupné z: www.jstor.org/stable/367991. [cit. 10. 12. 2017]

Velkou roli ve fungování škol, kde budou chlapci a dívky zvláště, sehrála i ekonomická situace daného regionu a města.⁸³ Těžko si lze představit, že by škola oddělující pohlaví fungovala ve městě s nedostatkem finančních prostředků na stavbu nové budovy školy nebo na zavedení určitých opatření, aby se dosáhlo požadované segregace. Nalezneme však příklady, kdy i přes špatnou finanční situaci se podařilo vystavět několik škol. Například v jižních oblastech Spojených států bylo možné v letech 1910-1930 vystavět školy finančních darů soukromých osob nebo státních příspěvků.⁸⁴

Dokonce i v oblasti vysokoškolského vzdělání se ve třicátých letech ženy setkávaly s rozporuplnými názory ze strany společnosti. Stejně jako v případě pracovního trhu zastávala americká společnost názor, že by se ženy měly vdát, mít rodinu a starat se o domácnost. Toto ale není jediný argument proti vzdělávání žen. Společnost měla strach z nízkého počtu sňatků, který by mohl mít další vliv na demografickou strukturu společnosti. Problém se týkal uzavřených sňatků vysokoškolsky vzdělaných žen.⁸⁵ Podle názoru společnosti byla nižší pravděpodobnost uzavřených manželství vysokoškolsky vzdělaných žen způsobena tím, že si ženy buď dlouho hledaly ideálního partnera, nebo věřily ve šťastné manželství s podobně vzdělaným partnerem.⁸⁶ Ze zmíněných informací vyplývá, že ani v případě vzdělání to ženy neměly snadné, co se týče pohledu společnosti na daný problém. Postupně zvyšující se počty studujících dívek a žen ale naznačují, že názor společnosti mohly brát ženy jako motivaci pro to, aby se nenechaly odradit. Vzdělání a případný vysokoškolský titul byly nutným předpokladem pro získání lepších pracovních míst a vyšší platové ohodnocení.

Na školách, kde mohly ženy studovat společně s muži, fungoval jiný systém. Ženy se totiž nemohly vyjadřovat k různým důležitým věcem týkajících se chodu školy a ve většině případů se od nich vyžadovalo, aby se staraly o své mužské kolegy. Měly pomáhat mužům s úklidem,

⁸³ BROWN, Lionel H.; BECKETT, Kelvin S. *Building community in an alternative school: the perspective of an African American principal*. New York: Peter Lang, 2007, ISBN 978-0820486543. s.71.

⁸⁴ TAMTÉŽ.

⁸⁵ NASH, Margaret; ROMERO, Lisa. *Citizenship for the College Girl": Challenges and Opportunities in Higher Education for Women in the United States in the 1930s"*. In: Teachers College Record, volume 114, 2012. s. 10.

⁸⁶ TAMTÉŽ.

praním prádla a dalšími domácími pracemi.⁸⁷ Ženy tedy sice měly ve třicátých letech přístup k vysokoškolskému vzdělání, ale nebyly si ve všech ohledech rovné s muži. Nemohly se stejně, jako jejich kolegové, vyjádřit k chodu univerzity nebo projevit svůj názor na veřejných schůzích. Zároveň se potýkaly s diskriminací, která vycházela z rozdělení rolí. V případě žen bylo studium sice možné, ale s určitými podmínkami. Protože ženy doma vykonávaly domácí práce, měly pomáhat i mužům. Situace žen na vysokých školách tedy nebyla taková, abychom si ji dokázali z dnešního pohledu představit.

Přestože výuka chlapců a dívek probíhala ve školním prostředí odlišným způsobem a odděleně, pro dívky představovala možnost, jak se vyvarovat předsudkům společnosti. Při společném vzdělávání existovaly situace, kdy dívky čelily genderovým předsudkům.⁸⁸ Na základě tehdejšího názoru měly ženy nižší intelekt. Z tohoto důvodu by nebylo možné, aby studovaly na vysokých školách, protože by došlo ke snížení úrovně a kvality vysoké školy.⁸⁹ Je potřeba říci, že studium na vysoké škole a její absolvování nebylo ale nejprve přístupné všem. Už od devatenáctého století byly zavedeny požadavky týkající se přijetí žáků na vysokou školu. Žáci museli především prokázat určité znalosti latiny, řečtiny nebo matematiky.⁹⁰ Lze předpokládat, že tyto podmínky přijetí ke studiu představovaly pomyslné nůžky oddělující žáky soukromých škol od žáků státních škol. Dostatečně finančně zajištěné rodiny si totiž mohly dovolit platit školné dětem na školách, kde se tyto předměty vyučovaly. Daly tak dětem větší šanci na vzdělání a výhodu pro přijímací zkoušky na vysoké školy. Případně se na školách předměty vyučovaly, ale rozdíl byl v kvalitě vyučování. Pro žáky ze sociálně slabších rodin to po finanční stránce představovalo určitou nevýhodu, protože nemohli konkurovat svými znalostmi žákům z lepších

⁸⁷ RENZETTI, Claire M.; CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, ISBN 978-8024605258. s. 127.

⁸⁸ EISENMANN, Linda. *Historical Dictionary of Women's Education in the United States*. Westport: Greenwood Press, 1998, ISBN 978-0313293238. s. 403.

⁸⁹ RENZETTI, Claire M.; CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, ISBN 978-8024605258. s. 127.

⁹⁰ SNYDER, Thomas D. *120 years of American education: a statistical portrait*. Washington: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics, 1993. s.64. Dostupné z: <https://nces.ed.gov/pubs93/93442.pdf>.

rodin. Obecně vzato oblast vysokoškolského vzdělání zaznamenala ve třicátých letech rozvoj, především z hlediska počtu studentů.

Americká společnost procházela populačním růstem a ten se, mimo jiné, projevil právě na počtu studentů zapsaných na vysokou školu. Ve srovnání s koncem devatenáctého století, kdy na vysoké škole studovali pouze 2 lidi ze sta, během prvních třiceti let dvacátého století zde studovalo ve věkovém rozmezí 18 až 24 let 7 lidí ze 100.⁹¹ I když v mnoha směrech došlo k růstu, opačná situace nastala v procentuálním počtu žen-studentek. Zatímco na počátku dvacátých let tvořily ženy 47 % studentů, na konci stejného období to bylo pouhých 44 %.⁹² Za snížením počtu studujících žen a dívek stála také ekonomická krize. V rámci ní se zavedla různá opatření, na jejichž základě mohl pracovat pouze jeden z manželů. Tím došlo k omezení rodinného rozpočtu a vzdělání dívek bylo tak jedinou možností, jak ušetřit rodinné finance.⁹³

Kvůli ekonomické krizi a různým vládním opatřením musely ženy opustit svá pracovní místa, aby je přenechaly mužům. Výjimkou pravděpodobně nebylo ani jejich místo na vysoké škole. Zde vycházíme z přesvědčení americké společnosti, podle kterého má být žena doma, a tudíž nepotřebuje vzdělání. Ekonomická krize tak ovlivnila více oblastí lidského života. Oproti tomu byl počet studentů na vysokých školách vysoký v daném období a potvrzují ho i údaje vyplývající z následující tabulky číslo 3.

Na začátku třicátých let bylo na vysoké školy přijato přes 1,1 milionu studentů, z toho 481 000 studentek. Během deseti let počet studentů vzrostl na takřka 1,5 milionu a počet studentek na 601 000.⁹⁴

⁹¹ SNYDER, Thomas D. *120 years of American education: a statistical portrait*. Washington: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics, 1993.s.65. Dostupné z: <https://nces.ed.gov/pubs93/93442.pdf>.

⁹² TAMTÉŽ.

⁹³ SKELTON, Christine; FRANCIS, Becky; SMULYAN, Lisa. *The SAGE Handbook Of Gender And Education*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2006, ISBN 978-1446206485. s. 186.

⁹⁴ TAMTÉŽ.

Zvýšilo se také procentuální zastoupení studentek ve věku 18-21 let, což dokazuje i zmíněná tabulka č. 3. Vysoký počet studentek ve věku 18-21 poukazuje na spojitost mezi požadavkem na vzdělání a pracovním trhem.⁹⁵

Počet žen zapsaných k vysokoškolskému studiu v letech 1870-1958			
Rok	Počet zapsaných žen (tisíce)	% žen ve věku 18-21	% žen z celkového počtu studentů
1870	11	0.7	21.0
1880	40	1.9	33.4
1890	56	2.2	35.9
1900	85	2.8	36.8
1910	140	3.8	39.6
1920	283	7.6	47.3
1930	481	10.5	43.7
1940	601	12.2	40.2
1950	806	17.9	30.2
1958	1148	23.0	35.2

Zdroj: Mabel Newcomer, *A Century of Higher Education for American Women* (New York: Harper Brothers, 1959), 46. Copyright 1959 by Mabel Newcomer. Reprinted by permission of Harper & Row, Publishers, Inc.

Tabulka č. 3

Zdroj: WARE, Susan. *Beyond suffrage, women in the New Deal*. Cambridge: Harvard University Press, 1981, ISBN 97806740692201981, s.22.

Pro některá povolání bylo velice důležité, aby ženy získaly na vysokých školách odpovídající kvalifikaci pro výkon své práce. Pokud byl nedostatek pracovních míst, ženy měly možnost jít studovat a díky tomu se lépe uplatnit po studiu. Je nutné dodat, že více než polovina studentů studovala na státních vysokých školách.

Dále si můžeme všimnout, že mezi lety 1920-1940 ženy představovaly více než 40 % z celkového počtu studentů na univerzitách, přičemž vrcholem byl rok 1920, kdy studovalo 47 % žen.⁹⁶ Na základě vysokého procentuálního zastoupení žen na vysokých školách lze vnímat souvislost s nově získanou možností vysokoškolského studia. Do té doby měly ženy pouze omezený přístup ke studiu.⁹⁷

⁹⁵ Viz tabulka č.3.

⁹⁶ TAMTÉŽ.

⁹⁷ WOOD, Julia T.A; FIRMER- ORAIZ, Natalie. *Gendered lives: communication, gender, and culture*. New York: Cengage,2017, ISBN 978-1337555883.s.56.

Po zisku volebního práva v roce 1918 se ženy snažily o rovnocenné právo na studium, což se jim podařilo získat.⁹⁸ Vyšší počet žen svědčí o jejich zájmu o studium. Zlom pak přichází během třicátých let společně s ekonomickou krizí. V předchozí kapitole jsme si ukázali, že ekonomická krize znamenala ztrátu zaměstnání, vyšší nezaměstnanost a napnutý rodinný rozpočet. Rodiny se tak dostaly do situace, kdy nemohly platit školné dětem a tím začaly šetřit na jejich vzdělání. Dopadů ekonomické krize na oblast školství si všiml i tehdejší americký prezident Roosevelt, který před svou druhou kandidaturou v roce 1936 řekl: „Školství je poslední výdaj, na kterém by Amerika měla šetřit.“⁹⁹ Většina pomoci v rámci Nového údelu tak šla na stavbu škol a knihoven.¹⁰⁰ Vzdělávací sféra se tak stala oblastí, u které si dokonce politici všimli, že je potřeba ji rozvíjet, protože samotné dosažení vyššího vzdělání napomáhalo ekonomickému růstu země. Získáním potřebných znalostí jedinec dostával lépe ohodnocenou práci a zaměstnavatelé tak odborníky, kteří napomohli rozvoji firmy.

O nárůstu počtu studentů vypovídají i statistiky počtu studentů se získanými vysokoškolskými tituly. Na základě jedné ze statistik se v prostředí amerických vysokých škol setkáváme se stejnými nebo podobnými tituly, které známe z českých vysokých škol. Najdeme zde ale také jeden rozdíl a tím jsou tak zvané *first professional degrees*. *First professional degrees* představují kvalifikaci v odborných oborech, které po studentech požadují absolvování vyžadovaného stupně před zápisem do dalšího studia. Tento titul se většinou získával v oboru chiropraxe, zubního lékařství, práva, medicíny, očního lékařství, farmacie, teologie nebo veterinářství.¹⁰¹

V případě konkrétních statistických údajů, vztahujících se k počtu získaných vysokoškolských titulů, záleží na tom, který titul je pro nás stěžejní. Zatímco počet získaných bakalářských a magisterských titulů se pohyboval v řádu desetitisíců, u doktorandských titulů se jedná pouze o stovky. V roce 1931 získalo 54 792 žen bakalářský titul, 7 157 dále magisterský

⁹⁸ TAMTÉŽ.

⁹⁹ SMITH, Harvey L. *Berkeley and the New Deal*. Charleston: Arcadia Publishing, 2014, ISBN 978-1439647677. s. 51.

¹⁰⁰ TAMTÉŽ.

¹⁰¹ First professional degrees, in: *U. S. Department of Education*, [online], [vid.2.1.2018], dostupné z: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ous/.../professional.doc>.

titul a 407 doktorandský titul. O téměř deset let později získalo bakalářský titul již 76 954 žen, v případě magisterského titulu 10 223 a u doktorandského titulu 429 žen.¹⁰²

Na základě uvedených statistických údajů lze říci, že měl populační růst veliký vliv nejen na počet studentů zapsaných na vysoké školy, ale také na počet jednotlivých získaných titulů. Takto uvedené údaje vypadají celkem idylicky, ale během zmíněných let 1931-1940 se jednotlivé počty měnily pozvolna. Zároveň v akademickém roce 1933-1934 došlo k menšímu poklesu jak v celkovém počtu studentů, tak i počtu získaných titulů.¹⁰³

Zatím jsem se zmínila pouze o oddělování žáků ve školách na základě pohlaví. To však nebylo jediné rozdělení žáků podle určitého kritéria. Ve třicátých letech se na mnoha školách oddělovali žáci i na základě odlišné rasy. Pro americkou společnost nepředstavovali problém bílí imigranti nebo Hispánci, na rozdíl od Afroameričanů. Černoši byli společností vykresleni jako ti, kteří jsou líní, neinteligentní a necivilizovaní, tedy jako neschopní se dále vzdělávat na pokročilé úrovni.¹⁰⁴

V prostředí vysokoškolského vzdělání se černošské ženy oproti bělošským ženám setkávaly s naprosto odlišným přístupem. Problém spočíval v podmínkách ke studiu, co se týče financování škol pro černošskou populaci. Jak soukromé, tak i státní školy určené pro černošské studenty získávaly malou finanční podporu oproti školám pro bělochy. To pro studenty znamenalo, že někteří z nich získali stipendium nebo jiný finanční příspěvek na studium. Pouhý zlomek z nich mohl studovat na univerzitě společně s bělošskými studenty.¹⁰⁵

Na základě výše uvedených informací lze dojít k závěru, že třicátá léta nebyla v oblasti školství přívětivá ke všem studentům a žákům. Objevovala se totiž diskriminace žáků nejen na základě pohlaví, ale také na základě rasové odlišnosti. Nabízí se zde otázka, nakolik byl argument o lenosti, nízké inteligenci nebo necivilizovanosti relevantní. Podle čeho se to dá zjistit a co je

¹⁰² SNYDER, Thomas D. *120 years of American education: a statistical portrait*. Washington: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics, 1993. s.83. Dostupné z: <https://nces.ed.gov/pubs93/93442.pdf>.

¹⁰³ TAMTÉŽ.

¹⁰⁴ BURKHOLDER, Zoe. *Color in the Classroom: How American Schools Taught Race, 1900-1954*. New York: Oxford University Press, 2011. s.37.

¹⁰⁵ BLACKWELDER, Julia Kirk. *Now Hiring: The Feminization of Work in the United States, 1900-1995*. College Station: Texas A&M University Press, 1997, ISBN 978-0890967980. s.114.

tím určujícím měřítkem pro posouzení vzdělavatelnosti černochoů? Je to argument založený na pravdě, nebo prostředek, jak snížit černošským žákům šanci na získání lepšího vzdělání a lepšího zaměstnání?

V otázce rasové segregace na amerických školách a přístupu studentů ke vzdělání existovaly rozdíly mezi severem a jihem Spojených států. V jižní části se oddělení studentů vyřešilo tím, že vznikaly veřejné školy pro studenty jiné barvy kůže než bílé. Pouze zlomek afroamerických žáků měl po absolvování základní školy přístup ke vzdělání na veřejných středních školách. Kromě toho nemůžeme srovnávat úroveň vzdělání v černošských školách a ve školách pro bílé obyvatelstvo, kde byl největší rozdíl v kvalitě vzdělání. V případě černošských škol se jednalo o výuku praktických věcí, které žáci využili při manuální práci nebo práci v domácnosti.¹⁰⁶

Ani situace ohledně vzdělání černochoů na severu Spojených států nebyla o nic lepší. Téměř v každém městě mimo americký jih se během třicátých let udržovaly segregované střední školy, které měly většinou špatnou kvalitu výuky a byly určené pro černošské studenty. Černošské obyvatelstvo se do severních oblastí dostalo během migrace za 1. světové války. Hovoříme převážně o oblastech severovýchodu a středozápadu Spojených států, kde existovaly černošské komunity.¹⁰⁷ Podmínky pro vzdělání černošských studentů ve třicátých letech nebyly zrovna ideální. Samotná výuka praktických věcí poukazuje na to, jak společnost vnímala černochoy - jako podřadnou společenskou vrstvu, jako ty, které není jednoduché vzdělávat ve školách. Zároveň se setkáváme s rozdíly z hlediska kvality výuky. Kvalita výuky rozhodně není zanedbatelným rozdílem, který ovlivňuje vzdělávání žáků.¹⁰⁸

Zatím jsem se zaměřila na negativní jevy, které ovlivnily vzdělání černošských žáků. Navzdory těmto vlivům narůstal počet černošských žákyň ve škole. Stoupající počet černošských žákyň ve školách dokazují i následující údaje. V roce 1930 představovaly Afroameričanky ve

¹⁰⁶ BURKHOLDER, Zoe. *Color in the Classroom: How American Schools Taught Race, 1900-1954*. New York: Oxford University Press, 2011, ISBN 978-0199876969. s.35.

¹⁰⁷ TAMTÉŽ.

¹⁰⁸ GOLDFIELD, David R. *Black, white, and southern: race relations and southern culture, 1940 to the present*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1991, ISBN 978-0807116821. s.55.

věku 5 až 19 let 60,8 % z celkového počtu žáků na základních a středních školách. O deset let později, v roce 1940, to bylo již 69,2 %.¹⁰⁹

To v podstatě znamená určitý posun ve vzdělávání, který byl rychlejší u bělošských žen. Pro porovnání ženy představovaly v roce 1930 70,9 % z celkového počtu žáků/studentů. Za deset let se sice počet zvýšil, ale o pouhých 4,5 %, tedy na 75,4 %.¹¹⁰ Navzdory složitým podmínkám ve vzdělávací sféře třicátá léta znamenala pokrok ve vzdělávání černošských dívek a žen. Pokrok v jejich vzdělání dokazuje i míra úspěšnosti dokončení vysokoškolského studia. Například na začátku čtyřicátých let dokončilo vysokou školu více černošských žen než černošských mužů.¹¹¹ Zatím jsme se zabývali vývojem vzdělávání žen i po demografické stránce, ale nezodpověděli jsme si klíčovou otázku s tím související. A sice, které obory nejvíce studovaly ženy? Stejně jako v současné době se na předních příčkách pohybovalo učitelství. Kromě toho byly dalšími populárními obory zdravotnictví/ošetřovatelství nebo tak zvaná *home economics*.¹¹²

V tomto oboru se ženy učily, jak efektivně řídit domácnost, pečovat o děti a další věci týkající se domácnosti.¹¹³ S rozvojem oboru se zvýšila zodpovědnost žen, jakožto manželek a matek.¹¹⁴ Dále patřily mezi oblíbené studované obory sociální vědy, učitelství pro mateřské školy a programy zaměřené na rozvíjení dětí. Již dříve bylo zmíněno, že vzdělávání dívek se více zabývalo praktickými věcmi. V důsledku toho se středem zájmu žen staly profese umožňující pomoc druhým a jejich rozvoj. Největší zájem byl sice o humanitně zaměřené obory, ale postupem času ženy začaly studovat i, do té doby, ryze mužské obory, jako například inženýrství. Pro americké školství byla ve třicátých letech stěžejní segregace v mnoha podobách. Výuka

¹⁰⁹ SNYDER, Thomas D. *120 years of American education: a statistical portrait*. Washington: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics, 1993. s.14. Dostupné z: <https://nces.ed.gov/pubs93/93442.pdf>.

¹¹⁰ TAMTÉŽ.

¹¹¹ BLACKWELDER, Julia Kirk. *Now Hiring: The Feminization of Work in the United States, 1900-1995*. College Station: Texas A&M University Press, 1997, ISBN 978-0890967980. s.114.

¹¹² NASH, Margaret; ROMERO, Lisa. *Citizenship for the College Girl": Challenges and Opportunities in Higher Education for Women in the United States in the 1930s"*. *Teachers College Record*. s. 22.

¹¹³ Home economics, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid.12.12.2017], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Home_economics.

¹¹⁴ BLACKWELDER, Julia Kirk. *Now Hiring: The Feminization of Work in the United States, 1900-1995*. College Station: Texas A&M University Press, 1997, ISBN 978-0890967980. s.114.

dívek a žen se zaměřovala na praktické dovednosti spojené s vedením domácnosti, populárními obory byly pečující odvětví a humanitní vědy a v neposlední řadě se postupně během třicátých let zvýšil počet žen na vysokých školách, což se odráželo i v počtu získaných titulů.

2.2 Vzdělávání ve Velké Británii

Ve vzdělávací sféře Velké Británie se v první polovině dvacátého století setkáváme s podobnými jevy jako ve Spojených státech. Vzdělávání žáků, nejen v Británii, bylo přizpůsobeno požadavkům společnosti. Vzdělávací programy pro dívky vycházely z požadavků směřovaných na jednotlivá pohlaví. To znamenalo, že se dívky více učily praktické záležitosti, které by využily především v domácnosti. Téměř do konce první války probíhalo vzdělávání dívek většinou v domácím prostředí a existovaly rozdíly mezi vzděláním jednotlivých společenských tříd. Vše vycházelo z potřeb dané třídy a požadavků společnosti.¹¹⁵ Výše dosaženého vzdělání a způsob výuky úzce souvisely se společenskými třídami, což znamenalo, že výuka týkající se chodu domácnosti se stala záležitostí převážně nižších společenských tříd, pro které bylo další studium problémem.¹¹⁶ Střední školy se tak staly záležitostí střední třídy a zohledňovaly potřeby vysokých škol. Našlo se však několik studentů zastupujících pracující třídy na vysokých školách během první poloviny dvacátého století. Po první světové válce se objevují různá legislativní opatření, která ovlivnila vzdělání nejprve všech žáků a následně i dívek.¹¹⁷

První z množství schválených opatření byl tzv. *Education Act 1918*, který byl přijat ve stejném roce.¹¹⁸ Tento zákon přinesl do školství velkou změnu v podobě minimální hranice pro ukončení školní docházky. Na základě zákona se minimální věková hranice pro ukončení školní docházky zvýšila z 12 let na 14 let. Tím se připravily podmínky pro další terciární vzdělávání. V některých odvětvích dokonce fungoval systém, kdy žáci polovinu týdne chodili do školy a

¹¹⁵ PURVIS, June. *Women's History: Britain, 1850-1945: An Introduction*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1135367091. s. 102.

¹¹⁶ TAMTÉŽ, s. 103.

¹¹⁷ TAMTÉŽ, s. 103.

¹¹⁸ WILLIAMS, Joanna. *Consuming higher education: why learning can't be bought*. New York: Bloomsbury Academic, 2013, ISBN 978-1441183606. s.21.

polovinu týdne pracovali.¹¹⁹ Prodloužením délky školní docházky došlo k prodloužení vlivu pedagogického sboru na žáky. Můžeme předpokládat, že zvýšením této hranice došlo ke zlepšení vzdělání žáků, protože se během přidaných dvou let dozvěděli další nové informace a zdokonalili své dovednosti. Zároveň žáci získali šanci na další vzdělání nebo lepší pracovní místa.

Významnou roli v lepší dostupnosti vyššího vzdělání žen v meziválečném období v Británii sehrál bezpochyby *Sex Disqualification Act* z roku 1919.¹²⁰ Podle tohoto zákona nesměla být žádná osoba diskriminována na základě pohlaví nebo rodinného stavu. Diskriminace se týkala vstupu nebo výkonu občanských profesí a povolání.¹²¹ *Sex Disqualification Act* a přijímání žen ke studiu na předních anglických univerzitách, Oxford a Cambridge změnilo veřejné mínění. Původní názor, který společnost zastávala, vycházel z přirozeného rozdělení sociálních rolí. Žena se měla stát matkou, starat se o děti a domácnost a muž byl ten, kdo vydělával.

I když bylo dívkám umožněno studovat na univerzitě, bylo pro ně složitější získat finanční podporu k samotnému studiu. S nižším rodinným rozpočtem byli rodiče méně ochotní obětovat část finančních prostředků na studium dívek.¹²² Dívky čelily velké překážce při řešení dalšího možného studia. Tou pomyslnou překážkou byl nedostatek informací týkajících se studia. Jednalo se především o informace ohledně toho, jakým způsobem a kde by mohly dívky absolvovat kurzy.

Překážkou byl také nedostatek znalostí. Absence informací byla nevýhodou i při hledání zaměstnání. Ženy s vyšším dosaženým vzděláním totiž měly větší šanci na získání lepšího

¹¹⁹ PURVIS, June. *Women's History: Britain, 1850-1945: An Introduction*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1135367091. s. 103.

¹²⁰ PANAYOTIDIS, Lisa E.; STORTZ, Paul. *Women in Higher Education, 1850-1970: International Perspectives*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1134458240. s. 210.

¹²¹ Sex Disqualification (Removal) Act, in: *legislation.gov.uk*, [online], [vid. 15.12.2017], dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/9-10/71/section/1>.

¹²² ZWEINIGER-BARGIELOWSKA, Ina. *Women in Twentieth Century Britain: Social, Cultural and Political Change*. London: Routledge, 2001, ISBN 978-1317876915. s. 121.

pracovního místa.¹²³ Původně ale vyšší vzdělání žen mělo jiný význam. Očekávalo se, že se budou učit, jak se starat o děti nebo o domácnost. Místo toho dostaly ženy příležitost se vzdělávat, aby si mohly najít lepší práci a budovat si tak kariéru. V podstatě došlo k útlumu přirozených rolí, podle kterých by se žena měla vdát, mít rodinu a děti.¹²⁴

Z toho vyplývá, že se ženy nepotýkaly pouze s diskriminací v pracovní sféře, ale také ve vyšším školství. Dlouhou dobu ve společnosti panoval názor, že by žena měla být matkou a zůstat doma. Některé argumenty jsme si již ukázali v kapitole věnované pracovnímu trhu. Společně se *Sex Disqualification Act* před ženami byla možnost studia na vysoké škole získat odpovídající vysokoškolský titul a tím i lépe ohodnocenou práci. Velký problém spojený s vysokoškolským studiem představoval nedostatek informací.

Otázkou tedy je, zda zákon přinesl nějaká další pozitiva, nebo byl pouze vstřícným krokem společnosti směrem k ženám. V případě vyššího vzdělávání potom rodiče volili mezi tím, zda uvolní peníze na studium dcery, nebo ne. Na základě *Sex Disqualification Act* se ženám otevřelo akademické prostředí naplno až v roce 1920, kdy i přední britské univerzity začaly přijímat ženy k dalšímu studiu.¹²⁵ Důkazem toho je následující tabulka č. 4 porovnávající počty studentů, kteří získali vysokoškolský titul. Jak můžeme vidět, mezi lety 1920 a 1930 vzrostl počet žen s vysokoškolským titulem, s *first* i *higher degree*. Pojmeme *first degrees* označujeme britské akademické tituly, odpovídající titulu bakaláře u nás.¹²⁶ Příčinou zvýšení počtu žen na univerzitách je pravděpodobně výše zmíněný *Sex Disqualification Act*, který umožnil ženám studovat na vysokých školách a stal se pro ženy impulsem v boji za rovnoprávnost.¹²⁷

¹²³ JONES, Helen. *Women in British Public Life, 1914 - 50: Gender, Power and Social Policy*. New York: Routledge, 2014, ISBN 978-1317889311. s. 49.

¹²⁴ PANAYOTIDIS, Lisa E.; STORTZ, Paul. *Women in Higher Education, 1850-1970: International Perspectives*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1134458240. s. 210.

¹²⁵ BOLTON, Paul. *Education: Historical statistics*. BOLTON, Paul. *Education: Historical statistics*. London: House of Commons Library, 2012, s.20. Dostupné z: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN04252#fullreport>

¹²⁶ KOGAN, Philip. *British Qualifications 2016: A Complete Guide to Professional, Vocational and Academic Qualifications in the United Kingdom*. London: Kogan Page Publishers, 2015, ISBN 978-0749474812. s. 33.

¹²⁷ COWMAN, Krista. *Women in British politics, c.1689-1979*. New York: Palgrave Macmillan, 2010, ISBN 978-1137268013. s. 131.

Lze předpokládat, že potřeba vysokoškolského titulu souvisela se zaměstnáním v profesní sféře, kde ženy většinou pracovaly jako zdravotní sestry, lékařky nebo jako učitelky.

Počet studentů, kteří získali vysokoškolský titul						
	Nižší titul (Bc. titul)			titul z navazujícího studia		
	Muži	Ženy	Celkové	Muži	Ženy	Celkové
1920	3,145	1,212	4,357	529	174	703
1930	6,494	2,635	9,129	1,123	200	1,323
1938	7,071	2,240	9,311	1,316	164	1,480
1950	13,398	3,939	17,337	2,149	261	2,410
1960	16,851	5,575	22,426	2,994	279	3,273
1970	35,571	15,618	51,189	11,186	1,715	12,901
1980	42,831	25,319	68,150	14,414	4,511	18,925
1990	43,297	33,866	77,163	20,905	10,419	31,324
2000	109,930	133,316	243,246	46,015	40,520	86,535
2005	122,155	156,225	278,380	63,035	62,050	125,085
2010	144,980	185,740	330,720	93,375	89,235	182,610
2011	153,235	197,565	350,800	96,280	97,990	194,270

Poznámka: V případě nižších titulů se jedná o studenty prezenčního studia.

Tabulka č. 4

Zdroj: BOLTON, Paul. *Education: Historical statistics*. London: House of Commons Library, 2012, s.20. Dostupné z:

<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN04252#fullreport>

Na takových pozicích je poté vysokoškolské vzdělání bráno jako nutná podmínka pro samotný výkon práce nebo možný kariérní postup. Pokud se podíváme na tabulku pozorněji, všimneme si, že mezi lety 1930 a 1938 počet žen oproti mužům mírně poklesl. Důvodů, proč tomu tak bylo, je více.¹²⁸ Mezi lety 1930 a 1938 se Evropa potýkala s nástupem Adolfa Hitlera k moci a situace vyžadovala mobilizaci vojenských i pracovních sil. Již během třicátých let se britské univerzity postupně připravovaly na možný válečný konflikt.¹²⁹

Samotní studenti si byli vědomi možnosti, že budou povoláni v rámci mobilizace. Na potenciální riziko nebezpečí zareagovala Velká Británie vydáním *Military Training Act* v květnu roku 1939.¹³⁰ Jednalo se o základní šestiměsíční výcvik mužů ve věku 20 až 21 let.¹³¹

¹²⁸ Viz tabulka č.4.

¹²⁹ RUDY, Willis. *Total war and twentieth-century higher learning: universities of the Western world in the First and Second World Wars*. Cranbury: Associated University Presses, 1991, ISBN 978-0838634097.s.66.

¹³⁰ TAMTÉŽ.

V případě vysokoškolských studentů docházelo u mužů ke změnám studijního oboru. Muži se více angažovali v chemii, fyzice, metalurgie, rádiové komunikace a oborech technologie.¹³² Jak je zřejmé, změna studijních podmínek a příprava na válečný konflikt se staly klíčovými prvky úspěchu Velké Británie za druhé světové války. Stát sice zaručil mužům jejich stávající pracovní pozice, ale jejich roli živitele musela během doby výcviku převzít žena, což znamenalo odchod z vysokých škol.

Dalším možným důvodem byla odlišná hodnota vysokoškolských titulů za absolvování studia. Jak uvádějí některé zdroje, ženy sice získaly za studium titul, ten ale neměl stejnou hodnotu jako v případě mužů. Důvodem může být názor společnosti na sociální role. Ženy nebyly brány jako rovnocenné vůči svým mužským protějškům. Pokud byl opravdu rozdíl mezi hodnotou titulů mužů a žen, lze předpokládat, že to mohl být další důvod pro to, aby ženy opustily vysokoškolské prostředí. O zvyšování počtu žen v akademickém prostředí svědčí i následující čísla.

Mezi lety 1920-1921 představovaly ženy 27,6 % mezi studenty a 6,9 % mezi akademickými pracovníky.¹³³ O deset let později, mezi lety 1930-1931, to bylo již 28,6 % mezi studenty a 9,9 % mezi akademickými pracovníky.¹³⁴ Otázkou potom zůstává, jaká byla skutečná příčina stoupajícího počtu žen na vysokých školách. Opravdu za to mohl zákon *Sex Disqualification Act*, úpravy školského systému, nebo něco zcela jiného? I když se ženy ve velké míře staly součástí univerzitního života až po roce 1920, nemůžeme říci, že by vysoké školy, respektive jejich fakulty určené pro ženy, neexistovaly již dříve.¹³⁵

¹³¹ Military Training Bill Provisions, in: *The Yorkshire Post*, 1939-05-02, s.11, [online], [vid. 3.6.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000687/19390502/395/0011>.

¹³² RUDY, Willis. *Total war and twentieth-century higher learning: universities of the Western world in the First and Second World Wars*. Cranbury: Associated University Presses, 1991, ISBN 978-0838634097.s.66.

¹³³ PANAYOTIDIS, Lisa E.; STORTZ, Paul. *Women in Higher Education, 1850-1970: International Perspectives*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1134458240. s. 215.

¹³⁴ TAMTĚŽ.

¹³⁵ HARRISON, Brian; ASTON, Trevor Henry. *The History of the University of Oxford: Volume VIII: The Twentieth Century*. Wotton under Edge: Clarendon Press, 1994, ISBN 978-0198229742. s. 345.

První fakultou určenou pouze ženám byla od roku 1869 *Girton College* spadající pod univerzitu Cambridge. O tři roky později vznikla *Newnham College*. Postupně se také začaly zakládat univerzity v Londýně.¹³⁶ Problém spočíval v tom, že vysoké školy pro ženy nevnímaly univerzitní autority jako sobě rovné. Důkazem je například článek z týdeníku *Spectator* ze dne 29. 10. 1921 věnující se roli žen na univerzitě Cambridge. Článek se zabýval klíčovými událostmi z roku 1920. Cílem hlasování se stala výstavba samostatné části univerzity, která by byla přístupná výhradně ženám. Tato možnost byla zamítnuta a zdůvodněna tím, že Cambridge je ryze mužskou univerzitou, a tak to musí zůstat i nadále. Pokud by nedošlo k vytvoření vzdělávací instituce pro obě pohlaví.¹³⁷ V tom spočíval zásadní problém. Pro tehdejší společnost bylo společné vzdělání nepřípustné. Na druhou stranu ženy získaly přístup na univerzitu, i přestože byl omezený. Stanovil se počet studentek na 500.¹³⁸

Ženy neměly své místo v akademickém senátu, fungovala však zastupující rada s obdobnými pravomocemi. Ženy se nemohly otevřeně vyjádřit k dění na univerzitě. Pokud byla nějaká žena jmenována profesorkou, znamenalo to, že nemohla zastávat vysoké funkce na katedře. Nesouhlas se studiem žen byl důvodem k tomu, že ryze mužské univerzity nesměly přijímat ke studiu ženy.¹³⁹ Toto nebyl jediný argument setkání žen s realitou a nepochopením ze strany společnosti. Další překážkou bylo samotné studium a získání vysokoškolského titulu. Ženy mohly sice studovat na vysoké škole nebo skládat zkoušky, problém však představovaly tituly a jejich kvalita. Jak bylo zmíněno výše, za ukončení studia ženy sice získaly titul, avšak s odlišnou hodnotou oproti titulu získaném muži.¹⁴⁰ Z tohoto pohledu se pak může zdát, že nerovnocenná hodnota daného vysokoškolského titulu znamenala jediné. Diskriminaci, k níž docházelo na základě strachu z konkurence.

¹³⁶ TAMTÉŽ.

¹³⁷ Women at Cambridge, in: *Spectator*, 1921-10-21, s. 7. [online]. [vid. 19. 4. 2018]. Dostupné z: <http://archive.spectator.co.uk/article/29th-october-1921/7/women-at-cambridge>.

¹³⁸ TAMTÉŽ.

¹³⁹ TAMTÉŽ.

¹⁴⁰ SILVER, Harold. *Higher education and opinion making in twentieth-century England*. Portland: Woburn Press, 2003, ISBN 978-0713002317. s. 29.

Společnost odmítala jakékoliv odchylky od svého postoje a chtěla vidět ženy spíše doma kolem dětí než v univerzitním prostředí. Otázkou je, zda byla rozdílná hodnota vysokoškolského titulu opravdovým důvodem, jak ženy od studia na vysokých školách odradit. Nebo byla naopak motivací pro ženy k tomu, aby se dále rozvíjely, vzdělávaly a získaly větší šanci na lepší zaměstnání?

Poprvé získaly ženy titul v roce 1920 na univerzitě Oxford a o rok později na Cambridge. V případě Cambridge ale ženy titul odmítaly právě proto, že neměl stejnou hodnotu jako u mužů.¹⁴¹ Šlo o tak zvané BA tituly (*bachelor of arts*), udělované většinou v oblasti humanitních věd. Rovnocenný vysokoškolský titul ženy na Cambridge získaly až v roce 1948.¹⁴² Muži chápali odmítání titulů za svou výhru nad ženami a dávali to patřičně najevo. Pro zajímavost si uvedeme příklad z roku 1921, kdy muži k podtrhnutí svého vítězství nad ženami použili na akademické půdě vozík jako beranidlo. Následně došlo ke zničení části vstupních bran na Newnham College, společně s pomníkem Anne Cloughové.¹⁴³ Anne Cloughová byla jednou z prvních sufražetek, která bojovala o možnost vyššího vzdělávání žen. A právě Anne Cloughová se stala první ředitelkou Newnham College.¹⁴⁴ Lze se domnívat, že muži tak chtěli naznačit svůj pohrdavý postoj k ženám a jejich vzdělávání na vysokých školách. Jak můžeme vidět, vyšší vzdělávání žen v Anglii vyvolalo ve společnosti především nepochopení. Muži se snažili dělat vše pro to, aby ženám ve studiu zabránili a společnost obecně nebrala možnost studia žen vážně. O tom svědčí i výše popsaná situace, kterou můžeme chápat jako snahu odradit ženy od vysokoškolského vzdělání. Otázkou je, zda ženy negativní chování ze strany mužů a společnosti spíše nepovzbudilo a nemělo opačný efekt.

¹⁴¹ ALLEN, Ann Taylor. *Women in Twentieth Century Europe*. London: Macmillan International Higher Education, 2007, ISBN 978-1137065186. s. 31.

¹⁴² TAMTÉŽ.

¹⁴³ A Women's Point of View, in: *Cheltenham Chronicle*, 1921-11-12, s.8, [online], [vid. 30. 4. 2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000518/19211112/071/0008>.

¹⁴⁴ Anne Clough, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Anne_Clough.

Na základě konkrétních počtů žen studentek na vysokých školách platí, že nesouhlas společnosti se vzděláváním žen na univerzitách ženy pravděpodobně spíše motivoval. Dalším projevem diskriminace žen na univerzitách bylo stanovení počtu studentek. Hranicí, kterou nemohla škola při přijímání nových studentů překročit, bylo 500 studentek.¹⁴⁵

Stanovením hranice došlo k úpravě poměru studentek a studentů ve studentských komorách na 1:10. Limitován byl dokonce i celkový počet studentů, který nesměl být víc než 840. Tím se upravil poměr studentek a studentů na 1:6.¹⁴⁶ Na základě možných obav z lepších studijních výsledků žen společnost stanovila hranice počtu studentů a měla odlišné podmínky pro obě pohlaví. Podle konkrétních údajů se ale zdá, že i přes veškeré snahy se ženy nenechaly odradit a pokračovaly ve svém studiu. Navzdory tomu všemu ale během dvacátých let dosahoval počet studentek na vysokých školách 27 %.¹⁴⁷

Na začátku druhé světové války docházelo ke snížení počtu na 25 %. Dokonce i v procentuálním zastoupení studentek můžeme nalézt rozdíly mezi jednotlivými oblastmi Velké Británie. Největší zastoupení žen na univerzitách bylo ve Walesu, kde studovalo na univerzitách 33 % a ve Skotsku 32 %, v Anglii to bylo pouhých 25 %.¹⁴⁸ Pokud porovnáme procentuální zastoupení studentek se zaměstnaností žen v Británii, dojdeme k tomu, že v oblastech, kde převyšovala ve třicátých letech nezaměstnanost, je vyšší počet žen studujících na univerzitě. Naopak v jižní oblasti Anglie s vysokou zaměstnaností dochází k nižšímu počtu studujících žen.

Proto můžeme předpokládat, že v momentě, kdy ženy ve Walesu a Skotsku nenašly odpovídající zaměstnání, šly studovat na univerzitu, aby dosáhly na lepší vzdělání, získaly titul a měly díky tomu větší šanci najít si zaměstnání. V akademickém roce 1922-1923 studovalo v Británii na vysokých školách celkem 36 404 studentů. Pokud zohledníme procentuální zastoupení žen, dojdeme k tomu, že v daném akademickém roce studovalo 9 829 žen. Třicátá léta znamenala zvyšování počtu studentů, v roce 1938-1939, těsně před druhou světovou válkou,

¹⁴⁵ Women at Cambridge, in: *Spectator*, 1921-10-21, s. 7, [online], [vid. 19. 4. 2018], dostupné z: <http://archive.spectator.co.uk/article/29th-october-1921/7/women-at-cambridge>.

¹⁴⁶ DYHOUSE, Carol. *Students: a gendered history*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134245871.s.84.

¹⁴⁷ TAMTÉŽ, s.82.

¹⁴⁸ TAMTÉŽ, s.82.

studovalo na vysokých školách 42 323 studentů, z toho 10 580 žen. Nárůst počtu žen na univerzitách je pozvolný, ale pokud zohledníme fakt, že ženy mohly studovat až od roku 1920, je tento počet více než dobrý vzhledem k dané situaci.¹⁴⁹

Samozřejmě nelze porovnávat počty mužů a žen na vysokých školách, protože ženy měly přístup k vysokoškolskému studiu až mnohem později. S ohledem na postoj společnosti k danému problému je počet žen odpovídající i vzhledem k tomu, že vysokoškolské studium nebylo přístupné všem, ale pouze středním vrstvám společnosti. Existuje i jiný důvod pro nízký počet žen na univerzitách? Mnoho žen se namísto univerzity rozhodlo pro *training college*.¹⁵⁰ *Training college* je obdoba vyšší odborné školy, zaměřená na specifickou profesi.¹⁵¹

Problém však spočíval v tom, že nabídka univerzit úzce souvisela s poptávkou pracovního trhu v oblasti vědy a technologie a ženy se chtěly zabývat spíše uměním a humanitními vědami. Proto spíše ženy upřednostňovaly odborné školy před univerzitou, protože existovalo více možností, jak propojit studium s nabídkou pracovního trhu.¹⁵²

2.3 Vysokoškolské studium žen v komparaci

Na závěr kapitoly by bylo vhodné porovnat problematiku vzdělání žen ve Velké Británii a Spojených státech amerických. Některé věci týkající se této oblasti jsou pro obě země společné a některé jsou naprosto odlišné. Začneme nejprve společnými znaky. Ve Spojených státech i ve Velké Británii probíhala výuka chlapců a dívek odděleně a její náplň byla uzpůsobena společenským požadavkům. Výuka dívek se zaměřila na praktické záležitosti, které se týkají domácnosti a jejího vedení. Šlo tedy o domácí práce jako šití nebo vaření a dále také o *home economics* – efektivní řízení domácnosti. Přínosem odděleného vzdělávání bylo vytvoření

¹⁴⁹ SALTER, Brian; TAPPER, Ted. *The state and higher education*. New York: Routledge, 2013, ISBN 978-1136897146. s.

¹⁵⁰ EDWARDS, Elizabeth. *Women in Teacher Training Colleges, 1900-1960: A Culture of Femininity*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978-1134610020. s.21.

¹⁵¹ Training College, in: *Collins Dictionary*, [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/training-college>.

¹⁵² DYHOUSE, Carol. *Students: a gendered history*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134245871. s. 83.

vzdělávacích programů určených pouze dívkám. S výukou domácích prací se ženy setkávaly nejen ve škole. Mohly se také zapsat do kurzů pro dospělé. V rámci nich se ženy zdokonalovaly v projevech na veřejnosti, prodeji, šití oblečení, řízení domácnosti a problematice výživy.¹⁵³

Studium na vysoké škole nebylo ženám po dlouhou dobu umožněno. Když došlo ke změně a ženy mohly studovat, setkávaly se s nesouhlasem společnosti. Ta měla obavy z nízkého počtu sňatků, především vysokoškolsky vzdělaných žen, které si hledaly dlouho partnera anebo věřily ve šťastné manželství s podobně vzdělaným partnerem. Mimo to měla na vzdělání vliv ekonomická krize.

Snížený rodinný rozpočet znamenal, že si rodina nemohla dovolit platit školné. Ve většině případů rodina šetřila na vzdělání dívek. Stejně jako ve Velké Británii, tak i ve Spojených státech existovaly rozdíly v počtu žen a podílu studentů na univerzitách mezi jednotlivými oblastmi zemí. Ve Spojených státech panovaly odlišné podmínky ve vzdělávání v severních oblastech a jižních oblastech, v případě Británie mezi Anglií, Walesem a Skotskem. V oblastech s převažující nezaměstnaností byl vysoký počet studentů a naopak. Mezi americkým a britským vzdělávání žen a dívek existovaly i určité rozdíly.

Jeden z rozdílů mezi Spojenými státy a Velkou Británií představoval počet studentek na vysokých školách. Nelze samozřejmě porovnávat konkrétní počty jako spíše procentuální zastoupení dívek a žen ve školství. Na školství a snížení počtu žen měla nepochybně vliv politická situace po roce 1933. Zatímco Spojené státy jsou svou geografickou polohou izolovány od politického dění, Velká Británie a Evropa čelí nástupu nacismu v Německu a je potřeba na daný vývoj zareagovat. Dalším rozdílem je odlišná hodnota vysokoškolských titulů mužů a žen. V britském školství se objevily situace, kdy ženy úspěšně složily zkoušky, ale za ukončení zkoušky získaly titul, který neměl odpovídající hodnotu. Existují také doklady o tom, že ženy titul právě kvůli jeho snížené hodnotě odmítaly. Na vysokých školách se ženy setkávaly nejen s nesouhlasem ze strany společnosti, ale také ze strany mužů. Touto problematikou se literatura

¹⁵³ *Adult Classes Still Open*. In: Greenbelt Cooperator, 1939-10-05, s. 2, [online], [vid. 10.5.2018]. dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn89061521/1939-10-05/ed-1/seq-2/#date1=1930&index=3&rows=20&words=economics+home&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1939&proxtext=home+economics&y=15&x=20&dateFilterType=yearRange&page=1>.

věnovaná americkému prostředí nezabývá. Buď tedy k takovým situacím nedocházelo, nebo se o nich neví.

Posledním rozdílem byla segregace. V obou státech ve školním prostředí fungovala segregace na základě pohlaví. Výuka probíhala odděleně pro chlapce i dívky, nebo probíhala současně pro obě pohlaví, pouze s jinými vzdělávacími cíli. Ve Spojených státech amerických byla také ve škole zavedena rasová segregace. Ta měla za následek rozdílnou kvalitu výuky a nerovné příležitosti k vyššímu vzdělání. Školy určené pro černochy získávaly malou finanční podporu. Někteří studenti sice získali stipendium, studovat dál však mohl pouhý zlomek z nich. Některé státy se snažily bojovat se segregací vydáváním zákonů. Například v Ohio byl schválen *Anti Jim Crow Bill*, na jehož základě měli všichni studenti, bez ohledu na rasu nebo náboženství, možnost studovat na univerzitě.¹⁵⁴

Americká společnost vnímala především imigranty jako hrozbu. Na základě toho byl již v roce 1921 schválen zákon o přistěhovalcích, *Emergency Quota Act*.¹⁵⁵ Podle zákona byla roční imigrace stanovena na 3 % z celkového počtu přistěhovalců z dané země. Konkrétní počet se upravil podle statistik vyplývajících ze sčítání lidu k roku 1910. Celkový počet přistěhovalců dosahoval v maximální hranici 357 000 přistěhovalců.¹⁵⁶ Ve sféře vzdělávání žen ve Spojených státech a ve Velké Británii převažují spíše společné znaky než ty rozdílné. Některé problémy byly způsobeny špatným školským systémem, respektive jeho součástmi. Většina z nich však podléhala společenským požadavkům a nesouhlasu společnosti, stejně jako v případě pracovního trhu i ve školství. Z dnešního úhlu pohledu se nám může zdát, že ženám ve třicátých letech chyběl prostor k seberealizaci a samostatnosti. Třicátá léta totiž znamenala počátek boje za ženská práva.

¹⁵⁴ *Anti Jim Crow Bill Aimed At Ohio State*. In: The Detroit Tribune, 1933-05-27, s. 3, [online], [vid. 10.5.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83016294/1933-05-27/ed-1/seq-3/#date1=1930&index=0&rows=20&words=race+school+segregation&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1939&proxtext=race+segregation+in+schools&y=17&x=16&dateFilterType=yearRange&page=1>

¹⁵⁵ FOLLY, Martin; PALMER, Niall. *The A to Z of U.S. diplomacy from World War I through World War II*. Lanham: Scarecrow Press, 2010, ISBN 978-1461672418. s.104.

¹⁵⁶ POWELL, John. *Encyclopedia of North American Immigration*. New York: Facts On File, 2005, 978-1438110127. s. 88.

3. Ženy a soukromý život

Zatím jsem se v textech o prostředí pracovního trhu a vzdělávacího systému zabývala problematikou na institucionální úrovni. Obojí představuje oblasti, kde jsou ženy za svými výsledky vidět. Pokud se chceme podívat na roli žen, nesmíme ale opomenout jejich soukromý život a problémy s ním spojené. Během třicátých let se nově objevují jevy, s nimiž se potýká i moderní společnost, jako jsou například rozvody, domácí násilí nebo bezdomovectví. Z tohoto důvodu je na místě se některými z nich více zabývat.¹⁵⁷

3.1 Rodinný stav

Během dvacátého století se ve větší míře objevovaly odchylky od životní posloupnosti, která byla společností chápána jako norma. Setkáváme se s rodičovstvím před uzavřením manželství, mateřstvím v mladší dospělosti nebo v pozdním středním věku a v neposlední řadě také s bezdětností.¹⁵⁸ Na rodinu se ve Spojených státech nahlíží jako na nejdůležitější sociální jednotku hned po jedinci. Od občanské války až do počátku 20. století prošlo vnímání rodiny a jejích funkcí výraznými proměnami. Dříve používaný model rozšířené rodiny představující ekonomickou a sociální síť byl nahrazen konceptem nukleární rodiny. Nukleární rodina v sobě dále nezahrnovala více generací a širší příbuzenstvo, ale nově byla utvořena pouze dvěma generacemi, rodiči a jejich dětmi.¹⁵⁹

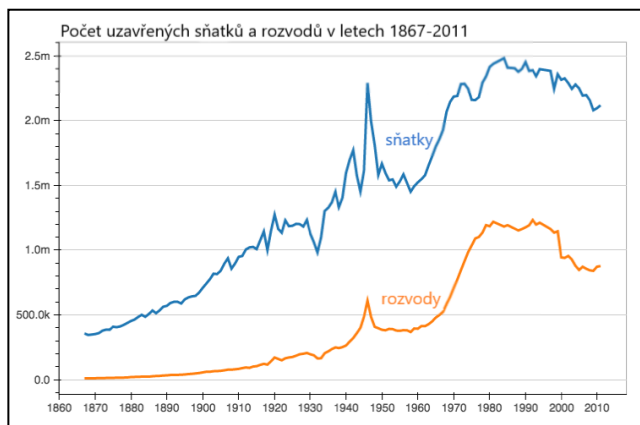
Tím byla v podstatě definována role žen, kterou zastávaly v rodině. Společnost vůči ženám zaujala názor, že se ženy mají starat o domácnost. Děti a muž měli být těmi, kdo má na starosti finanční zabezpečení rodiny. Důkazy o fungování tohoto názoru a jeho akceptování ze strany společnosti jsme si ukázali v předchozích kapitolách věnovaných pracovnímu trhu a vzdělání.

¹⁵⁷ LINDENMEYER, Kriste. *Ordinary Women, Extraordinary Lives: Women in American History*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2000, ISBN 978-0842027540. s. 215.

¹⁵⁸ HEINEMANN, Isabel. *Inventing the Modern American Family: Family Values and Social Change in 20th Century United States*. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 2012, ISBN 978-3593396408. s. 2.

¹⁵⁹ TAMTÉŽ, s. 7.

Rodina byla i ve třicátých letech chápána jako nejdůležitější součást společnosti a podobným způsobem se nahlíželo na instituci manželství. Ve dvacátých i třicátých letech dvacátého století zůstalo manželství a jeho uzavření nepsanou společenskou normou pro dospělé Američany. O významu manželství svědčí i to, že během dvacátých a třicátých let uzavřelo sňatek více než 3 z 5 lidí starší 15 let.¹⁶⁰

Graf č. 1

OLSON, Randy. 144 years of marriage and divorce in the United States, in one chart. In: *The Washington Post* [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z:

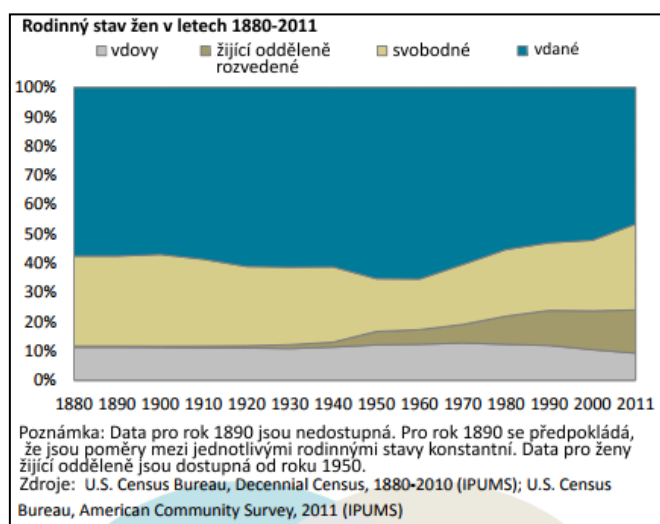
https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/06/23/144-years-of-marriage-and-divorce-in-the-united-states-in-one-chart/?noredirect=on&utm_term=.f13594f191fd.

Z grafu č.1 vyplývá, že počet uzavřených manželství ve Spojených státech od roku 1860 do současnosti opatrně narůstal a v některých obdobích dokonce výrazněji. Výjimku představuje období po roce 1930, kdy došlo k jejich poklesu, a dokonce i k menšímu nárůstu počtu rozvodů.¹⁶¹ Pravděpodobným důvodem této změny je ekonomická krize. Situace ve společnosti spojená s dalšími jevy, jako např. s vyšší nezaměstnaností a snížením platu, znamenala také horší podmínky pro uzavření manželství a založení rodiny. Na základě toho se lze domnívat, že byly rozvody vnímány jako způsob řešení tíživé rodinné situace ve spojení s ekonomickou krizí.

¹⁶⁰ KYVIG, David E. *Daily Life in the United States, 1920-1939: Decades of Promise and Pain*. Westport: Greenwood Press, 2002, ISBN 978-0313295553. s.117.

¹⁶¹ Viz graf č.1.

Celkově bylo k roku 1930 uzavřeno 1 127 000 manželství. O deset let později, v roce 1940, to bylo již 1 596 000.¹⁶² Ani jeden z těchto údajů není zanedbatelný, obzvlášť pokud přihlídneme k situaci, které čelila euroamerická společnost. K dalšímu propadu počtu uzavřených manželství došlo v roce 1938. Během tohoto roku došlo k mnoha událostem, které ovlivnily průběh následujících let nejen v Evropě, ale také za mořem. Ve třicátých letech došlo k poklesu počtu sňatků a vzrůstu rozvodovosti. Zatímco ve dvacátých letech připadlo na 1000 nevdaných žen 92 sňatků, o deset let později to bylo pouhých 68. Samozřejmě to nemůže konkurovat současné situaci, kdy je míra sňatkovosti nejnižší od roku 1890 a kdy na 1000 nevdaných žen připadá 31 sňatků.¹⁶³

Graf č. 2

CRUZ, Julissa. *Marital Status: More Than a Century of Change*. [online].

[vid. 20.3.2018]. Dostupné z:

<https://www.bgsu.edu/content/dam/BGSU/college-of-arts-and-sciences/NCFMR/documents/FP/FP-13-13.pdf>

Graf č. 2 nám poukazuje na skutečné rozvrstvení ženské populace, co se týče rodinného stavu. Jak můžeme v grafu vidět, populaci žen lze rozčlenit do čtyř skupin. Tou nejvíce procentuálně zastoupenou jsou vdané ženy. V souvislosti s nimi je potřeba také zmínit průměrný

¹⁶² Viz graf č.1.

¹⁶³ CRUZ, Julissa. *Marital Status: More Than a Century of Change*. [online]. [vid. 20.3.2018]. Dostupné z: <https://www.bgsu.edu/content/dam/BGSU/college-of-arts-and-sciences/NCFMR/documents/FP/FP-13-13.pdf>.

věk žen při uzavírání prvního manželství.¹⁶⁴ Na základě dat zveřejněných *U. S. Bureau of Census* si lze všimnout společenského trendu uzavírání manželství v nízkém věku. Průměrný věk žen byl ve třicátých letech 21,3 let a nepatrně se do roku 1940 zvýšil. Následně po druhé světové válce dochází ke změně a věk ženy se dlouhou dobu pohyboval kolem 20 let. Navzdory politické situaci se ženy vdávaly velice mladé, v porovnání s trendy současné společnosti.¹⁶⁵ *U.S. Bureau of Census* je obdoba českého statistického úřadu.¹⁶⁶

Můžeme najít spojitost mezi průměrným věkem a rodinným stavem. S rostoucím věkem ženy sice klesá počet svobodných žen, ale objevuje se také potenciaální riziko, že si žena nenajde vhodného partnera a zůstane svobodná. Počet vdaných žen ve věku 15-34 let byl mnohem vyšší než v případě mužů, v některých případech dokonce i 7x vyšší. K obratu sice došlo u obyvatel nad 35 let, kdy převažovali ženatí muži, ale rozdíly v počtech nebyly tolik výrazné.

Druhou velmi zastoupenou skupinou byly svobodné ženy. Ke svobodným ženám zaujala společnost kritický přístup. Svobodné ženy nebyly společností přijímány tak jako vdané ženy.¹⁶⁷ Důkazem toho byl i pracovní trh, kterým jsme se zabývali již dříve. Pro zaměstnavatele představovaly svobodné ženy nekvalifikovanou levnou pracovní sílu. Za určité situace ženám mohli dát výpověď a nahradit je podobně nezkušenými novými zaměstnanci. Situace svobodných matek se trochu lišila, proto se blíže podíváme na to, jak se k těhotenství svobodných žen stavěla společnost.

Třetí nejvíce zastoupenou skupinou jsou ženy vdovy. Jejich zastoupení na struktuře poměru rodinného stavu je způsobeno především ztrátami na životech mužů během první světové války.¹⁶⁸ Naopak nejméně se americká společnost potýkala s řešením manželských neshod

¹⁶⁴ Viz graf č.2.

¹⁶⁵ Estimated Median Age at First Marriage, by Sex: 1890 to Present, in: *United States Census Bureau*, [online], [vid. 15. 2. 2018], dostupné z: <https://www.census.gov/population/socdemo/hh-fam/tabMS-2.pdf>.

¹⁶⁶ United States Census Bureau, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 15.2.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Census_Bureau.

¹⁶⁷ Viz graf č.2.

¹⁶⁸ Viz graf č.2.

formou rozvodu. Podle předchozího grafu bylo v roce 1930 rozvedeno takřka 196 tisíc manželství, na konci třicátých let již 251 tisíc.¹⁶⁹ Tento pozvolný růst napříč daným časovým obdobím je důkazem toho, že rozvody byly ve třicátých letech něčím zcela výjimečným oproti dnešní době.

Podobně jako v Spojených státech, i ve Velké Británii prošlo manželství ve dvacátých letech velmi výraznými změnami, obdobím růstu i poklesu. Změny se týkaly toho, kolik lidí se vdalo a oženilo, v kolika letech, kolik dětí se narodilo mimo uzavřené manželství, kolik partnerských vztahů skončilo rozvodem, případně kolik nesezdaných párů žilo ve společné domácnosti.¹⁷⁰ Manželství hrálo důležitou roli i v Británii, někteří autoři dokonce označili období v letech 1850-1960 za dlouhé období povinného manželství.¹⁷¹

Pro některé jedince možná představovalo manželství povinnost, ale statisticky tomu nic nenasvědčovalo. Pokud bychom chtěli srovnávat statistiky Velké Británie a Spojených států, dojdeme k menšímu rozdílu v procentuálním podílu vdaných žen. Zatímco ve Spojených státech bylo na začátku dvacátého století vdaných 58 % žen ve věku 15-64, v Británii to byla stěží polovina. Postupně došlo ke vzrůstu procentuálního podílu vdaných žen na 55 % v roce 1931.¹⁷²

Důvodem nižšího počtu manželství je především jeho model, který se přizpůsobil vzorům západní Evropy. Tento model se vyznačoval odkládáním sňatku a poměrně vysokým podílem svobodných mužů a žen.¹⁷³ To dokazuje i průměrný věk před prvním sňatkem. Ve Spojených

¹⁶⁹ Viz graf č.1.

¹⁷⁰ ZWEINIGER-BARGIELOWSKA, Ina. *Women in Twentieth Century Britain: Social, Cultural and Political Change*. London: Routledge, 2001, ISBN 978-1317876915. s. 69.

¹⁷¹ TAMTÉŽ.

¹⁷² MALLIER, A. T.; ROSSER, Mike. *Women and the economy: a comparative study of Britain and the USA*. New York: St. Martin's Press, 1987, ISBN 978-1349076055. s.17.

¹⁷³ KAMERMAN, Sheila B.; KAHN, Alfred J. *Family Change and Family Policies in Great Britain, Canada, New Zealand, and the United States*. New York: Oxford University Press, 1997, ISBN 978-0198290254. s. 35.

státech dosahovaly ženy 21,3 let, v Británii se věk lišil na základě regionu. V případě Anglie a Walesu to bylo 24,7 let, ve Skotsku dokonce 25,5 let.¹⁷⁴

Na první pohled není rozdíl nijak veliký, hraje však svou roli po biologické stránce, při otázce založení rodiny. Odkládání sňatku totiž většinou znamená také pozdější založení rodiny a těhotenství, případně možné komplikace a bezdětnost páru. I v Británii sehrávaly během dvacátého století rozvody velkou roli a docházelo k nim čím dál častěji. Do roku 1914 byly spíše něčím naprosto výjimečným, což dokazuje i následující graf týkající se počtu manželství a rozvodů. V roce 1930 došlo k rozvodu 3563 manželství, o deset let později již 8254.¹⁷⁵

Graf č. 3

Zdroj: Number of Marriages and Divorces in England and Wales, 1930–2010, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/bulletins/marriagesinenglandandwalesprovisional/2012-02-29#number-of-marriages>.

¹⁷⁴ AINSWORTH, Charles H.; AINSWORTH, Winnie T.; AINSWORTH, Fern C. *Selected readings for marriage and the family*. New York: MSS Information, 1973, ISBN 978-0842203395. s. 11.

¹⁷⁵ Number of Marriages and Divorces in England and Wales, 1930–2010, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/bulletins/marriagesinenglandandwalesprovisional/2012-02-29#number-of-marriages>.

Co se týče rozvodovosti, byla na tom tedy britská společnost mnohem lépe. K rozvodům sice docházelo, ale výjimečně. Mezi lety 1934 až 1939 počty rozvodů střídavě rostly a klesaly. Z uvedeného grafu č. 3 vyplývá, že rozvody byly skutečně ve třicátých letech výjimečným jevem. Mnohem častěji k rozvodům docházelo až od sedmdesátých let. Naopak co se týče sňatků, zlom přišel s rokem 1939. V porovnání s následujícími roky šlo o největší počet sňatků.¹⁷⁶

Průlomem v řešení nespokojeného manželství formou rozvodu byl *Matrimonial Causes Act 1937*, který rozšířil důvody pro podání žádosti o rozvod. Do té doby bylo argumentem cizoložství, zákon ale nyní umožnil rozvod i v případech incestu nebo domácího násilí.¹⁷⁷ O nových důvodech podání žádosti o rozvod hovoří zcela přesvědčivě i statistiky, uveřejněné *Office for National Statistics*. Ze statistik totiž vyplývá, že žádost o rozvod vzešla z iniciativy ženy. Z dnešního úhlu pohledu není tato informace až takovým překvapením.¹⁷⁸ *Office for National Statistics* je britský statistický úřad, spadající přímo pod parlament.¹⁷⁹ Stejně jako ve Spojených státech byly druhou nejvíce zastoupenou skupinou svobodné ženy, což naznačují statistiky vydané *Office for National Statistics*. Podle dat, která nám jsou volně k dispozici, žilo v Británii na počátku třicátých let 296 914 svobodných žen starších 16 let a jejich počet postupně narůstal. Svobodnými ženami jsou myšleny ženy, které se nikdy nevdaly, případně neměly partnerský vztah. Nejvíce svobodných žen spadalo do věkové skupiny 20-24 let.¹⁸⁰

¹⁷⁶ Viz graf č.3.

¹⁷⁷ *Matrimonial Causes Act 1937*, in: *PERFAR, The Population Europe Resource Finder and Archive*, [online], [vid. 10. 3. 2018], dostupné z: <https://www.perfar.eu/policies/matrimonial-causes-act-1937>.

¹⁷⁸ *Divorces in England and Wales*, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 25. 3.2018], dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/divorce/datasets/divorcesinenglandandwales>.

¹⁷⁹ *Office for National Statistics*, in: *gov.uk*, [online], [vid. 25.3.2018], dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-for-national-statistics>

¹⁸⁰ *Age at Marriage and Previous Marital Status*, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 25.3.2018], dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/datasets/ageandpreviousmaritalstatusatmarriage>.

Pohybujeme se v době, kdy ženy měly nově možnost studovat na vysoké škole, což ovlivňovalo jak jejich společenský status z hlediska větší šance na lepší pracovní místo, tak i jejich rodinný stav. Skloubit studium na vysoké škole s rodinným životem, to už mohlo představovat určitý problém. I když byly svobodné ženy nejvíce zastoupenou skupinou v britské společnosti, je potřeba dodat, že jejich život nebyl nijak lehký. Jak jsme si ukázali v kapitole věnované pracovnímu trhu, svobodné ženy představovaly lehkou a mnohdy nekvalifikovanou pracovní sílu, které mohl dát zaměstnavatel kdykoliv výpověď a nahradit ji podobně nezkušenými zaměstnanci. Především v případě těhotenství mimo uzavřené manželství se svobodné ženy setkávaly s nepochopením společnosti a musely se spoléhat na pomoc nejbližších, čímž se v podstatě posílila role rodiny.

3.2 Rodičovství

V souvislosti s manželstvím nesmíme opomenout ani problematiku rodičovství. Jak jsme si ukázali, třicátá léta znamenala především změnu v chápání rodiny jako takové. Rodina stále představovala základní a nejdůležitější společenskou jednotku, ale její rozsah se postupně zmenšoval. Důležitou roli rozšířené rodiny tak na sebe převzala rodina nukleární, tedy děti a jejich rodiče. Role matky byla pro ženy naprosto stěžejní a nezaměnitelná. Ženy mohly ztratit zaměstnání nebo partnera z důvodu jeho smrti, potažmo rozvodu, ale jako matky zůstávaly nezbytnou součástí života svých dětí.¹⁸¹ O tom svědčí i následující citát socioložky Alice Rossi: „Můžeme být bývalé manžel(k)y nebo mít bývalá zaměstnání, ale ne bývalé děti.“¹⁸² Po většinu 20. století lze nalézt posoupnost mezi manželstvím a počtem dětí. Samotné uzavření manželství předcházelo početí dětí a tato návaznost fungovala jako společenská norma. Nicméně se občas vyskytly případy, které tomu odporovaly. V takové situaci obvykle čelily dotyčné osoby tvrdé kritice, společnost je na základě toho odsoudila a označila jako nemorální, nebo jako jedince s pohnutou morálkou. Jedincům hrozily sankce, jako například výpověď ze zaměstnání.¹⁸³

¹⁸¹ BIANCHI, Suzanne M.; SPAIN, Daphne. *American Women in Transition*. New York: Russell Sage Foundation, 1986, ISBN 978-1610440530. s. 64.

¹⁸² V anglickém znění: „We can have ex-spouses and ex-jobs but not ex-children.“

¹⁸³ KIME, Robert E. *Pregnancy, childbirth, & parenting*. Guilford: Dushkin Publishing Group, 1991, ISBN 978-0879678760. s.11.

Velký problém, se kterým se společnost ve třicátých letech minulého století nedokázala smířit, představovaly nemanželské děti. V případě takového těhotenství na sebe vzaly mladé ženy poměrně vysoké riziko. Ženy se snažily za pomoci rodiny a partnera informaci o těhotenství co nejdéle tajit. V momentě, kdy by se daná informace rozšířila dále, to pro mladou ženu znamenalo prakticky zničení dosavadního života, případně kariéry.¹⁸⁴ Nemanželskými dětmi myslíme děti narozené nesezdanému partnerskému páru. Výše jsme se zmínili o posloupnosti, která byla pro společnost důležitá a dá se říci, že společnost očekávala její plnění. Nicméně se vyskytovaly situace, kdy byla daná návaznost porušena, což dokazují statistiky zabývající se demografickými ukazateli.

Podle statistických dat převažovaly ve třicátých letech ve většinové bělošské společnosti děti, které byly počaté po sňatku. Z celkového počtu narozených dětí představovaly v letech 1930-1934 84,9 %. Do dalšího sčítání lidu došlo k mírnému zvýšení, na 85,7 %. Odlišná situace se týkala menšin žijících ve Spojených státech, a to především černošské populace.¹⁸⁵ V jejím případě také převažovaly děti narozené mnohem později po svatbě, ale jejich procentuální podíl byl mnohem nižší – v letech 1930-1934 50,2 % a v letech 1935-1939 dokonce 34,2 %.¹⁸⁶ Navzdory tomuto poklesu došlo u černošské populace k nárůstu počtu dětí narozených před uzavřením manželství, případně nesezdanému páru. Na základě uvedených statistických údajů ale nesmíme nabít dojem, že by byly děti narozené před svatbou záležitostí pouze černochoů. Takřka 85 % černošských žen bylo v této době vdaných.

Výše jsme se zmínili o negativním postoji společnosti k dětem mimo manželství, nebo nesezdaného páru. Kritická byla společnost především k dětem svobodných žen. Děti narozené svobodným ženám byly do poloviny dvacátého století brány jako nelegitimní a tyto děti společnost nazývala bastardi.¹⁸⁷

¹⁸⁴ TAMTÉŽ.

¹⁸⁵ BACHU, Amara. *Trends in Premarital Childbearing: 1930 to 1994*. Washington: U.S. Department of Commerce, Economics and Statistics Administration, U.S. Census Bureau, 1999. s. 5. [online]. [vid. 2. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.census.gov/prod/99pubs/p23-197.pdf>

¹⁸⁶ TAMTÉŽ.

¹⁸⁷ COLEMAN, Marilyn; GANONG, Lawrence H.; WARZINIK, Kelly. *Family life in 20th-century America*. Westport: Greenwood Press, 2007, ISBN 978-0313333569. s.25.

Za dané situace měly ženy čtyři možnosti, jak se s kritikou společnosti vypořádat. První možností bylo vdát se, dále jít na interrupci, tajit těhotenství co nejdéle to šlo a poslední možností bylo to, že mohly do porodu dítěte zůstat v zařízení pro nevdané matky a následně předat dítě k adopci nebo do pěstounské péče.¹⁸⁸ Před ženami tak stálo nelehké rozhodnutí, jakým způsobem se s danou situací vypořádat. Řešení situace se nevztahovalo pouze na ženu a jejího partnera, ale také na její rodinu. Právě za pomoci ženiny rodiny se většinou dařilo těhotenství úspěšně tajit.¹⁸⁹ Postupně se možné hrozby, jako například vyhazov ze zaměstnání nebo ze školy, vytrácely. Nicméně některé školy dokonce vyšly těhotným ženám vstříc, neboť zakládaly vzdělávací programy pro ně určené. To pro ženy znamenalo, že mohly studovat a zůstat ve škole, jak během těhotenství, tak i po samotném porodu.¹⁹⁰

Výše jsme si uvedli způsoby, jakými mohly svobodné matky řešit svou situaci. Jedním z nich byla interrupce. Problematika interrupce představovala velice kontroverzní téma, protože po většinu dějin byla něčím ilegálním. I když bylo umělé přerušování těhotenství ilegální, ženy se navzdory tomu snažily najít jiný způsob, jak přerušit těhotenství, aniž by o tom věděl někdo další.¹⁹¹ Před ženami tak stála důležitá otázka, jak se s nově vzniklou situací vypořádat a na koho spoléhat. Přestože společnost byla výhradně proti těhotenství mimo manželství nebo proti svobodným matkám, je obdivuhodné, že se našli tací, kteří jim chtěli pomoci ulehčit situaci a poskytnout útočiště na určitou dobu. Kontroverzní byla interrupce také z dalšího důvodu. Ženy se při výkonu interrupce často setkávaly s lékaři rezníky. Těmto lékařům šlo spíše o finanční zisk za provedení zákroku než o zdravotní stav pacientky. U žen tak mohlo dojít ke zdravotním komplikacím a následkům do budoucna.¹⁹²

¹⁸⁸ TAMTÉŽ.

¹⁸⁹ TAMTÉŽ.

¹⁹⁰ TAMTÉŽ.

¹⁹¹ LEAVITT, Judith Walzer. *Women and Health in America: Historical Readings*. Madison: University of Wisconsin Press, 1999, ISBN 978-0299159641. s. 251.

¹⁹² REAGAN, Leslie J. *When Abortion Was a Crime: Women, Medicine, and Law in the United States, 1867-1973*. Berkeley: University of California Press, 1998, ISBN 978-0520216570. s. 133.

Jak můžeme vidět, ženy se nacházely ve složité situaci. Svým rozhodnutím sice vyřešily neplánované těhotenství, riskovaly však své zdraví. Pokud se skutečně setkávaly s lékaři režníky, jednalo se o zákrok provedený ilegálně, který mohl způsobit více komplikací po zdravotní stránce. Ve třicátých letech se ve Spojených státech rozvíjí ve velké míře farmaceutický průmysl, který reagoval na poptávku ze strany společnosti.

V ženských magazínech byly uveřejněny reklamy na antikoncepci a zároveň se objevil zájem mužů i žen o kontrolu porodnosti.¹⁹³ Nejčastěji se nejen v časopisech, ale i v novinách objevovala reklama na lysol. Tato reklama měla sice více podob, hlavní myšlenka však zůstala stejná. V jedné z reklam byly ženy vyobrazeny jako ty, které se starají o to, aby vypadaly hezky, odpočatě, aby nikdy neplakaly a byly chápavé. Jejich dům je uklizený, čistý a žena umí výborně naplánovat rodinný rozpočet. Problém však spočíval v intimní hygieně, která tvořila překážku v manželském životě. Jediným způsobem, jak situaci vyřešit, bylo z hygienických důvodů používat lysol. V další reklamě je žena od muže oddělena pavučinou. K muži se mohla dostat až v momentě, kdy začala používat lysol. V některých dalších reklamách byla žena vnímána jako klenot s jedinou vadou, a tou byla intimní hygiena (viz příloha).

Na reklamách by nebylo nic špatného, pokud by se nejednalo o lysol. Lysol byl totiž multifunkční dezinfekční prostředek, který v případě použití pro intimní hygienu fungoval jako antikoncepce. Dokonce ho někteří lidé popíjeli při pokusu o sebevraždu.¹⁹⁴ Ze současného pohledu si člověk nedokáže představit, jak je možné, že se ženy uchýlily k používání lysolu k intimní hygieně, když to byla dezinfekce používaná k úklidu. Respektive, zda ženy vůbec věděly, k čemu se lysol používá, a měly k tomuto výrobku k dispozici dostatek informací. Reklamy byly velice přesvědčivé a vykreslily intimní hygienu jako největší překážku v manželství, za kterou mohou ženy. Na základě toho je pochopitelné, že měla reklama na ženy zásadní vliv a ženy přitom neuvažovaly nad dalšími aspekty.

I když se farmaceutický průmysl potýkal s velkým zájmem, podoba trhu s antikoncepcí se lišila od současné doby především ilegalitou antikoncepce. Již od roku 1870 se jak federální, tak i

¹⁹³ LEAVITT, Judith Walzer. *Women and Health in America: Historical Readings*. Madison: University of Wisconsin Press, 1999, ISBN 978-0299159641. s. 307.

¹⁹⁴ REIS, Elizabeth. *American Sexual Histories*, 2, vyd. Malden: Wiley-Blackwell, 2012, ISBN 978-1444339291. s.248.

státní legislativa, snažily o to, aby měly tuto problematiku pod kontrolou. Legislativa tak zakazovala prodej i distribuci antikoncepce napříč jednotlivými americkými státy. Postupně dokonce vznikaly kliniky zabývající se plánovaným rodičovstvím.¹⁹⁵ Dalšími způsoby, jak plánovat rodinu, bylo použití nitroděložních tělísek, prezervativů nebo počítání plodných a neplodných dní.¹⁹⁶

Ekonomická krize vyvinula na obyvatele tlak i v otázce plánování rodiny, a tak se mnoho chudých žen kvůli nedostatku zdravotnické péče uchýlilo k řešení pomocí interrupce. V případě, že se ženy rozhodly potratit bez vědomí lékaře a potřebného zákroku, využívaly mnoha jim dostupných metod.¹⁹⁷ Pro samovolný potrat použily výše zmíněný lysol, chinin, pletací jehlice, špičku deštníku, fenol, terpentýn, mýdlovou vodu, šafrán nebo bílý fosfor získaný z hlaviček zápalek. Ve více než 76 % těchto případů si ženy způsobily mnohem větší a závažnější komplikace.¹⁹⁸

Pokud vynecháme ilegální způsoby, jak kontrolovat neplánované rodičovství, mnoho dalších možností v daném období neexistovalo. Rozhodování se o tom, jak nejlépe situaci řešit, pro ženy nebylo a není jednoduché. Pořád zde existovalo riziko, že se interrupce nepovede a žena bude mít, v lepším případě, zdravotní problémy. V souvislosti s nelegální interrupcí docházelo dokonce k úmrtí rodičky, což se projevilo ve výsledcích statistik. Během třicátých let počet úmrtí nastávajících matek rychle stoupal a společnost se tak začala zajímat o problematiku legalizace interrupcí a plánovaného rodičovství.¹⁹⁹ Z tohoto důvodu je zcela nepochopitelné, že se ženy neuchýlily například ke svěření dítěte do pěstounské péče nebo k adopci. Podle některých literárních zdrojů ženy volily tuto cestu proto, aby se vyvarovaly nelehkému rozhodnutí, zda budou dítě vychovávat samy nebo případně s pomocí rodiny a partnera.

¹⁹⁵ LEAVITT, Judith Walzer. *Women and Health in America: Historical Readings*. Madison: University of Wisconsin Press, 1999, ISBN 978-0299159641. s. 307.

¹⁹⁶ JÜTTE, Robert. *Contraception: a history*. Malden: Polity, 2008, ISBN 978-0745632711. s. 201.

¹⁹⁷ SOLINGER, Rickie. *Pregnancy and Power: A Short History of Reproductive Politics in America*. New York: New York Press, 2007, ISBN 978-0814798287. s. 121.

¹⁹⁸ TAMTÉŽ.

¹⁹⁹ COOTER, Roger; PICKSTONE, John. *Medicine in the twentieth century*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers, 2014, ISBN 978-1138002289. s.286.

Podobně jako ve Spojených státech sehrála rodina i v Británii velkou roli. Ve třicátých letech se nepsanou společenskou normou staly malé nukleární rodiny. Důvodem rozšíření nukleárních rodin byly ekonomické, sociální a kulturní okolnosti. Tím je myšlena vysoká náročnost po emocionální a finanční stránce během rodičovství a výchovy dětí.²⁰⁰ Jak jsme se zmínili v kapitole o vzdělání, rodiče museli často rozhodovat, zda budou svým dětem, hlavně dcerám, platit další vzdělání. Na základě finanční náročnosti se pak rodiče rozhodovali o počtu potomků, aby jim mohli poskytnout potřebnou péči a mohli je do budoucna finančně zajistit.

Mateřství ve třicátých letech představovalo pro ženy potenciální riziko ze zdravotních důvodů, protože četná těhotenství mohla ovlivnit zdraví žen. Můžeme nalézt spojitost mezi zdravotními riziky a úrovní finančního příjmu. Čím vyšší plat, tím nižší riziko úmrtí matky a šance na lepší zdravotnickou péči.²⁰¹ Ani britská společnost nebyla nijak shovívavá k nemanželským dětem. Narození takových dětí znamenalo krizi rodiny, myšleno rodiny ze strany matky dítěte.

Rodina totiž čelila během těhotenství dcery neočekávaným výzvám, které musela bezpodmínečně řešit a se kterými se musela nějakým způsobem vypořádat.²⁰² Rodina tak sehrála významnou a důležitou roli pro svobodnou matku. Řešení situace se odvíjelo především od toho, jak rodina zareaguje na novou situaci. Pokud se s ní rodina smířila, mohla se o rodinu nastávající matka opřít a spoléhat na její pomoc. Ale ne vždy šlo počítat s podporou vlastní rodiny. Někteří rodiče měli zcela jinou představu o budoucnosti své dcery. Budoucnost svobodné matky se tedy určovala na základě postojů její vlastní rodiny. Je zřejmé, že na začátku byla většina rodičů nastávajících matek zaskočena a znepokojena. Postupně ale došlo k prolomení ledů a uvolnění atmosféry v rodině. Před rodiči totiž stála otázka, zda podpoří vlastní dceru, nebo ne. Na základě jejich rozhodnutí se potom dcera mohla rozhodnout, co dál. Ve většině případů se rodiče raději rozhodli pro podporu dcery, než aby jí i se svým vnoučetem poslali do chudobince.²⁰³

²⁰⁰ PURVIS, June. *Women's History: Britain, 1850-1945: An Introduction*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1135367091. s. 48.

²⁰¹ TAMTÉŽ.

²⁰² FROST, Ginger S. *Illegitimacy in English law and society 1860-1930*. Manchester: Manchester University Press, 2016, ISBN 978-1784997441. s. 179.

²⁰³ TAMTÉŽ.

Důvodem, proč se rodina rozhodla pro podporu těhotné dcery, byly pravděpodobně mateřské instinkty ženy. Přece by nenechala svou dceru spolu s vnoučetem bez pomoci žít ve špatných a stísněných podmínkách. Proto lze předpokládat, že názor matky měl v rodině větší vliv. Tato domněnka nemusí být správná, protože stanovisko společnosti bylo vyjádřeno jednoznačně a rodině hrozila kritika a nesouhlas ze strany společnosti.²⁰⁴ Mezi lety 1850-1930 se ve Velké Británii narodilo 4-6 % nemanželských dětí, což bylo 40 000-65 000 dětí za rok. Do chudobinců se dostalo 15-20 % dětí z uvedeného počtu.²⁰⁵

Pokud byla situace neúnosná, ženy se obracely k charitě o pomoc. Některé dokonce hledaly lepší podmínky pro své dítě v pěstounské péči nebo sirotčincích, ale většina z nich se spoléhala na pomoc členů rodiny, u kterých nejčastěji bydlela.²⁰⁶ Rozhodnutí žen dát své dítě k adopci nebo do pěstounské péče nebylo zajisté jednoduché. Ženy se tak zřekly práva být součástí života dítěte. Důvody pro danou volbu jsme si sice uvedli výše, ale mohlo jich být daleko více. Nelze samozřejmě posuzovat a porovnávat vliv společnosti a rodiny na dané rozhodnutí. Pravděpodobně bylo pro svobodné matky těžší vyrovnat se s názorem vlastní rodiny, která měla vůči ní jiná očekávání. Adopce, případně pěstounská péče, mohly být řešením toho, jak finančně lépe zajistit dítě a dát mu příležitost vyrůstat v přijatelných podmínkách a prostředí.

Ani Velké Británii se nevyhnula problematika plánovaného rodičovství. Již během dvacátých let se v britském prostředí objevují kampaně zaměřené na kontrolu porodnosti a velkou roli v nich sehrály skupiny bojující o ženská práva, především sufražetky. Jejich snahy nebyly společností nijak vnímány. V té době bylo umělé přerušování těhotenství, především ze strany církve, bráno jako vražda či vzpoura vůči přirozeným procesům přírody.²⁰⁷ Proto se ženy uchýlily k nelegálním formám interrupce, které často prováděli nekvalifikovaní lékaři. Díky špatně nebo neodborně provedeným zákrokům se zvýšila úmrtnost matek.

²⁰⁴ TAMTÉŽ.

²⁰⁵ TAMTÉŽ.

²⁰⁶ TAMTÉŽ.

²⁰⁷ FRANCOME, Colin. *Abortion in the USA and the UK*. Burlington: Ashgate, 2004, ISBN 978-1351961189. s. 12.

Situace byla natolik zlá, že na ni zareagovali nejen poslanci britského parlamentu. U poslanců i skupin žen došlo ke znepokojení, protože nelegální interrupce způsobovala zdravotní komplikace, a dokonce i ztráty na životech.²⁰⁸ Na základě výše uvedených informací nelze vnímat postoje společnosti jinak než jako rozporuplné. Na jednu stranu totiž společnost odmítala postavení svobodných matek, kritizovala je a v některých případech je omezovala. Najdeme sice pár výjimek, které se snažily složitou situaci svobodným matkám ulehčit, ale mnohem častěji docházelo k výpovědím ze zaměstnání nebo ukončení studia na vysoké škole. Z tohoto důvodu se ženy uchýlily ke krajním řešením, jako například k nelegálním interrupcím. Na druhou stranu se společnost snažila problematiku interrupcí vyřešit a uzákonit. V tomto ohledu se snahy poslanců a dalších skupin jeví jako krok dopředu, ke zlepšení atmosféry ve společnosti.

Dokonce samotné lékařské prostředí nebylo jednotné v otázce interrupcí. Praktičtí lékaři představovali výjimku mezi těmi, kteří odmítali antikoncepci a interrupci. Někteří lékaři otevřeně podporovali hnutí a kampaně za plánované rodičovství pouze na základě eugeniky.²⁰⁹ V podstatě se jediným rozhodujícím momentem, kdy byli lékaři názorově jednotní, stal zdravotní stav plodu. Interrupci lékaři schválili pouze v obavách z dědičných nemocí nebo vývojových vad.

Tyto obavy jsou oprávněné a setkáváme se s nimi i v současné době. Nicméně pokud si uvědomíme, že zdravotnictví se ve třicátých letech rozvíjelo, nezbyvá nám než některá rozhodnutí ocenit. Postupně docházelo k průlomovým situacím a názor společnosti se tak radikálně změnil. Namísto kritiky docházelo k podpoře interrupcí, a to především v případě založení nové rodiny. Společnost v povolení interrupcí viděla limitování rodiny.²¹⁰ Tím se myslelo omezení rodiny jak prostorově, tak i početně. Povolením interrupcí se určitým způsobem zajistila finanční situace rodiny, protože s nižším počtem dětí měli rodiče možnost je zabezpečit a dopřát jim lepší životní podmínky v určitých mezích. V opačné situaci by rodina strádala, což by se nejvíce projevilo právě na dětech. Na základě toho lze souhlas k interrupcím a antikoncepci chápat.

²⁰⁸ History of Abortion Law in the UK, in: *Abortion Rights, the national pro-choice campaign*, [online], [vid. 30. 3. 2018], dostupné z: <http://www.abortionrights.org.uk/history-of-abortion-law-in-the-uk/>.

²⁰⁹ HALL, Lesley A. *Sex, Gender and Social Change in Britain since 1880*, 2. přeprac.vyd. New York: Macmillan International Higher Education, 2013, ISBN 978-1137292681. s. 102.

²¹⁰ TAMTÉŽ.

Je těžké vymezit, co je pochopitelné řešení situace a co by člověk v dané situaci udělal jinak. Existuje mnoho hledisek, podle kterých lze veškeré situace posuzovat, není však jednotné stanovisko. Proto je potřeba posuzovat situace jednotlivě, a tak k nim i přistupovat. Důkazem toho, že je otázka legalizace interrupce důležitá, bylo založení *Abortion Law Report Association* v roce 1936. Tato organizace měla za cíl změnu postojů společnosti směrem k interrupci, a především prosazení zákona, který by ji umožnil.²¹¹

V návaznosti na to vznikla v roce 1937 *Birkett Commitee*, která posuzovala, zda mohou lékaři vykonat zákrok, aby zachránili za dané situace alespoň život žen.²¹² Potřeba posuzovat individuální případy možné interrupce vzešla z případu znásilněné dívky, u které lékař provedl interrupci. Na základě toho se později vymezily podmínky, které musely být splněny, aby mohl být zákrok vykonán. Důležitou roli zde sehrál psychiatrický posudek. Činnost komisí a organizací na legislativních opatření zákroků byla přerušena s rokem 1939 a začátkem druhé světové války.²¹³ Z dnešního pohledu nám nezbyvá nic jiného než obdivovat aktivitu jedinců, organizací a politických orgánů v problematice interrupce. Otázkou je, jak by se skutečnost vyvíjela, pokud by nedošlo ke změnám politické situace v Evropě, které vedly k druhé světové válce. Jako důležitý krok můžeme vnímat vymezení podmínek pro interrupci, protože se objevují situace, za kterých je nutno těhotenství přerušit, aby nedošlo k ohrožení života matky, případně k její smrti.

3.3 Násilí na ženách

Soukromý život žen není pouze o radostech, kterými může být mateřství, ale také o starostech. V předchozích kapitolách a podkapitolách jsme se zabývali tím, jak reagovala společnost na určité situace v životě žen. Ať už to bylo jejich zaměstnání, vyšší vzdělávání nebo otázky intimního života.

²¹¹ Abortion Rights, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 31. 3. 2018], dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_Rights_\(organisation\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_Rights_(organisation)).

²¹² HODGSON, Jane Elizabeth. *Abortion and Sterilization: Medical and Social Aspects*. London: Academic Press, 2014, ISBN 978-1483221014. s.61.

²¹³ History of Abortion Law in the UK, in: *Abortion Rights, the national pro-choice campaign*, [online], [vid. 30. 3. 2018], dostupné z: <http://www.abortionrights.org.uk/history-of-abortion-law-in-the-uk/>.

Ženy ve třicátých letech čelily kritice ze strany společnosti, pokud byly svobodnými matkami nebo podstoupily interrupci, ale postupně se objevily i další jevy, které měly zásadní vliv na jejich psychiku. Ve větší míře se totiž začaly objevovat kriminální činy spáchané právě na ženách. V podkapitole věnované rodinnému stavu jsme se zmínili o násilí, které mohlo být důvodem pro podání žádosti o rozvod.

Legislativa tak nově přijala další relevantní odůvodnění ukončení manželství. Je zcela pochopitelné, že po určité zkušenosti s násilím byl rozvod jediným východiskem, jak uchránit sebe a případně i děti. Pokud bylo do té doby násilí vůči ženám společenským tabu, znamenala třicátá léta v této oblasti průlom. Domácí násilí můžeme definovat jako zneužívání po emocionální, psychické, fyzické nebo sexuální stránce. Násilí je pácháno proti osobě blízké, jako je například manžel, manželka, bývalý manžel, bývalá manželka, partner nebo bývalý partner.²¹⁴ V politických kruzích se o domácím násilí začalo mluvit již v polovině 19. století, kdy se stalo předmětem zájmu ženských hnutí jak ve Velké Británii, tak i ve Spojených státech. Bohužel ženská hnutí byla neúspěšná při snaze tento problém vyřešit. Pro domácí násilí a násilí vůči ženám existovala legislativa, ale změny, které legislativa přinesla, byly nepatrné nebo žádné.²¹⁵

Na počátku 20. století se často stávalo, že byla policie přivolána k případům domácího násilí, aby situaci uklidnila a řešila. Bohužel k zatčení konkrétního útočníka docházelo jen v ojedinělých případech.²¹⁶ Problém v neúspěšném řešení případů domácího násilí spočíval především v překážce, kterou představovalo domácí prostředí. Jedinec v něm měl právo na soukromí a na základě toho nebylo možné, aby došlo k policejnímu zásahu. Proto byl útočník málokdy dopaden a zatknut. To se netýká pouze třicátých let, ale celého 20. století.²¹⁷ Soukromé prostředí tak vytvořilo hranici kolem rodiny. Vytvoření pomyslné hranice znamenalo, že o to, co se děje v rodině, se nemusí starat někdo další.

²¹⁴ MCCUE, Margi Laird. *Domestic violence: a reference handbook*, přeprac. vyd. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008, ISBN 978-1851097791. s. 2.

²¹⁵ FEDER, Lynette. *Women and Domestic Violence: An Interdisciplinary Approach*. New York: Routledge, 2013, ISBN 978-1135073213. s. 22.

²¹⁶ TAMTÉŽ.

²¹⁷ MCCUE, Margi Laird. *Domestic violence: a reference handbook*, přeprac. vyd. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008, ISBN 978-1851097791. s.6.

V podstatě to byl impuls k tomu, aby se každý zabýval svými vlastními problémy. Není nijak lichotivé, že se podobný argument objevuje i v současné době. Bohužel pro ženy tato imaginární hranice neznamena možnost, jak zlepšit své postavení a upozornit ostatní na daný problém. Jak uvádějí některé publikace, lze nalézt určitou spojitost mezi ekonomickou situací a násilím na ženách. Smutným příkladem toho je období ekonomické krize a bezprostředně po ní. Ukazuje se, že množství rozvodů sice pokleslo, ale přibýlo naopak konfliktů uvnitř rodiny.²¹⁸ Takový konflikt potom vygradoval v násilí a tím se zvýšil i počet případů domácího násilí. Ekonomická krize vyvinula velký tlak na obyvatele. Většina obyvatel měla bankovní půjčku, kterou musela splácet. V momentě, kdy došlo k ekonomické krizi, se objevil problém, jak danou půjčku splácet. Někteří ji totiž spláceli pozdě nebo vůbec, a to v případě nezaměstnanosti nebo sníženého platu. Muži se tak uchýlili k násilí vůči svým partnerkám nebo dětem.²¹⁹ Hlavní příčinou domácího násilí byla zpočátku také prohibice. Někteří lidé měli optimistická očekávání, podle nichž by zákaz alkoholu mohl vyřešit společenské problémy. Prohibice však měla naprosto odlišný dopad. Zvýšila se kriminalita, což se projevilo i na množství článků o napadení žen.²²⁰

Násilí představovalo způsob, jak dát volný průběh emocím a napětí, ale pro oběti mělo naprosto odlišné důsledky. Násilí na nich zanechalo výrazné stopy nejen po fyzické stránce, ale také po té psychické. A právě psychické násilí mělo pro oběť dalekosáhlejší následky. Zároveň chybějící diskuze o domácím násilí a jeho přehlížení představovaly velké riziko především pro oběti domácího násilí. Útočník by nabyl dojmu, že mu žádný postih za jeho chování nehrozí a celá situace by se zhoršila. Problematika domácího násilí není ve společnosti ničím novým, protože se objevovalo i v jiných historických obdobích. Jeho samotné řešení ale bylo komplikované, a to kvůli chybějící legislativě.

²¹⁸ TRUE, Jacqui. *The Political Economy of Violence Against Women*. New York: Oxford University Press, 2016, ISBN 978-0199755912. s.105.

²¹⁹ TAMTÉŽ.

²²⁰ DIANE Publishing Company. *Technologies for Understanding and Preventing Substance Abuse and Addiction*. Collingdale: DIANE Publishing, 1996, ISBN 978-0788127861.s.179.

Na základě její absence bylo takřka nemožné usvědčit pachatele a prokázat mu trestný čin. To pro samotné ženy znamenalo, že se ocitly nepochopené ve zvláštní situaci. Když se totiž snažily zakročít a začít řešit případ svého napadení, byly označovány jako ty, které útočnicka k činu vyprovokovaly. V některých situacích se dokonce ženy setkávaly s názorem, že se snaží pomocí nových zákonů poškodit svého manžela a podaly neprávem trestní oznámení.²²¹ Podle výše uvedených informací čekal mnohdy ženy veliký boj, pokud se rozhodly proti svému napadení vystoupit a poukázat na to, co se v některých rodinách děje, aniž by to ostatní věděli. Avšak výsledek byl buď nejistý, nebo vůbec žádný. Pokud se nepodařilo nic dokázat, pro ženy to mohlo mít další důsledky do budoucna a vygradovat dále. Nepříjemné na tom je, že se s podobnými případy, kdy rodina navenek působí harmonicky, ale za zavřenými dveřmi se děje úplně něco jiného, setkáváme i v současné době. Z výše uvedených informací vyplývá, že domácí násilí nebo násilí vůbec nebylo ničím ojedinělým, což dokazují i novinové články, věnující se případům domácího násilí. Ve většině případů hrálo velkou roli násilné chování, takže se nejednalo pouze o fyzické bití ženy, ale často i o něco mnohem horšího. To dokazují i následující konkrétní případy publikované v dobovém denním tisku. Deník *Midland Journal* 13. listopadu 1931 upozornil na případ, kdy byl manžel usvědčen z bití ženy. Trest nebyl takový, jaký bychom dnes předpokládali. Muže vzali příslušní lidé ke kůlu, kde dostal pět ran holí do zad.²²²

Během soudního líčení žena soudu potvrdila, že ji manžel bil v nepravdělných intervalech posledních patnáct let. Podle deníku se jednalo o třetí případ domácího násilí, který soudy zaznamenaly v Marylandu během stejného roku. Veřejnost reagovala protesty, protože vnímala trest jako barbarský a brutální.²²³ Stanovisko veřejnosti k trestu bylo poněkud zvláštní, ale v podstatě odpovídalo manželovu jednání. Zcela zarážející na tom je, že ženu manžel bil patnáct let, ne-li déle. Vystává otázka, jak je možné, že si nikdo z blízkého okolí ničeho nevšiml? Dokázali manželé jakékoliv násilí v rodině skrýt tak dobře, aby zůstalo bez povšimnutí?

²²¹ SUMMERS, Randal W.; HOFFMANN, Allan Michael. *Domestic Violence: A Global View*. Westport: Greenwood Publishing Group, 2006, ISBN 978-0313311642. s.30.

²²² Whipping Post and Wife Beaters. In: *The Midland Journal*. 1931-11-13, s.4, [online], [vid. 21.4.2018]. dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn89060136/1931-11-13/ed-1/seq-4/>.

²²³ TAMTÉŽ.

Je více než pravděpodobné, že manželé využili dokonalé přetvářky k tomu, aby nedali před ostatními najevo, co se děje, a působili jako harmonický pár. Některé případy byly velice zvláštní, alespoň co se týče výše trestu nebo stanoviska soudu. Deník *The Independent* se ve svém vydání ze dne 3. dubna 1931 zmínil o napadení ženy. Jednalo se konkrétně o bití invalidní ženy manželem. Soud muže obvinil z bití své invalidní ženy a muž dostal deset ran do holých zad. Zarážející může být fakt, že soud muži jeho trest odnětí svobody po bičování zrušil.²²⁴ Z těchto dvou příběhů nelze usoudit, zda byl fyzický trest dostatečným trestem k tomu, aby se muž dalšímu podobnému chování vyvaroval, nebo ne. Mohla to být pouze lehčí a schůdnější podoba trestu pro obě strany. Veřejnost se sice proti němu bouřila, ale celkově můžeme trest bití vnímat jako výsměch oproti tomu, jak se muž choval vůči ženě.

Jako naprosto absurdní lze vnímat postoj soudu v případě, kdy se k soudnímu líčení nedostavil žalobce. O takové situaci psal deník *Evening Star* 23. října 1934.²²⁵ Jistá žena zažalovala svého manžela za bití, ale k soudu se nedostavila. Situace, kdy se žalobce nedostavil, znamenala odvolání. Když se muže soud ptal, zda svou manželku bil, odpověděl, že ano - pokaždé, když si to zasloužila. Celou kauzu následně soud vyřešil uvalením kauce na obžalovaného.²²⁶

Další zvláštní případ pochází z 20. října 1938. *The Times News* otiskly článek ohledně obvinění německého občana za napadení a bití ženy. Žena ve své výpovědi uvedla, že ji muž bil a uhodil poté, co získala americké občanství a stala se oficiálně americkou občankou. Podle jejích informací se manželé rozhodli požádat o americké občanství poté, co byli oddáni v roce 1930. Problém nastal v dokončení procesu získání občanství. Muž ho odmítl a napadl manželku

²²⁴ Here, There and Everywhere. In: *The Independent*, 1931-04-03, s.1, [online], [vid. 25.4.2018]., dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83025812/1931-04-03/ed-1/seq-7/#date1=1930&sort=relevance&rows=20&words=beating+wife&searchType=basic&sequence=0&index=8&state=&date2=1940&proxtext=beating+wife&y=0&x=0&dateFilterType=yearRange&page=3>.

²²⁵ Admits Beating Wife When She Deserves It. In: *The Evening star*, 1934-10-23, s.20, [online], [vid.25.4.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83045462/1934-10-23/ed-1/seq-20/#date1=1930&index=1&rows=20&words=beat+BEATING+wife+WIFE&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1939&proxtext=beating+wife&y=13&x=15&dateFilterType=yearRange&page=1>.

²²⁶ TAMTÉŽ.

v momentě, kdy ona sama získala americké občanství.²²⁷ Ze zmíněných informací vyplývá, že impulsem k násilí vůči ženě se stal spor o získání amerického občanství. Takové zdůvodnění ale nelze pokládat za relevantní důvod pro zmíněné chování. Chování bylo způsobeno spíše větším množstvím vzájemných neshod a problém s americkým občanstvím představoval impuls k projevu emocí.

Kromě těchto konfliktů se mezi manželi objevily i další, s mnohem horšími následky. O jednom takovém se zmínil *Evening Star* ze dne 11. července 1935. Soud v něm shledal farmáře vinným, protože ubil ženu k smrti kamenem. Celý případ pro farmáře skončil doživotním trestem. Důvodem tohoto jednání bylo nařčení ženy z nevěry těsně před tím, než ji muž zbil. Nepochopitelné na tom všem je, že se k takovému jednání uchýlil před zraky jejich šesti dětí.²²⁸

Zde si lze klást otázku, zda bití ženy před dětmi probíhalo opakovaně, nebo bylo něčím výjimečným. Nebo se žena snažila chránit vlastní děti a místo nich zbil manžel ji? Násilné chování je zcela neomluvitelné, protože v jeho důsledku děti ztratily oba rodiče najednou. V podobných situacích je poté důležitý postoj prarodičů, případně úřadů směřovaný k pomoci dětem. Nejen že v důsledku násilí děti ztratily rodiče, ale násilí páchané před nimi mohlo způsobit psychické problémy a ovlivnit do budoucna jejich chování. Ani pro britský tisk nepředstavovalo domácí násilí tabu, na které by se nesmělo poukazovat. Z tohoto důvodu vyšlo velké množství článků odkazujících na konkrétní případy. Jedním z nich se zabýval deník *Birmingham Daily Gazette* publikovaný dne 9. prosince 1930. Některé detaily vycházející z výpovědi svědků poukazují na brutální zacházení s ženou. Podle slov dané ženy by bylo nemožné a nebezpečné s manželem žít i nadále. V textu bylo uvedeno, že manžel na dotyčnou

²²⁷ German Convicted Of Beating Wife Who Becomes U.S. Citizen. In: *The Times- News*, 1938-10-20, s.1, [online], [vid.25.4.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn86063811/1938-10-20/ed-1/seq-1/#date1=1938&index=4&rows=20&words=beat+BEATING+wife+WIFE&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1938&proxtext=beating+wife&y=10&x=17&dateFilterType=yearRange&page=1>

²²⁸ Admits Beating Wife To Death, in: *The Evening Star*, 1935-7-11, s.20, [online], [vid.25.4.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83045462/1935-07-11/ed-1/seq-22/#date1=1935&index=0&rows=20&words=Beating+beating+wife+Wife&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1935&proxtext=beating+wife&y=21&x=10&dateFilterType=yearRange&page=1>.

plival a házel po ní kuchyňské nádobí, jako například hrnky nebo talířky.²²⁹ Situace v manželství byla dokonce tak vyhrocená, že manžel udeřil svou manželku do hlavy lampou, rozlil kolem petrolej z lampy a házel na ní hořící zápalky se slovy: „Zapálím tě.“²³⁰ Dále na ni plival, kdykoliv se viděli, vylil na ni pivo nebo házel rajčata. Před soudem dotyčný veškeré informace z manželčina svědectví popřel s vyjádřením, že ho manželka označila za viníka smrti jejich dítěte.²³¹

Ačkoliv bychom si mohli myslet, že byla třicátá léta poklidným obdobím, kdy se nic nevhodného nedělo, zmíněné případy hovoří o naprostém opaku. Násilí na ženách rozhodně nebylo neobvyklé a využívalo se od fyzického násilí až po psychický nátlak a výhrůžky. V některých případech se impulsem k násilí staly i maličkosti, které by bylo možné vyřešit v klidu. Deník Lancaster Daily Post zveřejnil 16. září 1931 případ násilí, kdy nezaměstnaný muž napadl a bil svou manželku. Impulsem pro jeho chování se staly neshody ohledně školní docházky dětí. Jednoho dne muž odmítl odvést jedno z dětí do školy, což se manželce nelíbilo.²³² Spor ohledně školy se snažili manželé vyřešit v klidném neutrálním prostředí, v domě u sousedů. Následně muž svou manželku udeřil pěstí a později zjistil, že jí zlomil nos. Soud muži uložil trest ve výši jednoho měsíce ve vězení. Během této doby musel muž vykonávat nucené práce.²³³

Pro nezaměstnaného muže je trest nucených prací více než dostačujícím, protože svůj vztek a emoce mohl potlačit právě nucenými pracemi. Otázkou je, do jaké míry ho vykonané nucené práce usměrnily v jeho chování. Z článku není zřejmé, zda muž nebyl pod vlivem alkoholu a jestli spor o docházku dětí nebyl dlouhodobějšího rázu. V případě ojedinělé situace lze říci, že následné chování neodpovídalo jeho příčině.

²²⁹ Court Story of Domestic Violence, in: *Birmingham Daily Gazette*, 1930-12-9, s.4, [online], [vid. 26.4.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000669/19301209/084/0004>.

²³⁰ V angličtině: „I'll set fire to you.“

²³¹ *Court Story of Domestic Violence*, in: *Birmingham Daily Gazette*, 1930-12-9, s.4, [online], [vid. 26.4.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000669/19301209/084/0004>.

²³² Fractured His Wife's Nose, in: *Lancashire Evening Post*, 1931-9-16, s.8, [online], [vid.29.4.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000711/19310916/195/0008>.

²³³ TAMTÉŽ.

Ačkoliv soudy řešily mnoho případů domácího násilí, ne vždy se o něj jednalo. Deník Devon And Exeter Gazette se takovou situací zabýval 3. listopadu 1933 a šlo o konflikt manželů, kteří spolu sice žili, ale vyhýbali se sobě navzájem. K údajnému násilí mělo dojít při večeři, přestože každý z manželů večeřel v jiné části domu. Vzájemné neshody mezi nimi se týkaly jejich majetku.²³⁴ Manžel zdůrazňoval manželce, že díky němu žije v luxusu a manželka naopak vytýkala manželovi, že luxusní produkty kupuje své milence. Potyčka skončila napadením ženy. Manžel svou manželku chytil silněji za ramena, žena upadla na zem a manžel odešel, aniž by ji pomohl. Na potenciální domácí násilí upozornil lékař na základě zranění ženy. To vše by svědčilo o domácím násilí, ale u soudu došlo k obratu situace.²³⁵

Podle výpovědi manžela k domácímu násilí nikdy nedošlo, protože spolu dlouhou dobu nemluvili. Údajně se pouze bránil, protože se žena chovala divoce a šíleně. Při soudním líčení žena přiznala, že někdy manželovu rodinu a přátele nazývala pijavicemi, ale manžela by nikdy nezruinovala. Podle soudu se žena rozhodla řešit spor soudní cestou z pomstychtivosti.²³⁶ Existovaly však situace, kdy se nejednalo pouze o násilí páchané především manželem. Bohužel se do takového jednání pouštěli i další členové rodiny, jak nám dokazuje následující případ. Na daný problém poukázal Weekly Telegraph dne 4. července 1936.²³⁷

Jednalo se o napadení ženy manželem a jeho bratrem. Nejprve si žena stěžovala na svého švagra, který přišel k ní domů posilněný alkoholem a začal jí vyhrožovat uříznutím hlavy. Když se žena chtěla bránit a dojít pro policii, začal jí vyhrožovat a obtěžovat i manžel. O týden později, po příjezdu ženy domů, stál její manžel ve dveřích, uhodil ji pěstí a způsobil ji tak modřinu kolem oka. Tím ale násilné chování vůči ženě neskončilo. V momentě, kdy žena spadla na zem, manžel

²³⁴ Exmouth Husband Summoned for Assault, in: *Devon and Exeter Gazette*, 1933-11-03, s. 12, [online], [vid. 29.4.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000512/19331103/103/0012>.

²³⁵ TAMTÉŽ.

²³⁶ TAMTÉŽ.

²³⁷ Husband In Court, in: *Ballymena Weekly Telegraph*, 1936-07-04, s.6, [online], [vid. 30.4.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0001706/19360704/118/0006?browse=true>.

do ní kopal a odtáhl ji za vlasy po příjezdové cestě.²³⁸ Žena získala do doby soudního líčení ochranu, aby se podobná situace neopakovala. Podle některých svědků švagr navštívil ženu pouze pod vlivem alkoholu, manžel napadené byl tak agresivní, že rozbil veškerý nábytek a nevěnoval ženě svou pozornost. Soud rozhodl o odděleném bydlení manželů a finanční pokutě za napadení. Další žalobou proti němu se nezabýval. Švagr napadené dostal zákaz přibližování se k jejímu domu.²³⁹ Z výše zmíněného případu vyplývá, že k násilí se uchýlovali i další rodinní příslušníci, nejen manžel. Velkou roli zde sehrál nejen temperament útočníka, ale také alkohol, který lze vnímat jako způsob, jak řešit vlastní problémy. Za těchto okolností alkohol spíše dodal útočnickovi sebevědomí k násilnému jednání, než aby byl řešením problémů.

Zvláště, pokud zohledníme fakt, že útočník navštěvoval napadenou pouze pod vlivem alkoholu. V doposud zmíněných kauzách se útočníci uchýlili k násilí na ženách pouze v domácím prostředí. Dobový denní tisk otiskl i několik případů, kdy se muži uchýlili k násilí na veřejnosti. O něčem podobném informoval Dundee Evening Telegraph 23. července 1938. Za násilné chování vůči manželce soud uložil muži trest dvaceti dní ve vězení. Jednalo se o situaci, kdy muž nejprve napadl ženu na veřejnosti a následně i doma.²⁴⁰ K prvnímu napadení ženy došlo v restauraci, kde se manželé připojili ke známým. Po druhé sklenici vína muž udeřil ženu pěstí do oka. Po samotném incidentu muž restauraci opustil. Když se později vrátil domů, našel manželku, jak odpočívá. Zamkl dveře a začal do ní bušit pěstmi. Následně do domu vběhli dva muži, kteří se manžela snažili zastavit.²⁴¹

Obžalovaný situaci popsal zcela odlišným způsobem, podle jeho výpovědi dal ženě peníze, které dostal jako podporu v nezaměstnanosti. Po návratu domů manželku nikde nenašel a neměl připravenou večeři. Z tohoto důvodu se rozhodl jít manželku hledat. Když manželku našel, chtěl ji odvést zpět domů. Konflikt mezi nimi měl údajně vygradovat poté, co se snažil manželku

²³⁸ TAMTÉŽ.

²³⁹ TAMTÉŽ.

²⁴⁰ *Prison For Beating Wife*. In: Dundee Evening Telegraph, 1938-07-23, s.5, [online], [vid. 30.4.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000563/19380723/070/0005>.

²⁴¹ TAMTÉŽ.

zastavit, aby ho neuhodila pohrabáčem. Po vzájemné potyčce žena upadla a uhodila se o mřížku u krbu do hlavy.²⁴²

Nejen výše uvedené, ale i další případy vykazují společné znaky, které byly s domácím násilím spojeny. K napadení žen došlo ze strany rodinných příslušníků, manželů a jejich příbuzných. Násilí způsobené blízkými osobami má mnohem horší vliv na psychiku jedince. Jednalo se o fyzické bití spojené s výhrůzkami. Extrémní situací bylo ubití ženy k smrti. V některých případech sehrál důležitou roli alkohol. Ve Spojených státech probíhala prohibice, která s sebou přinesla pašování alkoholu, zakládání tajných barů a zvýšení kriminality.

Ve Velké Británii sice ve třicátých letech k prohibici nedošlo, ale objevily se ilegální formy organizovaného zločinu, jako bylo například gamblerství nebo uzavírání sázek.²⁴³ Alkohol představoval únik od aktuální situace, popřípadě dodal jedincům odvalu k následnému jednání. Ve většině případů se jednalo o spory kvůli maličkostem, které by bylo možné vyřešit diskuzí a v klidu. Posledním společným znakem jsou nízké tresty. Kromě trestu doživotí za ubití ženy dostali útočníci nízké tresty formou kauce, pokuty, několika dní ve vězení nebo nucených prací.

3.4 Soukromý život žen v komparaci

Třicátá léta znamenala pro roli ženy mnoho i v soukromé sféře. Začaly se objevovat nové jevy, které v současné době považujeme za něco samozřejmého, ale neuvědomujeme si, že pro jiné historické období byly nepředstavitelné. Dále se ženy potýkaly s nepříjemnými aspekty lidského života a mnohdy jejich boj nebyl nijak jednoduchý. Třicátá léta přinesla velkou změnu v chápání rodiny. Do té doby totiž nejdůležitější roli hrála širší rodina, která zahrnovala nejen rodiče a jejich potomky, ale i prarodiče a širší příbuzenstvo. Nově nabývá na významu nukleární rodina, skládající se z rodičů a jejich potomků.

V obou státech lze ženskou populaci rozdělit na základě rodinného stavu do čtyř skupin: svobodné nebo nikdy nevdané ženy, vdané, rozvedené a vdovy. Především svobodné a vdané

²⁴² TAMTÉŽ.

²⁴³ CARRABINE, Eamonn. *Criminology: a sociological introduction*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978-0415281676. s.188.

ženy čelily určitým problémům a musely je řešit. Pro svobodné matky bylo největší výzvou řešení těhotenství. Společnost přistupovala k těhotenství svobodných žen negativně, a proto se ženy musely uchýlit k hledání řešení nově vzniklé situace. Během třicátých let byly svobodné matky společností označeny jako zničeny kvůli biologickému defektu, zkrátka vyděděny.²⁴⁴ Ženy se mohly provdat, podstoupit interrupci, tajit těhotenství co nejdéle a v neposlední řadě mohly dítě donosit, zůstat do porodu v zařízení pro nevdané matky a po porodu dát dítě k adopci nebo do pěstounské péče. Pro ženy sehrála klíčovou roli rodina, protože právě díky její pomoci se svobodným matkám dařilo těhotenství tajit.

Nicméně ani možnost interrupce nebyla zcela ideálním řešením. Důvodem, proč interrupce mohla mít negativní důsledek, byli lékaři. I ve třicátých letech se mezi lékaři našli tací, kterým šlo pouze o finanční odměnu za zákrok, a ne o zdravotní stav pacientky. U žen také mohlo dojít ke zdravotním komplikacím. Interrupce byla náročná i po psychické stránce. Ačkoliv se mohly ženy uchýlit k interrupcím, omezení těch nelegálních nebylo možné. Pro zákaz nelegální interrupce totiž chyběla potřebná legislativa. Zároveň se objevovaly případy, kdy se ženy samy pokusily o interrupci.²⁴⁵

Jako pozitivní přínos lze vnímat zakládání organizací, které společnosti více přiblížily problematiku interrupcí a snažily se o změnu postojů společnosti. Dále vznikly komise, které posuzovaly podmínky vykonání interrupce. Myslelo se především na zcela výjimečné případy, jakými bylo znásilnění a psychický dopad na danou ženu. Interrupce byla nejkrajnějším způsobem, jak neplánované těhotenství vyřešit. Třicátá léta přinesla i další změnu, jak tomuto řešení předcházet, antikoncepci. Postupně se ze společenského tabu stalo téma, o které byl ze strany žen i mužů velký zájem. Problematikou antikoncepce se zabývala také státní legislativa. Šlo o regulování jejího prodeje a zákaz prodeje napříč oblastmi.

Jako poslední shodný znak zmíníme domácí násilí, které se objevovalo nejen ve Spojených státech, ale také ve Velké Británii a dalších státech. Domácí násilí bylo, bohužel, součástí života ve společnosti a nebylo jednoduché ho prokázat.

²⁴⁴ JUFFER, Jane. *Single mother: the emergence of the domestic intellectual*. New York: New York University Press, 2006, ISBN 978-0814742808. s.12.

²⁴⁵ Viz strana 54.

Napadené ženy se setkávaly s názorem, že si za napadení mohou samy vyprovokováním útočníka. Případné přivolání policie nic nevyřešilo a soudy argumentovaly v neprospěch žen. Případy domácího násilí byly velice často otisknuty v denních periodikách. Z uvedených článků vyplývá několik aspektů. Ve většině případech se jednalo o bití ženy, v horších případech docházelo k úmrtí ženy. Tresty, které uložil soud mužům, nebyly nijak vysoké. Buď šlo o zaplacení kauce, několik dní strávených ve vězení nebo o fyzický trest.²⁴⁶ Některé uvedené situace prokázaly, že domácí násilí nebylo pouze jednorázovou záležitostí, nýbrž k němu docházelo pravidelně a dlouhodobě. Zcela nepřijatelné se jevílo bití ženy před vlastními dětmi, což vyjadřuje neúctu k samotné ženě.

Ze shrnutí vyplývá, že role ženy po soukromé stránce v sobě zahrnovala mnohem více sfér, od rodinného stavu po mateřství. Ve všech případech se ale ženy setkávaly s nepochopením nejbližšího okolí a společnosti. Společnost v určitých záležitostech dávala ženám najevo, co si o tom myslí a neustoupila. Obecně řečeno přinesla třicátá léta mnohé změny do soukromých věcí žen, které jsou pro nás nezbytnou součástí našeho života. Je potřeba si uvědomit, že boj za tyto aspekty nebyl jednoduchý, trval dlouho a odporoval společenskému myšlení daného období.

²⁴⁶ Viz strana 65.

4. Ženy a politika

Zájem o politiku se u žen naplno projevuje už ve 20. letech spolu s bojem za stejná občanská práva, která měli muži. Klíčovým prvkem pro zapojení žen do politického dění bylo volební právo. Třicátá a následně čtyřicátá léta jsou obdobím, kdy se ženy nepřestávají snažit o dosažení stejných práv, politická funkce je pak nejlepším nástrojem toho, že jsou ženy schopné vykonávat náročnou a veřejně exponovanou práci stejně jako muži. Koneckonců se jedná i o účinný nástroj, jak roli žen do budoucna posílit. I proto se v této kapitole zaměřím na ženy vysoké politické scény ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii.

4.1 Ženy v americké politice

Cesta žen do politiky nebyla nijak jednoduchá a zprvu ani otevřená. Již od počátku 20. století lze v prostředí americké politiky nalézt souvislost mezi financováním kampaní a kupováním hlasů. Avšak samotné předložení důkazů a prokázání korupce bylo složité, protože většina států nepožadovala podrobnou zprávu o sponzorských darech na kampaň a výdajích na ni. I ženy se ocitly v situacích, kdy čelily snahám o podplácení ze strany líkérek a výroben tabáku.²⁴⁷ Tyto snahy jsou důkazem reakce společností na vydaný *Volstead Act*, který vzešel z iniciativy uskupení žen. Na základě zmíněného zákona došlo k prohibici doprovázené dalšími jevy, jako například zvýšení kriminality nebo vzniku organizovaného zločinu.²⁴⁸

Požadavek na transparentnost politických kampaní se stal cílem *League of Women Voters*.²⁴⁹ *League of Women Voters* je organizace, která vznikla v roce 1920 a snažila se ženám přiblížit veřejné dění, aby se ženy podílely na politickém životě společnosti. Ekonomická krize ovlivnila negativně i počet aktivních členek *League of Women Voters*. Zatímco v roce 1924 byl

²⁴⁷ WEATHERFORD, Doris. *Women in American politics: history and milestones*. Washington: CQ Press, 2012, ISBN 978-1608710072. s.425.

²⁴⁸ PADWA, Howard.; CUNNINGHAM, Jacob. *Addiction: a reference encyclopedia*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2010, ISBN 978-1598842296. s.312.

²⁴⁹ TAMTÉŽ.

jejich počet 100 000, v roce 1934 to bylo pouze 44 000. Příčinou poklesu počtu členek bylo snížení rozpočtu o polovinu.²⁵⁰

Pokud si strany chtěly naklonit přízeň žen, musely udělat nějaký krok, aby je zaujaly. Ve většině případů se jednalo pouze o prázdná gesta, ne o konkrétní čin.²⁵¹ Důvod spočíval v tom, že ani politické strany, ani sufražetky nebyly spokojeny se situací, která způsobovala konflikt při rozhodování a odrážela v sobě neshody mezi nimi. Lídři velkých politických stran nejprve striktně odmítali, aby ženy zasahovaly do politického dění, natož aby se staly členkami politické strany. U sufražetek se naopak projevoval nezájem o to, aby ženy zasahovaly do politických záležitostí velkých stran. Pro ně bylo důležité, aby se řešila ženská témata, což by v případě spolupráce s politickými stranami nešlo a problematická témata by tak zůstala v pozadí.²⁵² Riziko střetu zájmů mezi ženskými stranami a ostatními politickými stranami při hlasování bylo poměrně vysoké. Především pokud by se ženy staly členkami jiných politických stran než jen ženských hnutí. Podle čeho se v dané situaci rozhodnout? Patřil by její hlas mužskému zástupci politické strany, jejíž byla členkou? Nebo naopak ženské zástupkyni i přesto, že je členkou konkurenční strany?

V momentě, kdy ženy získaly volební právo, začaly se na ně politické strany zaměřovat a projevily zájem o jejich zapojení do vlastního fungování. Zájem o spolupráci žen a politických stran byl oboustranný, protože v očích žen se politické strany rovnaly ideálnímu nástroji, jak se dostat k důležitým jednáním a důležitým osobám.²⁵³ Skrze ně mohly řešit aktuální otázky a měly tak větší šanci na úspěch při plnění vlastních cílů. Aby se vyhovělo oběma subjektům, tedy ženám i samotné straně, zaváděly se kvóty určené ženám ve struktuře politické strany. Zvýšený zájem o ženy v politické straně způsobil, že se právě politické strany snažily nalézt způsob, jak ženy pro politické záležitosti nadchnout. Jedním z nich bylo zakládání ženských větví politické

²⁵⁰ History, in: *League of Women Voters*, [online], [vid. 12.7.2018], dostupné z: <https://www.lwv.org/about-us/history>.

²⁵¹ SHARER, Wendy B. *Vote and voice: women's organizations and political literacy, 1915-1930*. Carbondale: Southern Illinois University Press, 2007, ISBN 978-0809327508. s.93.

²⁵² MCBRIDE, Dorothy E.; PARRY, Janine A. *Women's Rights in the USA: Policy Debates and Gender Roles*, 5.přepřac.vyd. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1317564584. s.77.

²⁵³ TAMTÉŽ.

strany v rámci celku.²⁵⁴ Dělení politické strany do dalších podskupin představuje nepochybně pozitivum, protože ženská část politické strany mohla řešit problémy týkající se žen, které zbývající členové nemuseli vnímat jako prioritu. Případně mohl být přehlednut. Proto lze chápat zapojení žen do politické strany jako přínos pro zlepšení situace.

Zisk volebního práva se jeví jako důležitý prvek pro politický život žen. Již od 20. let 20. století se ženy objevovaly na kandidátních listinách politických uskupení v různých typech voleb a lze dohledat konkrétní příklady, kdy byly ženy do dané funkce úspěšně zvoleny. Například v roce 1923 zvolili obyvatelé do funkce starostky Iowa City Emmu J. Harvatovou. Stalo se tak poprvé, že v čele města s více než desetitisíci obyvateli stanula žena. Nebyla to nijak výjimečná situace, protože o rok později se do čela Seattlu dostala Bertha K. Landesová.²⁵⁵

Uvedené příklady žen – starostek nejsou ojedinělé. V mnoha malých městech ve státech Iowa, Oregon, New York, Wyoming nebo Severní Dakota vykonávaly ženy přední pozice v čela města. Důvodem, proč byly úspěšně zvolené, byla reakce na aktuální společenskou situaci. Během dvacátých let se v americké společnosti objevovaly jevy, jako například korupce a na ní vázané skandály.²⁵⁶ Například Kristi Andersenová ve své publikaci uvádí, že volba žen do předních politických pozic byla dána potřebou uklidit město, ve smyslu reálného řešení problémů města i morálních otázek.²⁵⁷ Jak je zřejmé, změna na předních pozicích úzce souvisela se společenskou situací. Již dříve jsem zmínila, že počátek 20. století vnesl do politické sféry problematiku korupce a její spojitost s kupováním volebních hlasů. Ačkoliv nebylo možné důkazy o korupčním chování dokázat, lze předpokládat, že obyvatelé o podobných praktikách věděli. Z tohoto důvodu lze vnímat zvolení žen do funkce starostky za vyjádření nesouhlasu se stávající situací a reakcí na ní. Kromě lokální úrovně byly ženy voleny i do funkcí na federální úrovni. Jedním z příkladů je postava Nellie Tayloe Rossové, která v letech 1924-1927

²⁵⁴ TAMTÉŽ, s.78.

²⁵⁵ *Milestones for Women in American Politics*. [online]. [vid.12.7.2018]. Dostupné z: http://www.cawp.rutgers.edu/sample/timeline?field_timeline_group_tid=320.

²⁵⁶ ANDERSEN, Kristi. *After Suffrage: Women in Partisan and Electoral Politics Before the New Deal*. Chicago: University of Chicago Press, 1996, ISBN 978-0226019574. s.121.

²⁵⁷ TAMTÉŽ.

vykonávala funkci guvernérky ve státě Wyoming. Po nástupu Roosevelta do prezidentského úřadu se stala ředitelkou americké mincovny.²⁵⁸

V americkém prostředí lze najít souvislost mezi ekonomickou krizí a vysokým počtem žen zvolených do zastupitelských úřadů v letech 1930, 1932 a 1934. Důležitá byla příslušnost k politické straně, což lze prokázat na událostech dvacátých a třicátých let. Ve dvacátých letech, kdy ženy získávají právo volit, působila ve vládě republikánská strana. Právě za jejího funkčního období došlo k ekonomické krizi, která zasáhla veškeré sféry lidského života. Zlom přišel s prezidentskými volbami.²⁵⁹ V těch v roce 1932 zvítězil demokratický kandidát Franklin Delano Roosevelt, který reagoval na ekonomickou krizi vydáním Nového úředu. S nově zvoleným prezidentem přišel i nový vládní kabinet, v jehož rámci zastávali důležité úřady demokraté. Právě na základě těchto změn se ženy dostávaly více do politického života, byly více vidět a mohly reagovat na vzniklé problémy žen.²⁶⁰

Ekonomická krize přinášela velké množství změn a jednou z nich bylo větší zapojení žen do politiky. Nově měly ženy mnohem lepší možnosti prosadit vlastní názory a staly se součástí politické sféry života.²⁶¹ Vyšší počet žen v politice lze dále spojit s postavou Eleanor Rooseveltové, která pro ženy představovala jakýsi ideál a snažila se jim s jejich životní situací pomoci. Za vlády prezidenta Roosevelta se na vysoké politické funkce dostalo mnoho žen. Na některé z nich se nyní zaměřím. Jednou z velice známých amerických žen působících v politice je bezpochyby Mary (Molly) Dawsonová. Mary Dawsonová pracovala v *National Consumer League* a také jako sekretářka *Women's City Club* v New Yorku, kde na postu viceprezidentky působila Eleanor Rooseveltová.²⁶²

²⁵⁸ SCHEER, Teva J. *Governor lady the life and times of Nellie Tayloe Ross*. Columbia: University of Missouri Press, 2005, ISBN 978-0826265050. s.71.

²⁵⁹ WEATHERFORD, Doris. *Women in American politics: history and milestones*. Washington: CQ Press, 2012, ISBN 978-1608710072. s. 97.

²⁶⁰ TAMTÉŽ.

²⁶¹ ROBERTSON, Andrew W, et al: *Encyclopedia of U.S. political history*. Washington: CQ Press, 2010, ISBN 978-1604266474. s.414.

²⁶² PEDERSON, William D. *The FDR years*. New York: Facts on File, 2006, ISBN 978-0816074600. s. 65.

National Consumer League byla soukromá dobročinná organizace, která se zaměřovala na pracovní trh a problematiku pracovních míst.²⁶³ *Women's City Club* byla nezisková organizace, jejíž cílem bylo provádění průzkumů, samotný kontakt s veřejnými činiteli, vzdělávací a osvětové akce, a především občanská angažovanost v rámci politických témat.²⁶⁴ Právě díky vazbě na budoucí první dámu mohla Mary Dawsonová pracovat na prezidentské kampani Ala Smitha v roce 1928 a následně i při kampani Franklina Roosevelta během guvernérských voleb ve stejném roce.²⁶⁵ Kromě těchto aktivit je Mary Dawsonová známá spíše prací na Novém údělu a některých zákonech. V roce 1934 se stala členkou *Commitee on Economic Security*, která připravovala podklady pro *Social Security Act*.²⁶⁶ *Social Security Act* byl součástí druhého Nového údělu. Jeho těžištěm byla pomoc starším lidem, nezaměstnaným a dětem.²⁶⁷

Nejen, že se ženy podílely na přípravách podkladů k zákonům, ale účastnily se procesu jejich schvalování. Vůbec první ženskou zástupkyní v Senátu se stala Hattie Wyatt Carawayová. Hattie Wyatt Carawayová strávila ve funkci senátorky dvě funkční období v letech 1931-1945, tedy po celou dobu vlády prezidenta Roosevelta. Hattie Carawayová měla k politice velice blízko, protože její manžel byl senátorem a ona tak stála po dobu výkonu funkce v pozadí.²⁶⁸ Po získání volebního práva dokonce Hattie Carawayová řekla: „Po získání volebního práva v roce 1920 jsem přidala možnost volit k vaření, šití a dalším domácím pracím.“²⁶⁹

²⁶³ Legal Work, in: *National Consumer League*, [online], [vid. 30.4.2018], dostupné z: http://www.nclnet.org/legal_work.

²⁶⁴ Women's City Club of New York, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_City_Club_of_New_York#History.

²⁶⁵ PEDERSON, William D. *The FDR years*. New York: Facts on File, 2006, ISBN 978-0816074600. s. 65.

²⁶⁶ TAMTÉŽ, s.66.

²⁶⁷ The Social Security Act of 1935, in: *Social Security Administration*, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: <https://www.ssa.gov/history/35act.html>.

²⁶⁸ WASNIEWSKI, Matthew Andrew. *Women in Congress, 1917-2006*. Washington: U.S. Government Printing Office, 2006, ISBN 978-0160767531. s.105.

²⁶⁹ V angličtině: „After equal suffrage in 1920, I just added voting to cooking and sewing and other household duties.“

Pozici v Senátu převzala Hattie Carawayová po smrti svého manžela v prosinci 1931. Původně měla ve funkci setrvat pouze do doplňujících voleb, ale demokratická strana ji navrhla na kandidátní listinu pro lednové mimořádné volby. Ve volbách byla v roce 1932 Hattie Carawayová zvolena a stala se tak první ženou v americkém Senátu.²⁷⁰

Hattie Carawayová podporovala politiku prezidenta Roosevelta, konkrétně Nový úděl a jeho dílčí programy. Při svém výkonu funkce senátorky se jejím prioritním zájmem staly problémy spojené se zemědělstvím, především otázka prohibice a kontrola povodňových oblastí. Kromě toho, že se stala první ženou v Senátu, byla také prvním iniciátorem The Equal Rights Amendment, předsedkyní komise v Senátu a předsedkyní Senátu.²⁷¹ *The Equal Rights Amendment* představuje dodatek ústavy, na jehož základě měla být zaručena rovnoprávnost všem americkým občanům bez ohledu na pohlaví.²⁷²

Klíčovou postavou, která stála za úspěchem Nového údělu, byla Frances Perkinsová, která se stala první ženou ve vládě Spojených států amerických. Svou politickou kariéru začala již v roce 1919, kdy ji na návrh Franklina D. Roosevelta newyorský starosta Alfred Smith jmenoval sekretářkou Newyorského výboru pro veřejnou bezpečnost. V roce 1926 se stala předsedkyní Industrial Commission státu New York a o dva roky později pomáhala s úpravou bezpečnostních pracovních předpisů a sociálních programů, které s nimi souvisely.²⁷³ Po vítězství Roosevelta v prezidentských volbách, se v roce 1933 stala Frances Perkinsová první ženou v americké vládě. Na starost měla ministerstvo práce, kde se klíčovými otázkami staly lepší pracovní podmínky a

²⁷⁰ Senate to Miss Familiar Faces, in: *The Sunday Star*, 1931-12-06, s.3, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83045462/1931-12-06/ed-1/seq-3/#date1=1930&index=2&rows=20&words=Caraway+Hattie&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1931&proxtext=hattie+caraway&y=18&x=11&dateFilterType=yearRange&page=1>.

²⁷¹ O' DEA, Suzanne. *From suffrage to the Senate: an encyclopedia of American women in politics*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999, ISBN 978-0874369601. s. 116.

²⁷² Why We Need the Equal Rights Amendment, in: *The Equal Rights Amendment*, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: <http://www.equalrightsamendment.org/why.htm>.

²⁷³ Frances Perkins, in: *Biography*, [online], [vid. 3.5.2018], dostupné z: <https://www.biography.com/people/frances-perkins-9437840>.

rozvoj Nového údělu. Zabývala se především problematikou minimální mzdy, důchody, podporou v nezaměstnanosti a omezením dětské práce.²⁷⁴

Důležitost omezení dětské práce si Frances Perkinsová velice dobře uvědomovala a poukázala na ni ve svém článku, který vyšel 30. dubna 1933 v *The Sunday Times*. V textu upozornila na to, že je potřeba držet mladistvé mladší 16 let od pracovního trhu dál, což dokázala statistikou ze sčítání lidu. V roce 1930 pracovaly 2 miliony dětí, přičemž pouhý zlomek z nich dostal osvědčení o absolvované práci. Pro ilustraci, ve 40 městech s více než 100 000 obyvateli získalo 924 dětí z 10 000 osvědčení za práci.²⁷⁵ Frances Perkinsová se tak podílela na změně amerického sociálního systému. Upozorněním na dětskou práci objasnila Frances Perkinsová, proč bylo důležité zakládat ženské odvětví politických stran. Otázkou je, zda mužští kolegové o problémech nevěděli, nebo zda je pouze pokládali za nedůležité, a proto nehledali řešení.

Pokud jsme se zabývali rolí žen v politice, nelze opomenout další mezník. Ve třicátých letech se na polické scéně poprvé objevují i politici afroamerického původu. Jinak tomu nebylo ani v případě žen. První afroamerickou političkou ve státních úřadech byla Crystal Bird Fausetová. Ta se o politiku zajímala již od dvacátých let, ale až ve třicátých letech se prosadila více. V roce 1936 vedla aktivity pro ženy jiných ras v rámci *Democratic National Committee*.²⁷⁶

Democratic National Committee byla součástí demokratické strany ve Spojených státech, která měla na starosti kampaně a aktivity spojené s propagací politické strany.²⁷⁷ V roce 1938 byla Crystal Fausetová zapsaná na kandidátní listině demokratické strany pro volby do zastupitelských orgánů státu Pensylvánie. Během kampaně před volbami zaujala své voliče problematikou zaměstnanosti, slumů a chudinských čtvrtí. Uspěla ve volbách a jako první

²⁷⁴ TAMTÉŽ.

²⁷⁵ A Chance To Free The Child. In: *The Sunday Star*, 1933-04-30, s.15, [online], [vid. 3.5.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83045462/1933-04-30/ed-1/seq-77/#date1=1930&index=16&rows=20&words=FRANCES+PERKINS&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1939&proxtext=frances+perkins&y=15&x=10&dateFilterType=yearRange&page=1>.

²⁷⁶ O' DEA, Suzanne. *From suffrage to the Senate: an encyclopedia of American women in politics*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999, ISBN 978-0874369601. s. 256.

²⁷⁷ Democratic National Committee, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 5.5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_National_Committee.

afroamerická žena se dostala do státních úřadů. V roce 1939 se stala asistentkou ředitele *Works Progress Administration* (WPA).²⁷⁸

Jednalo se o největší agenturu, která vznikla v rámci Nového údělu a zaměstnávala obyvatele na projektech veřejné stavby, kterými byly například stavby budov, domů a silnic.²⁷⁹ Během svého působení ve funkci se Crystal Fausetová zabývala otázkami vzdělávání, rekreací a volného času. Dále se politicky angažovala jako poradce pro programy WPA v oblasti rasových otázek a vzájemného kontaktu mezi jednotlivými rasami. V politice zůstala Crystal Fausetová i ve čtyřicátých letech.²⁸⁰ Žen v americké politice nebylo sice mnoho, ale díky nově získanému volebnímu právu se mohly zapojit do politického a veřejného života. Ženy se mohly více angažovat, a tím upozorňovat na společenské problémy, které mužští kolegové nevnímali nebo je nepovažovali za tolik podstatné. Výše zmíněné ženy se do politiky dostaly postupnými kroky od členství v městských komisích. Za zájmem žen o politiku stála také politická změna ve strukturách, která vše umožnila.

4.2 Ženy v britské politice

Ve Velké Británii se situace vyvíjela v důsledku podobně jako ve Spojených státech. Také zde se angažovanost žen v politice pojí se získáním volebního práva. Volební právo získaly britské ženy starší třiceti let v roce 1918. V tomto případě se jednalo pouze o komunální volby, nikoliv o volby do vyšších úřadů. Těch se mohly ženy starší 21 let účastnit teprve v roce 1928, což jim umožnilo i kandidovat například do parlamentu.²⁸¹

Společně se získáním volebního práva ženy získaly i možnost zapojovat se více do politických záležitostí. Mnoho z nich se tak stalo součástí organizací, které nebyly vázané na politickou stranu. Ženy se ve strukturách politických stran setkávaly s odporem a nepochopením, proto

²⁷⁸ O' DEA, Suzanne. *From suffrage to the Senate: an encyclopedia of American women in politics*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999, ISBN 978-0874369601. s. 256.

²⁷⁹ Works Progress Administration, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 4. 5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Works_Progress_Administration.

²⁸⁰ O' DEA, Suzanne. *From suffrage to the Senate: an encyclopedia of American women in politics*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999, ISBN 978-0874369601. s. 256.

²⁸¹ GOTTLIEB, Julie V.; TOYE Richard. *Aftermath of suffrage women, gender, and politics in Britain, 1918-1945*. New York: Palgrave Macmillan, 2013, ISBN 978-1137333001. s.54.

potřebovaly získat podporu žen mimo politické strany. Tyto ženy jim vyjadřovaly sympatie, podporu. Z tohoto důvodu bylo důležité naklonit si je na svou stranu a tím získat nové voličky.

Postupně tak na lokální úrovni vznikala spolupráce žen vně i uvnitř politické strany, což se obvykle nelíbilo lídrům politických stran.²⁸² Takovou formu kooperace lze vnímat jako přínosnou pro obě strany, protože ženy v politických stranách získaly přehled o tom, co je potřeba vyřešit a jak na to nahlíží jiní. Zároveň ženy mimo strany měly možnost upozornit na aktuální problémy a prosadit své návrhy mezi politiky.

Bohužel úspěšnost žen v dosažení míst ve vysoké politice nebyla nijak velká, což dokazují i údaje porovnávající počet kandidátek ve volbách do parlamentu v letech 1918-1935.²⁸³ Z daných údajů vyplývá, že získáním volebního práva se ženy skutečně začaly zajímat o politické dění, o čemž svědčí postupně rostoucí počet kandidátek. Lze předpokládat, že za zvýšením počtu kandidujících žen stály i aktivity sdružení, které se novým voličkám snažily problematiku přiblížit. I přes nově nabyté právo volit byl počet skutečně zvolených žen do zastupujících orgánů sice nízký, ale postupně rostl. Zatímco v roce 1918 kandidovalo ve volbách do parlamentu 17 žen a pouze jedna z nich byla zvolena, v roce 1931 kandidovalo již 62 žen a lidé zvolili 15 z nich.²⁸⁴ Vůbec první britskou ženou v parlamentu se stala Constance Markiewiczová.²⁸⁵ Constance Markiewiczová, jež kandidovala za irskou stranu Sinn Féin, nevykonávala funkci poslankyně dlouho. Jako ostatní zvolení členové strany svoji pozici odmítla. Zajímavé na osobnosti Constance Markiewiczové je, že byla zvolena i přes svůj pobyt ve vězení.²⁸⁶

²⁸² TAMTÉŽ.

²⁸³ COWMAN, Krista. *Women in British politics, c.1689-1979*. New York: Palgrave Macmillan, 2010, ISBN 978-1137268013. s. 121.

²⁸⁴ TAMTÉŽ.

²⁸⁵ Amazing Results of The General Elections. In: *The Aberdeen Daily Journal*, 1918-12-30, s.5. [online]. [vid.10.7.2018]. Dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000576/19181230/037/0005>.

²⁸⁶ OLSEN, Kirstin. *Chronology of women's history*. Westport: Greenwood Press, 1994, ISBN 978-0313288036. s.204.

Důvodem, proč Constance Markiewiczová odmítla svůj poslanecký mandát, byla vnitřní pravidla Sinn Féin. Místo Constance Markiewiczové nezůstalo dlouho neobsazené, již v roce 1919 ji nahradila Nancy Astorová.²⁸⁷ V únoru 1920 předstoupila Nancy Astorová před ostatní poslance a navrhla na prodiskutování problematiku stanovení věkové hranice pro prodej alkoholu, kterou se stal věk 18 let. Zákon byl následně schválen v roce 1923.²⁸⁸

K opětovnému snížení počtu zvolených žen do parlamentu došlo mezi lety 1931-1935, kdy v roce 1935 sice kandidovalo již 67 žen, ale zvoleno bylo pouze 9 z nich.²⁸⁹ Paradoxní je, že se počet žen zvolených do zastupitelstev mezi lety 1930-1937 potýkal s opačnou situací. V případě zastupujících úřadů hrabství stoupl počet zvolených žen ze 138 na 242. U městských zastupitelstev se jednalo o zvýšení ze 439 na 599 zvolených žen. Celkově v roce 1937 působilo v nižších zastupitelských úřadech 1653 žen.²⁹⁰

Stejně jako ve Spojených státech lze nalézt více příkladů žen, které zastávaly vysoké funkce v politice. Jednou z nich je Margaret Bondfieldová. Ta byla první ženskou členkou vládního kabinetu. V roce 1923 byla navržena na kandidátní listinu do voleb, ve kterých uspěla, a stala se tak jednou z prvních žen v britském parlamentu za Northampton a následně za Wallsend. Tím její politická kariéra nekončila, v roce 1924 se stala tajemnicí ministra práce a v roce 1929 členkou britské vlády jako ministryně práce.²⁹¹ Její funkční období ve funkci ministryně trvalo poměrně krátce. Ideály Margaret Bondfieldové, o nichž si myslela, že by mohly fungovat, se dostaly do střetu s realitou. Například podpora snížení dávky v nezaměstnanosti pro některé vdané ženy se neuchytila u mnoha politických stran. Ve funkci ministryně skončila Margaret

²⁸⁷ First Englishwoman To Sit In Parliament. In: *The Yorkshire Evening Post*, 1919-11-29, s.8. [online]. [vid. 10.7.2018]. Dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000273/19191128/211/0008>.

²⁸⁸ Lady Astor's Liquor Bill, in: *The Leeds Mercury*, 1923-07-14, s.9, [online], [vid.10.7.2018], dostupné z: <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000748/19230714/120/0009>.

²⁸⁹ COWMAN, Krista. *Women in British politics, c.1689-1979*. New York: Palgrave Macmillan, 2010, ISBN 978-1137268013. s. 121.

²⁹⁰ PUGH, Martin. *Women and the Women's Movement in Britain since 1914*, 3.vyd. London: Palgrave Macmillan, 2015, ISBN 978-1137414915. s.44.

²⁹¹ Margaret Bondfield, in: *Historic UK, The History and Heritage Accommodation Guide*, [online], [vid. 3.5.2018]. Dostupné z: <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofBritain/Margaret-Bondfield/>.

Bondfieldová v roce 1931.²⁹² Je zřejmé, že politická a ekonomická situace společně s neschopností zareagovat na ně vhodným způsobem, představovaly klíčové faktory vedoucí k jejímu neúspěchu a konci ve vládě.

Lze pochopit, že snížením dávek za nezaměstnanost mohl stát ušetřit potřebné finance, ale protikladem byla situace obyvatel. Ekonomická krize přinesla mnoho opatření, díky kterým museli lidé svá zaměstnání opustit. Rodinné rozpočty se blížily nejnižší hranici. Proto lze snížení dávek vnímat jako podraz na obyvatele. Vzhledem k období třicátých let a počátku ekonomické krize lze pouze obdivovat odhodlání k vykonávání funkce ministryně práce, protože dobře míněná rozhodnutí se mohou dostat do konfliktu se skutečnými dopady na konkrétní problém.

V britské historii lze najít také ženu, která zastávala nejdéle funkci poslankyně. Tou byla Irene Wardová. Do politických kruhů se Irene Wardová dostala v roce 1931, kdy se stala poslankyní za Wallsend-on-Tyne. Nahradila tak výše zmíněnou Margaret Bondfieldovou. Ve funkci poslankyně působila do roku 1945 a pokračovala poté i v letech 1950-1974.²⁹³ Během třicátých let se stala součástí britské delegace Společnosti národů a do druhé světové války pracovala na ministerstvu práce. Při své práci se zaměřila na problematiku důchodců a zdravotnictví na pracovním trhu, především na zajištění lepších pracovních podmínek pro ně.²⁹⁴ Irene Wardová byla jedním z mála příkladů úspěšných žen političek. To dokazuje i délka jejího funkčního období.

4.3 Ženy na politické scéně v komparaci

Z kapitoly věnované politické angažovanosti žen vyplývá několik zásadních společných znaků. Ve Spojených státech amerických i ve Velké Británii sehrálo pro politickou angažovanost důležitou roli volební právo. Volební právo ženám totiž umožnilo upozornit na aktuální problémy a vyjádřit se k možným způsobům jejich řešení. Navzdory tomu si společnost zachovávala odmítavý postoj jako v případě pracovního trhu a vzdělávání. Nejvíce se postoj odrážel v chování lídrů politických stran, kteří odmítali ženy uvnitř partají.

²⁹² TAMTÉŽ.

²⁹³ Irene Ward, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 10.5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Irene_Ward.

²⁹⁴ Irene Ward, in: *Encyclopaedia Britannica*, [online], [vid. 10.5.2018], dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Irene-Ward>.

I přes počáteční nesoulad si lídři uvědomili, že jim ženy poskytnou nový náhled na problémy, a tak začaly postupně začleňovat ženy do svých struktur. Na jejich základě mohly politické strany reflektovat aktuální potřeby obyvatel, a získat si tak nové voliče. Avšak role žen nebyla jednoduchá, co se hlasování o kandidátech týče.

Ve srovnání se Spojenými státy lze nalézt ještě jeden rozdíl. Tím jsou chybějící vůdčí postavy, kterými v americkém prostředí byli prezident Roosevelt a jeho manželka Eleanor. Na základě dostupných statistik se ve Velké Británii počet kandidujících a zvolených žen pohyboval pouze v desítkách. To svědčí o vzájemné nedůvěře mezi voliči a kandidujícími ženami. Vzhledem k absenci volebního práva u žen a postoji společnosti lze předpokládat, že se voliči drželi zavedených norem a raději volili někoho, koho znají. Zároveň mohli ženy chápat jako nezkušené. Z tohoto důvodu se jeví absence vůdčí osobnosti jako klíčový prvek neúspěchu, což se projevilo i ve vnímání role žen v politice.

S nástupem prezidenta Roosevelta do funkce v roce 1932 se změnila poměry mezi republikány a demokraty, což znamenalo novou podobu vládního kabinetu a zapojení mnohem většího množství žen do politiky. Nesmíme opomenout, že se některé ženy podílely na přípravě Nového úřadu. Na základě vyššího počtu žen v politice se bořily zavedené pořádky, a ženy se tak začaly objevovat ve vrcholných politických funkcích. Lze předpokládat, že v tom výraznou roli sehrála také Eleanor Rooseveltová, představující ideál pro americké ženy. I přes veškeré neshody mezi ženami a politickými stranami lze vnímat třicátá léta jako období pokroku, které umožnilo ženám zapojit se do politiky a politického dění mnohem více. Pro některé ženy představovalo volební právo pouze něco navíc, pro některé mělo zásadní význam. Volební právo pro ně totiž neznamenovalo pouze chodit k volbám, ale možnost něco změnit a alespoň v některé oblasti dosáhnout stejných práv s muži. Boj za volební právo žen připomínal běh na dlouhou trať, který však dosáhl svého cíle a ovlivnil mnoho životů.

5. Ženy v médiích

V době ekonomické krize sehrála média v životě lidí důležitou roli, protože se používala k zábavě a úniku od každodenních problémů. Lidé se tak dozvídali o událostech, jakou byla například abdikace britského krále.²⁹⁵ Podobně jako v případě politiky se ženy během dvacátých a třicátých let začaly postupně prosazovat i v oblasti médií a samotného tisku. V této kapitole se blíže podíváme na to, jaký postoj měla společnost vůči ženám v médiích a jakou roli zde ženy sehrály.

5.1 Ženy v tisku

Již během dvacátých let se postupnými kroky tvořily podmínky pro to, aby se ženy staly součástí předních deníků a novin. Zlom však přichází ve třicátých letech, kdy navzdory diskriminaci, na sebe ženy více upozornily, což bylo způsobeno i jejich počtem v žurnalistice.²⁹⁶ Zcela odpovídajícím způsobem shrnula situaci ve Spojených státech Marie Weekesová při přednášce na univerzitě v Missouri v roce 1924. „Před deseti lety bylo výjimečné najít ženu ve veřejném životě s výjimkou učitelů ... První světová válka a získání stejného volebního práva změnilo všechno a ženy jsou nyní uznávány jako lídři v oblasti obchodu, politiky a zaměstnání. V žádné oblasti neexistuje více příležitostí pro ženy než v žurnalistice.“²⁹⁷ Pravdivost výroku dokazuje i statistika týkající se počtu žen – novinářek. Během dvacátých a třicátých let se totiž počet žen pracujících pro tisk na pozicích editorek a redaktorek vyšplhal ze dvou tisíc na 11 920.²⁹⁸

²⁹⁵ CAIRNS, Kathleen A. *Front-page Women Journalists, 1920-1950*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2003, ISBN 978-0803203082. s.21.

²⁹⁶ SLOAN, W. David; PARCELL, Lisa Mullikin. *American journalism: history, principles, practices*. Jefferson: McFarland, 2002, ISBN 978-0786451555. s.91.

²⁹⁷ V angličtině: „A decade ago it was rare to find a woman in public life with the exception of school teachers...The World War (I) and granting of equal suffrage changed all that and women are now being recognized as leaders in business, politics, the professions. In none of these is there more opportunity for women than in journalism.

²⁹⁸ SLOAN, W. David; PARCELL, Lisa Mullikin. *American journalism: history, principles, practices*. Jefferson: McFarland, 2002, ISBN 978-0786451555. s.91.

Ženy tak představovaly téměř 30 % ze všech zaměstnanců pracujících ve sdělovacích prostředcích. Většina novinářek sice byla v té době bělošského původu, ale našlo se mezi i několik černošských novinářek.²⁹⁹ Podobně jako v případě pracovního trhu sehrála i zde svou roli první dáma Spojených států, Eleanor Rooseveltová. Eleanor Rooseveltová se totiž zasadila o to, aby na jejích tiskových konferencích byly přítomny ženy-novinářky. Dokonce také požadovala, aby každé sdělovací prostředky zapojily do svých řad ženy. Kolem Eleanor Rooseveltové se utvořila skupina novinářek nazvaná „Eleanor Girls“.³⁰⁰

Třicátá léta sice znamenala na pracovním trhu v určitých profesích ustrnutí na stejném počtu zaměstnankyň, ale do oblasti tisku přinesla mnoho úspěchů. V roce 1937 totiž získala Anne O'Hare McCormicková prestižní ocenění, Pulitzerovu cenu.³⁰¹ Anne McCormicková se proslavila rozhovory s předními politiky, jako například s prezidentem Rooseveltem, Winstonem Churchillem, Adolfem Hitlerem nebo Benitem Mussolinim. Ocenění získala Anne McCormicková především za reportáže týkající se politického vývoje v Evropě a šíření fašismu.³⁰²

Jméno Anne McCormickové lze spojit s deníkem New York Times, ve kterém publikovala sloupky věnované aktuálnímu dění v zahraničí a především Evropě. Ve svých článcích se pokusila o rozbor politické, sociální a ekonomické situace poválečného světa, což dobře vystihla při rozhovoru s automobilovým výrobcem v Detroitu. Na otázku, zda by obětoval obchody v Číně na úkor udržení míru průmyslník odpověděl, že ano – pobočky kdekoliv. Pokud by člověk prošel celou zemí, tak 90 % lidí by raději prodělalo ekonomickou krizi, než aby byli zapleteni do dalšího válečného konfliktu.³⁰³ Kromě Anne McCormickové lze nalézt i další novinářky s úspěchy.

²⁹⁹ SLOAN, W. David; PARCELL, Lisa Mullikin. *American journalism: history, principles, practices*. Jefferson: McFarland, 2002, ISBN 978-0786451555. s.91.

³⁰⁰ TAMTÉŽ.

³⁰¹ TAMTÉŽ.

³⁰² SICHERMAN, Barbara; GREEN, Carol Hurd. *Notable American women: the modern period : a biographical dictionary*. Cambridge: Belknap Press, 1980, ISBN 978-0674627338 s.439.

³⁰³ *Peace worth the price*. In: The Midland Journal, 1937-11-05, s.4, [online], [vid. 21. 6.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn89060136/1937-11-05/ed-1/seq-4/>

Jednou z nich je Dorothea Langeová, která působila jako fotografka. Dorothee Langeové se podařilo zachytit situaci migrantů po tak zvané *Dust Bowl* v Kalifornii.³⁰⁴ Pojmem *Dust Bowl* se označuje období ve třicátých letech plné prachových bouří, které měly vliv na životní prostředí a americké zemědělství. Příčinou vzniku bouří bylo nevhodné použití zemědělských metod a sucho.³⁰⁵ Od roku 1935 fotila vylidněné Velké Pláně a život Američanů na venkově (viz příloha) a následně pro *Resettlement Administration*, později známou pod názvem *Farm Security Administration*.³⁰⁶ *Farm Security Administration* je jednou z agentur amerického ministerstva zemědělství, která vznikla v reakci na ekonomickou krizi. Jejím úkolem bylo schvalování projektů s ohledem na ekologické problémy, jakými byly například eroze půdy, znečišťování vody, odlesňování nebo znovuzalesňování.³⁰⁷

Na fotografiích Dorothee Langeové jsou zdokumentovány důsledky ekonomické krize – nezaměstnaní muži, lidé žijící na hranici chudoby, nebo stávkující lidé v pracovním prostředí. Nejznámější fotografií Dorothee Langeové je fotografie s názvem *Migrant Mother*, znázorňující matku s dětmi žijící ve špinavém prostředí kempu, kde žili sběrači hrachu. Fotografie se dostala do vydání mnoha tiskovin, čímž se stala symbolem ekonomické krize.³⁰⁸

Další významnou fotografkou třicátých let byla Margaret Bourke Whiteová, spoluzakladatelka časopisu *Life*, *Time* a členka redakce časopisu *Fortune*. Její fotografie Fort Peck Dam se dokonce objevila na titulní straně prvního vydání časopisu *Life* v roce 1936 (viz

³⁰⁴ 1930s, in: *History of American Journalism*, [online], [vid. 15.6.2018], dostupné z: <http://history.journalism.ku.edu/1930/1930.shtml>.

³⁰⁵ Dust Bowl, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 15.6.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Dust_Bowl.

³⁰⁶ 1930s, in: *History of American Journalism*, [online], [vid. 15.6.2018], dostupné z: <http://history.journalism.ku.edu/1930/1930.shtml>.

³⁰⁷ Executive Order 7027 Establishing the Resettlement Administration, in: *The American Presidency Project*, [online], [vid. 22.6.2018], dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=15048>.

³⁰⁸ VAUGHN, Stephen L. *Encyclopedia of American Journalism*. New York: Routledge, 2008, ISBN 978-1135880200. s.234.

příloha).³⁰⁹ Fort Peck Dam je přehrada na řece Missouri, jejíž stavba začala v rámci Nového údělu a dala práci jedenácti tisícům pracovníků.³¹⁰

Margaret Bourke Whiteová změnila tehdejší pohled na fotografie, které původně představovaly umělecké dílo a nově se staly zdrojem informací. Důkazem o vypovídající hodnotě fotografií jsou snímky Sovětského svazu z roku 1931 a následně i Moskvy z června 1941, týden před napadením Sovětského svazu nacistickým Německem. Margaret Bourke Whiteová se stala vůbec prvním západním novinářem, který dostal možnost navštívit Sovětský svaz.³¹¹ Zveřejněné fotografie Margaret Bourke Whiteové dokonale vystihují především společenské kontrasty. Na jedné straně zachycují život obyčejných lidí pracujících v továrnách nebo v zemědělství a na druhé straně megalomanské projekty, jakým byla například stavba přehrady na řece Dněpr. Pozoruhodné je, že Margaret Bourke Whiteová mohla při své návštěvě Sovětského svazu fotit a tím ukázat západním velmocem situaci v Sovětském svazu.

Mary Heaton Vorseová byla první investigativní novinářkou. Během první světové války působila v Evropě jako válečný zpravodaj a informovala západní mocnosti o hladomoru v Sovětském svazu v letech 1921-1922. Kromě zahraničních událostí se Mary Heaton Vorseová zaměřila na problematiku četných stávek pracovníků v Passaic z roku 1926 a Gastonia z roku 1929. Ve třicátých letech se podařilo Mary Heaton Vorseové popsat události v Sovětském svazu a rozšíření fašismu, což vedlo k vypuknutí druhé světové války.³¹²

Bezpochyby největšího úspěchu v oblasti žurnalistiky dosáhla Dorothy Thompsonová, která je spojována s deníkem New York Times. Od roku 1925 působila Dorothy Thompsonová v berlínských pobočkách New York Evening a Philadelphia Public Ledger. Během novinářské

³⁰⁹ KING, Elliott; CHAPMAN, Jane L. *Key Reading in Journalism*. New York: Routledge, 2012, ISBN 978-1135767679. s.200.

³¹⁰ HOLMES, Krys.; DAILEY, Susan C.; WALTER, David. *Montana: stories of the land*. Helena: Montana Historical Society Press, 2008. ISBN 978-0975919637. s.363.

³¹¹ KING, Elliott; CHAPMAN, Jane L. *Key Reading in Journalism*. New York: Routledge, 2012, ISBN 978-1135767679. s.200.

³¹² WAYNE, Tiffany K.; BANNER, Lois W. *Women's rights in the United States: a comprehensive encyclopedia of issues, events, and people*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, ISBN 978-1610692151.s.239.

kariéry debatovala s významnými osobnostmi a politiky, jakými byli například Trockij, Kemal Atatürk nebo Sigmund Freud. Klíčovým rozhovorem, pro další působení Dorothy Thompsonové v Německu se stal rozhovor s Adolfem Hitlerem v roce 1931.³¹³

K prvním pokusům o naplánování setkání a uskutečnění rozhovoru s Hitlerem došlo již v roce 1923. V důsledku nepovedeného mnichovského pivního puče se rozhovor neuskutečnil a Adolf Hitler je uvězněn. Během svého trestu píše Hitler ve vězení *Mein Kampf*, který si v originálním znění přečetla i Dorothy Thompsonová. Na základě přečtení začala pochybovat o tom, že by kniha mohla mít úspěch u obyvatel a v podstatě popřela možnost nedemokratického uspořádání Německa. K samotnému rozhovoru s Adolfem Hitlerem došlo až v roce 1931.³¹⁴

Setkání s Adolfem Hitlerem popsala Dorothy Thompsonová následujícím způsobem: „Když jsem konečně vstoupila do salonu Adolfa Hitlera v hotelu Kaiserhoff, byla jsem přesvědčena, že setkám s budoucím německým diktátorem. Za více než padesát vteřin jsem si byla zcela jistá, že tomu tak není. Trvalo mi to jenom tehdy, abych si všimla překvapivé nedůležitosti muže, který udržoval svět v napětí.“³¹⁵ Dokonce působil „nedůležitě, nejistě ale také výřečně.“³¹⁶ Na základě setkání s Hitlerem Dorothy Thompsonová své názory přehodnotila a začala americkou společnost, pro kterou byla prioritou politika izolacionismu, varovat před šířením fašismu.³¹⁷ V roce 1932 vydala Dorothy Thompsonová rozhovor i v knižní podobě, pod názvem *I saw Hitler*. Navzdory svému působení v Berlíně byla Dorothy Thompsonová v roce 1934 na přání Hitlerovy vlády ze země vyhoštěna.³¹⁸

³¹³ WAYNE, Tiffany K.; BANNER, Lois W. *Women's rights in the United States: a comprehensive encyclopedia of issues, events, and people*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, ISBN 978-1610692151.s.239.

³¹⁴ NIMMO, Dan D.; NEWSOME, Chevelle. *Political commentators in the United States in the 20th century: a bio-critical sourcebook*. Westport: Greenwood Press, 1997, ISBN 978-0313295850. s.361.

³¹⁵ SAYLER, Carolyn. *Doris Fleeson: Incomparably the First Political Journalist of Her Time*. Santa Fe: Sunstone Press, 2010, ISBN 978-1611390377. s.96.

³¹⁶ KING, Elliott; CHAPMAN, Jane L. *Key Reading in Journalism*. New York: Routledge, 2012, ISBN 978-1135767679. s.37.

³¹⁷ TAMTÉŽ.

³¹⁸ Expelled by Reich, in: *The Times-News*, 1934-08-28, s.1, [online], [vid. 21.6.2018], dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn86063811/1934-08-28/ed-1/seq->

Nacistická vláda vnímala Thompsonovou jako hlavního nepřítele režimu, což byl hlavní důvod pro její vyhoštění. V reakci na své vyhoštění Dorothy Thompsonová řekla, že by ráda podotkla, že to (článek o Hitlerovi) napsala předtím, než se Hitler stal kancléřem a zároveň neměl podporu více než 35 % německých obyvatel. Podle Thompsonové nebylo jednoduché pochopit, jakým způsobem může nepříznivý dojem vyvolat efekt z útoku na Německo.³¹⁹ Novinářská kariéra Dorothy Thompsonové nuceným opuštěním Německa neskončila. Od roku 1936 začala psát pro *New York Herald Tribune*.³²⁰

Podobně jako ve Spojených státech, i ve Velké Británii byl rozvoj novinářiny během 20. století spojen s první světovou válkou. Avšak lze nalézt rozdíl mezi oběma zeměmi, který spočíval v množství publikovaných informací. Velká Británie totiž od počátku válečného konfliktu kontrolovala obsah informací, což znamenalo omezení svobody slova britských novinářů oproti těm americkým.³²¹ Navzdory tomu sehrály britské ženy důležitou roli v oblasti válečného zpravodajství, ačkoliv byla oceněna až později. Po válce byly totiž zveřejněny zápisky z deníků žen, dopisy nebo byly publikovány knihy. V nich ženy popsaly, jaký vliv měl válečný konflikt na civilní obyvatelstvo.³²²

Navzdory tomuto přínosu, o politicky zaměřených tématech ženy psát nesměly, protože politika byla vnímána jako ryze mužské odvětví. Ženy tak musely čelit vnímání společnosti, na jehož základě nebyly brány jako seriózní novinářky. Avšak v letech 1920 až 1945 k postupnému

[1/#date1=1930&index=0&rows=20&words=Dorothy+Expelled+Thompson&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1939&proxtext=dorothy+thompson+expelled&y=0&x=0&dateFilterType=yearRange&page=1.](#)

³¹⁹ Writer's Outers Stirs Diplomats, in: *The Sunday Star*, 1934-08-26, s.3, [online], [vid.23.6.2018]., dostupné z: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83045462/1934-08-26/ed-1/seq-3/#date1=1930&index=1&rows=20&words=Dorothy+Germany+Thompson&searchType=basic&sequence=0&state=&date2=1939&proxtext=germany+dorothy+thompson&y=0&x=0&dateFilterType=yearRange&page=1>

³²⁰ WHITT, Jan. *Women in American journalism: a new history*. Urbana: University of Illinois Press, 2008, ISBN 978-0252075568. s.16.

³²¹ CHAMBERS, Deborah; STEINER, Linda; FLEMING, Carole. *Women and journalism*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978-0415274449. s.28.

³²² TAMTÉŽ.

začleňování žen do novinářského světa a získávání větších pravomocí, což můžeme vnímat jako malé vítězství žen.³²³ Ve většině případů ženy psaly do novin a časopisů recenze na knihy, což byla jedna z možností, kde se mohly ženy v žurnalistice realizovat. Pro ženy znamenalo psaní recenzí mnohem jednodušší cestu k vybudování si kariéry, protože politika pro ně nebyla dostupná.³²⁴

Zlom přišel v polovině třicátých let, kdy docházelo k politickým a společenským změnám v mnoha zemích Evropy. Situace totiž některým britským spisovatelkám umožnila získat více prostoru pro psaní o mezinárodní situaci, kterou se konkrétně zabývaly Sylvia Townsend Warnerová nebo Storm Jamesonová.³²⁵ Sylvia Townsend Warnerová byla autorkou, která na základě úspěchu svého díla *Lolly Willowes* byla oblíbená nejen ve Velké Británii, ale především ve Spojených státech. Dále začala také psát krátké fiktivní příběhy pro americký *New Yorker*. Mnohem zásadnější pro její novinářské působení bylo její politické zaměření. Sylvia Townsend Warnerová se stala v roce 1935 členkou britské komunistické strany.³²⁶ V roce 1936 se vydala jako součást zdravotnického týmu podpořit republikánskou vládu do Španělska, kde tou dobou vypukla občanská válka. Sylvia Townsend Warnerová tak přinesla informace o probíhajícím konfliktu, které byly otisknuty v *Left Review*, *New Stateman* a *Time and Tide*.³²⁷

Left Review je dnes již neexistující časopis, založený komunistickou stranou. U mladší inteligence a studentů zvedl vlnu protifašistického a protiválečného citění, což znamenalo jeho úspěch. Navzdory počátečnímu úspěchu časopis fungoval pouze v letech 1934-1938.³²⁸

³²³ JOANNOU, Maroula. *The history of British women's writing, 1920-1945*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-1137292179. s.208.

³²⁴ TAMTÉŽ.

³²⁵ TAMTÉŽ, s.209.

³²⁶ Sylvia Townsend Warner, in: *Poetry Foundation*, [online], [vid.21.6.2018], dostupné z: <https://www.poetryfoundation.org/poets/sylvia-townsend-warner>.

³²⁷ JOANNOU, Maroula. *The history of British women's writing, 1920-1945*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-1137292179. s.209.

³²⁸ The *Left Review*, 1934-1938, in: *marxists.org*, [online], [vid. 21.6.2018], dostupné z: <https://www.marxists.org/archive/pearce/1959/11/left-review.htm>.

Nejlépe atmosféru španělské občanské války vystihuje pasáž z jejího dopisu adresovaný Elizabeth Wadeové: "Nikdy jsem neviděla církev silnou, v troskách a šikanující, jeden je může na první pohled vidět jako pevnost proti směřovanou pokroku. Nenašla jsem jediného člověka, kterému se by nelíbilo, že je zničený, i když jsme našli dva domácí sluhy...kteří z toho bylo znepokojení, jako by se Bůh najednou vynořil z těch zničených sborů a popadl je za krk. Neschopnost číst a psát se stalo základem. A lidé s přirozeným intelektem se zbavují vedoucích osob, které je nutili k nevědomosti."³²⁹ Jak je zřejmé, tak soukromá korespondence měla vysokou informační hodnotu, protože v ní byly zachyceny konkrétní situace bez jakéhokoliv zásahu někoho dalšího. Zároveň nebylo možné publikovat některé informace v tisku, a proto je takřka zázrak, že se podobné dopisy a zápisky do deníků dochovaly a mohly nám zprostředkovat informace o dění.

Storm Jamesonová během třicátých let vycestovala do mnoho evropských zemí, které jí velice inspirovaly. V rámci svých cest navštívila například Rakousko, Maďarsko nebo dokonce tehdejší Československo. Storm Jamesonová nesouhlasila s izolacionismem, respektive appeasementem západoevropských zemí, což projevilo i v jejích článcích.³³⁰ Zásadním zlomem pro její další působení bylo zjištění, co vlastně Hitler plánuje s Židy žijícími v Německu.³³¹ Na základě něho se začala více angažovat a upozorňovat na to, že by si dobytá politika fašistické Itálie a nacistického Německa zasloužila odlišnou reakce, než kterou bylo vyhýbání se konfliktu.

Zároveň si během svých cest uvědomovala potřebu porazit Třetí říše mnohem dříve, než dojde k zotročení a naprostému zničení nevinných lidí.³³² Tato myšlenka se objevila v jejím hodnocení celé situace, kterou popsala ve své autobiografii: „Pokud uvěřím tomu, že jsou koncentrační tábory, trápení Židů a politických odpůrců menší zlo než válka, pak i cena lidského

³²⁹ JACKSON, Angela. *British Women and the Spanish Civil War*. New York, Routledge, 2013, ISBN 978-1134471072. s.136.

³³⁰ JANIK, Vicki K.; JANIK, Del Ivan; NELSON, Emmanuel S. *Modern British women writers: an A-to-Z guide*. Westport: Greenwood Press, 2002. ISBN 978-0313310300. s. 167.

³³¹ JAMESON, Storm. *Journey from the north: autobiography of Storm Jameson*. Bloomsbury: A & C Black 2011. ISBN 978-1448201358. s.320.

³³² JANIK, Vicki K.; JANIK, Del Ivan; NELSON, Emmanuel S. *Modern British women writers: an A-to-Z guide*. Westport: Greenwood Press, 2002. ISBN 978-0313310300. s. 167.

života je nižší... S pocitem zvednutého žaludku jsem si pomyslela, že tohle nelze uznat. ³³³
V roce 1938 dokonce Storm Jamesonová navštívila Československo, kde se setkala s Janem Masarykem a Edvardem Benešem. ³³⁴

Ze zmíněných příběhů britských spisovatelek vyplývá, že jejich kariéra v žurnalistice vedla přes americký tisk, což potvrzuje názor společnosti na ženy – politické zpravodajky. Je pozoruhodné, jak výstižně ženy zachytily ve svých textech atmosféru nepříznivého vývoje politické situace v Evropě a upozorňovaly na ni navzdory politickým lídrům západoevropských zemí.

5.2 Ženy v rozhlasu

Kromě tisku se důležitým komunikačním prostředkem stal také rozhlas, jehož rozvoj způsobil, že toto období lze nazvat zlatým věkem rozhlasu. Zprvu však rozhlas představoval luxus, což dokazuje počet rozhlasových přijímačů. Zatímco na počátku období mělo přístup k rozhlasu 12 milionů domácností, v roce 1939 se počet domácností vyšplhal na 28 milionů domácností. ³³⁵ Díky lepší technologii byl rozhlasový přijímač menší a levnější. Cena rádia totiž dosahovala ve třicátých letech v průměru deseti dolarů. ³³⁶

Lepší dostupnost rozhlasu lze vnímat jako pozitivní krok, protože umožnil nejen rychlejší šíření aktuálních informací a zprostředkoval zábavu posluchačům, ale také zařazení reklamních upoutávek do vysílání. Častým vysíláním reklam si inzerenti zajistili, že u žen v domácnosti stoupne zájem o výrobek a následně i jeho prodej.

Již od dvacátých let se ženy začaly více pohybovat v prostředí rozhlasu, protože vysílání se více začalo zaměřovat právě na ně. Především zaměstnávání vdaných žen bylo výhodou pro

³³³ JAMESON, Storm. *Journey from the north: autobiography of Storm Jameson*. Bloomsbury: A & C Black 2011. ISBN 978-1448201358. s.341.

³³⁴ JANIK, Vicki K.; JANIK, Del Ivan; NELSON, Emmanuel S. *Modern British women writers: an A-to-Z guide*. Westport: Greenwood Press, 2002. ISBN 978-0313310300. s. 167.

³³⁵ Radio in the 1930s, in: *Public Broadcasting Service*, [online], [vid. 25.6.2018], dostupné z: <http://www.pbs.org/opb/historydetectives/feature/radio-in-the-1930s/>

³³⁶ FELLOWS, Nick; WELLS, Mike. *The Great Depression and the Americas 1929-39*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 978-1107656420. s.210.

vysílání. V rámci vysílání byly zmiňovány různé rady týkající se výchovy dětí, tipy do domácnosti, což doporučily nebo vyvrátily právě vdané ženy. Zároveň ženy působily v rozhlasu jako zpěvačky, popřípadě jako hudební doprovod.³³⁷ Vůbec první americkou hlasatelkou se v roce 1934 stala Elsie Janisová. Na stanici NBC oznamovala předpověď počasí a uváděla různé pořady.³³⁸ Pro zaměstnavatele nebylo jednoduché zaměstnat ženy, protože bylo potřeba zohlednit více faktorů a tím nejdůležitějším byl hlas. O angažování Elsie Janisové zaměstnavatel řekl, že dlouho nevěděl, pro který typ pořadu se její hlas hodí a u čtení zpráv si byl naopak jistý, že tato varianta nebude správná. Dokonce i posluchači dávali často najevo nesouhlas s barvou hlasu hlasatele a stěžovali si na ní.³³⁹

Ženy bylo možné slyšet v rozhlasu během denního vysílání v pořadech věnovaných ženám v domácnosti a dětem, nebo v rozhlasových hrách. Rozdělení vysílací doby na základě pohlaví se odůvodnilo tím, že práce žen – hlasatelek a baviček – během ranního a odpoledního vysílání není důsledkem pouze většího počtu cílové skupiny. Posluchači večerního a nočního vysílání byli s hlasatelkami nespokojeni.³⁴⁰ Jak je zřejmé, tak společnost se ani v prostředí rozhlasového vysílání nedokázala smířit s narůstajícím počtem pracujících žen. Otázkou je, zda byla nespokojenost s hlasatelkami ve večerní a noční relaci oprávněná, nebo ne.

Zapojení žen do vysílání je zcela logickým krokem, protože kdo by měl ostatním ženám v domácnosti dávat různé osvědčené rady než jiná žena. Ačkoliv se může zdát rozdělení relací hlasatelek podle denní doby jako projev diskriminace, lze ho vnímat spíše jako lepší způsob trávení času při práci v domácnostech. Rozhlasové vysílání tak zpříjemnilo ženám den a zároveň se dodržel názor, na jehož základě bylo nevhodné, aby žena pracovala večer.

³³⁷ HALPER, Donna L. *Invisible stars: a social history of women in American broadcasting*. Armonk: M.E. Sharpe, 2001, ISBN 978-0765605818. s.57.

³³⁸ CRAIG, Douglas B. *Fireside politics: radio and political culture in the United States, 1920-1940*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2006. ISBN 978-0801883125. s.249.

³³⁹ MITCHELL, Caroline. *Women and radio: airing differences*. London: Routledge, 2000. ISBN 978-1136354731. s.21.

³⁴⁰ GOODMAN, David. *Radio's civic ambition American broadcasting and democracy in the 1930s*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN 978-0199875221. s.27.

Třicátá léta dále znamenala změnu v programu rozhlasového vysílání, zavedení tak zvaných *soap operas*.³⁴¹ Pojmem *soap opera* označujeme seriál vystihující realitu každodenního života a problémy lidí žijících na určitém místě.³⁴² Původně však byly zaměřeny na rodinné problémy, rodinné vztahy, emoce spojené s mateřstvím a osobními vztahy.³⁴³ Zajímavé je, že tento typ seriálu se začal vysílat nejprve v podobě rozhlasové hry a až následně v televizi. Kvůli velkému množství ženských rolí v seriálech bylo potřeba, aby se ženy staly členkami týmu. Vůbec nejznámější *soap operou* byla *Myrt and Marge*, vysílaná v letech 1931-1942 na stanici CBS Radio.³⁴⁴ V případě *Myrt a Marge* se jednalo o patnáctiminutovou hru popisující příběh matky a dcery, *Myrt Spearové* a *Marge Minterové*. Hra zprostředkovala posluchačkám konkrétní situace ústředních postav spjaté s kariéřním postupem.³⁴⁵ Není to náhoda, že příjmení obou hrdinek nesou v sobě části z názvu známého výrobce žvýkaček, *Wrigley's Spearmint*. Výrobce se totiž stal sponzorem hry, jak lze zjistit z programu vysílání rádiových her (viz příloha). Při pohledu na samotný program si můžeme všimnout velké oblíbenosti rozhlasových her, protože na sebe navazují odlišné hry v patnáctiminutových intervalech – v délce jednoho dílu.³⁴⁶

Ve třicátých letech se začaly ženy v rozhlasovém zpravodajství objevovat i ve sportovním odvětví. První ženskou sportovní hlasatelkou se stala *Harry Johnsonová* v regionálním rádiu v Nebrasce. Během sportovního komentování *Harry Johnsonová* nezmínila pouze průběžné

³⁴¹ FEASEY, Rebecca. *From happy homemaker to desperate housewives: motherhood and popular television*. New York: Anthem Press, 2012, ISBN 978-0857285614. s.13.

³⁴² Soap opera, in: *Collins Dictionary*, [online], [vid.25.6.2018], dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/soap-opera>.

³⁴³ FEASEY, Rebecca. *From happy homemaker to desperate housewives: motherhood and popular television*. New York: Anthem Press, 2012, ISBN 978-0857285614. s.13.

³⁴⁴ DUNNING, John. *On the Air: The Encyclopedia of Old-Time Radio*. Oxford: Oxford University Press, 1998, ISBN 978-0199770786. s.474.

³⁴⁵ TERRACE, Vincent. *Radio programs, 1924-1984: a catalog of more than 1800 shows*. Jefferson: McFarland, 2010, ISBN 978-0786445134. s. 249.

³⁴⁶ HILMES, Michele. *Only Connect: A Cultural History of Broadcasting in the United States*. Boston: Cengage Learning, 2013, ISBN 978-1285499864. s.121.

informace vztahující se k zápasu, ale také statistiky.³⁴⁷ Zařazení do vysílání sportovní hlasatelky lze vnímat jako průlomový krok, protože došlo k přiblížení sportu ženám a možnému zvýšení zájmu o sport. Sportovní odvětví totiž představovalo oblast, kde se spíše realizovali muži a bylo jim bližší než ženám. Politickými tématy se v americkém rozhlasu zabývala, dříve zmíněná, Dorothy Thompsonová, která po vyhoštění z nacistického Německa pracovala pro NBC a její kariéra stoupla po zveřejnění jejího komentáře k případu Herschela Grynszpana.³⁴⁸ Miliony posluchačů si tak týden po veškerých událostech vyslechly se zaujetím příběh sedmnáctiletého židovského chlapce, který žil se svou rodinou v Paříži, následně zastřelil německého velvyslance v Paříži Ernsta von Ratha, a vytvořil tak impuls pro rozpoutání Křišťálové noci.³⁴⁹

V britském prostředí je rozvoj rozhlasu spojován se stanicí BBC (the British Broadcasting Company). Vůbec první ženou- rozhlasovou hlasatelkou, se stala v roce 1933 Sheila Borrettová. Práce pro BBC představovala ve třicátých letech prestižní záležitost, protože hlasatelé neuváděli pouze jednotlivé pořady, ale oznamovali sportovní výsledky, změny na burze, předpověď počasí nebo krizové situace. Po skončení zkušební doby Sheily Borrettové dokonce správní rada BBC rozhodla o tom, že ženám nezakáže pracovat v rozhlasu a dá jim další šanci.³⁵⁰ Program rozhlasových stanic se příliš nelišil od těch amerických. Kromě již zmíněných *soap operas* se vysílaly i rozhlasové hry, jakou byla například *Young Widow Jones*. Jednalo se o příběh dvacetileté ženy se dvěma dětmi, která řešila různorodé životní situace ve vztahu k dětem a sobě samotné.³⁵¹

Rozhlasové hry představovaly pro mnoho hereček počátek jejich kariéry, protože nebyly do té doby známé. Jednalo se například o Gracii Fieldsovou, Elsie a Doris Watersovy, jejichž fiktivní postavy Gert a Daisy bavily svými příhodami posluchače během druhé světové války.

³⁴⁷ CASEY, Wilson. *Firsts origins of everyday things that changed the world*. New York: Alpha, 2009. ISBN 978-1101159002.

³⁴⁸ LANDE, Nathaniel. *Dispatches from the Front*. New York: Oxford University Press, 1998. ISBN 978-0195122060.

³⁴⁹ WEBER, Helen. *Holocaust mosaic*. New York: Universe, 2006, ISBN 978-0595857883. s.51.

³⁵⁰ MURPHY, Kate. *Behind the wireless: a history of early women at the BBC*. London: Palgrave Macmillan, 2016, ISBN 978-1137491732. s. 241.

³⁵¹ STREET, Sean. *Historical dictionary of British radio*. 2.vyd. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015, ISBN 978-1442249233. s.365.

Obliba Gert a Daisy natolik stoupla, že se postavy dočkaly i filmové verze svých příběhů.³⁵² I v britském rozhlase působily některé ženy jako sportovní komentátorky.

Nejznámější z nich byla Marjorie Pollardová, bývalá hráčka kriketu a pozemního hokeje na národní úrovni. V roce 1937 komentovala kriketový zápas mezi Velkou Británií a Austrálií, dále psala pro sportovní deníky, například pro *Hockey Field* nebo pro *Women's Cricket*.³⁵³ (viz příloha) V tomto případě nelze pochybovat, že by výběr komentátora pro daný zápas byl špatný. Kdo by měl posluchačům zprostředkovat zážitek ze zápasu než bývalý hráč se znalostmi prostředí. Ženy na komentátorském postu přinášejí nový pohled na sport a v současné době to není nic neobvyklého, podobně jako při volbě bývalých sportovců na pozici komentátora – experta. Z tohoto hlediska lze vnímat tyto nové prvky jako pokrok.

5.3 Ženy a média v komparaci

V této kapitole jsme se zabývali rolí žen v médiích, jakou roli v nich měly a zda se potýkaly s nějakými obtížemi. Podobně jako na pracovním trhu, nebo ve školství, tak i médiích se ženy setkávaly s nepochopením společnosti. Navzdory tomu se ale dokázaly zviditelnit. Na rozdíl od ostatních oblastí, kterými jsme se zabývali, není mnoho rozdílů mezi rolí britských a amerických žen v médiích.

Oproti Spojeným státům americkým se britské novinářky nacházely poněkud složitější situaci, co se týče možnosti prosadit se. Britské novinářky se nemohly vyjadřovat k politickým tématům, aktuální situaci a jejich kariéra vedla přes psaní recenzí do časopisů, nebo přes americký tisk. Jejich přínos spočíval v dopisech a denících, které byly až mnohem později zveřejněny.

Dalším rozdílem bylo množství informací, které mohli novináři zpřístupnit veřejnosti. V případě Spojených států amerických lze nalézt souvislost s politikou izolacionismu, jež byla

³⁵² TAMTÉŽ.

³⁵³ MURPHY, Kate. *Behind the wireless: a history of early women at the BBC*. London: Palgrave Macmillan, 2016, ISBN 978-1137491732. s. 246.

nastolena po první světové válce. Jednalo se o politiku nevměšování se do záležitostí ostatních, stát měl řešit vlastní problémy a neměl plnit roli „světového policisty.“³⁵⁴ Z tohoto důvodu se Spojené státy americké nikdy nestaly součástí Společnosti národů, ačkoliv její vznik prezident Wilson inicioval. Navzdory určitému odstupu mnoho amerických novinářek vycestovalo do Evropy, aby informovaly veřejnost o tom, co se v Evropě děje. Ze strany Velké Británie může omezené množství zveřejňovaných informací představovat spíše snahu, jak zabránit panice. Zároveň cestovaly spíše britské spisovatelky než novinářky, což úzce souvisí s nesouhlasem společnosti, aby se ženy vyjadřovaly k politickým tématům. Až na základě jimi psaných deníků a pamětí z dobrovolnických akcí se veřejnost dozvěděla podrobnosti.

V rozhlasovém vysílání ženy zastávaly podobné funkce, ačkoliv zprvu zde nesměly pracovat, respektive v omezeném čase. Ženám bylo vymezeno dopolední a odpolední vysílání, v jehož průběhu se dozvěděly nejrůznější rady do domácnosti. Protože ženy představovaly početnou cílovou skupinu, jednotlivé stanice uzpůsobily jejich potřebám svá vysílání. Nově se zařadily do programů krátké rozhlasové hry a *soap operas*. Tyto hry přibližovaly posluchačkám běžné situace a problémy, se kterými se mohly setkat. Novou rolí žen byla role sportovních komentátorek. Nově se od třicátých let staly ženy součástí i sportovních přenosů. Ženy tak přinesly nový pohled na sport a přiblížily jej dalším ženám. V rámci médií sice ženy zastávaly různorodé role a potýkaly se s nepochopením, ale postupně získávaly důvěru mužských posluchačů.

³⁵⁴ STREISSGUTH, Thomas; FRIEDENTHAL, Lora; WEBER, Jennifer L. *Isolationism*. New York: Chelsea House, 2010, ISBN 978-1438133041. s.3.

Závěr

V úvodu jsem si za primární cíl stanovila, porovnat role, které zastávaly ženy ve Spojených státech amerických a Velké Británii v období 30. let 20. století ve veřejném, profesním, soukromém a intimním životě. Dalším dílčím cílem je ukázat, jakým způsobem ovlivnily společenské změny roli žen. Pomůckou se stala anglicky psaná literatura společně s dobovými periodiky.

V závěru mohu říct, že dostupná literatura společně s dalšími prameny umožnila, abych stanovený cíl diplomové práce splnila. Při samotné práci s literaturou jsem se nepotýkala s problémem jejího nedostatku, ale s opačnou situací. Vzhledem k rozsahu diplomové práce bylo nutné zdroje analyzovat, porovnat mezi sebou a vybrat podstatné informace. Ačkoliv jsem si na počátku stanovila literaturu, ze které budu vycházet, při zpracování práce jsem některé odborné publikace nahradila jinými. Jedním z příkladů je publikace *Dějiny USA* od Jürgena Heidekinga a Christofa Maucha. Kniha poskytuje široké spektrum poznatků k období třicátých let, které byly obecného charakteru a staly se vodítkem pro směřování jednotlivých kapitol. Dále jsem nevyužila knihu Laury Hapkeové *Daughters of Great Depression*, protože jsem v ní nenašla požadované informace k tématu.

Při porovnání jednotlivých monografií jsem došla k závěru, že se zmíněné informace v mnohém podobaly a vzájemně se doplňovaly. Z tohoto důvodu jsem nevycházela pouze z literatury stanovené na začátku, ale propojovala poznatky získané z jednotlivých publikací. Jednou z komplikací, se kterou jsem se potýkala, bylo chronologické vymezení ekonomické krize, jež bylo ve více odborných publikacích datováno až do roku 1941.

Veškerá použitá literatura je velice dobře dostupná, především v digitalizované podobě. Klíčovou aplikací pro práci s ní se stala služba *Google Books*, v rámci, níž byly publikace zobrazeny v celém, případně v omezeném rozsahu. I přes to, se mi podařilo požadované informace v publikacích vyhledat. Každá publikace zmíněná v diplomové práci v sobě nesla jedinečný pohled na problematiku, a proto nelze vybrat tu nejlepší. Nicméně v každé kapitole byla použita minimálně jedna kniha, která mě určitým způsobem zaujala a z níž jsem vycházela. V první části věnované pracovnímu trhu se mi nejlépe pracovalo se zprávou Mary Elisabeth

Pidgeonové, která byla publikována *Women's Bureau* v roce 1937. Zpráva uváděla nejen statisticky zpracované údaje vycházející ze sčítání lidu, ale také konkrétní počet pracujících vdaných žen a informace o profesích vykonávaných ženami. V britském prostředí se klíčovou stala kniha Garryho Hollowaye *Women and work in Britain since 1840*.

Při psaní této podkapitoly jsem zprvu nevěděla, jakým způsobem problematiku uchopit a popsat. Kniha se tak stala nástrojem, který mi pomohl se zorientovat a pokračovat v další práci na textu. V kapitole věnované vysokoškolskému vzdělání jsem kromě stanovených publikací využila i další, týkající se problematiky rasové segregace v americkém školství, což je například *Color in the Classroom: How American Schools Taught Race, 1900-1954* od Zoey Burkholderové. Kniha přibližuje rasovou segregaci a za jakých podmínek byla uvedena do chodu škol. Kromě publikací jsem pro zpracování tematiky vysokoškolského vzdělání žen použila dostupné statistiky, což byly například *120 years of American education: a statistical portrait* od Thomase D. Snydera a *Education: Historical statistics* zveřejněná britským parlamentem. Statistické údaje byly důležité pro zjištění počtu studujících žen, oborů, které ženy studovaly a nejvyššího dosaženého vzdělání žen. Dále jsem pro získání vhledu do britského vzdělávacího systému, využila knihu June Purvisové *Women's History: Britain, 1850-1945: An Introduction*.

Ve třetí části bylo složité nalézt klíčovou publikaci, protože všechny obsahovaly zajímavé informace vztahující se k problematice soukromého života žen. Důraz jsem kladla na jevy, které známe ze současné doby, jako například rozvody, problematika plánovaného rodičovství a interrupcí. Z mého pohledu nejzajímavějším tématem této kapitoly je podkapitola o domácím násilí. Zde jsem čerpala z dostupného denního tisku, v rámci, něhož jsem vybrala pět konkrétních případů z obou zemí. Případů domácího násilí bylo během třicátých let publikováno v tisku mnoho, proto bylo složité vybrat ze všech přečtených článků pár příkladů. V této kapitole bych chtěla vycházet z odborné publikace *Abortion in the USA and the UK* od Colina Francoma a *Abortion and Sterilization: Medical and Social Aspects* od Jane Elizabeth Hodgsonové.

Při zpracování čtvrté kapitoly mě nejvíce zaujaly publikace přibližující příběhy jednotlivých političek v americkém Senátu, jako například *Women in American politics: history and milestones* od Doris Weatherfordové nebo *Women in British Politics* od Kristy Cowmanové. Ze zmíněných publikací jsem vycházela při pochopení problematiky, kterou jsem se snažila doplnit

o další zdroje. Na rozdíl od ostatních kapitol jsem se potýkala s omezeným množstvím vhodných publikací a informacemi obecného charakteru. Z tohoto důvodu bylo nutné upravit klíčová slova pro stanovení potřebné osnovy.

Odborné publikace použité v poslední kapitole se zabývaly více obecnějšími aspekty práce žen v tisku nebo rozhlase, a zároveň zmiňovaly konkrétní jména žen, působících v těchto oblastech. Velice mě zaujala kniha Jany Whittové *Women in American journalism: a new history*, ve které je popsán detailně rozvoj americké žurnalistiky. Zároveň zmíněná jména autorek utvořila jasnou představu, koho bych chtěla v textu zmínit a proč je daná novinářka důležitá. Z britského prostředí mě nejvíce oslovila autobiografie Storm Jamesonové, jež navštívila i tehdejší Československo a popsala svůj pohled na události v Evropě. Pro lepší pochopení role žen v rozhlase jsem si poslechla i nahrávku z rozhlasové hry *Myrt and Marge* a komentář Dorothy Thompsonové k invazi nacistického Německa do Polska v září 1939. Obojí je dostupné na [youtube.com](https://www.youtube.com).

Velice přínosnou pomůckou pro získání většího přehledu k jednotlivým tématům byla dobová periodika, jejichž dostupnost v elektronické podobě se navzájem lišila. V americké databázi denního tisku chroniclingamerica.loc.gov, kterou jsem používala, lze kromě *The New York Times* a *The Washington Post* nalézt různé lokální deníky vydané v letech 1789-1963. Na rozdíl od zmíněných periodik jsou ostatní digitalizovaná vydání volně dostupná v plném rozsahu, což usnadnilo samotnou práci s prameny. Oproti tomu databáze britských novin britishnewspaperarchive.co.uk neobsahuje jednotlivá vydání nejznámějších deníků a uživatelé mají omezený přístup k jednotlivým článkům. K zobrazení celého novinového vydání, nebo dalších potřebných článků je tak nutné si zakoupit předplatné. Cena předplatného sice není vysoká, ale výrazně znesnadňuje práci se zdroji. Obdobná situace se týkala i časopisů, které bylo mnohem těžší dohledat. I přes existenci *Google News*, archivu novinových a časopisových vydání, nejsou dobové časopisy přístupné v plném rozsahu. Mnoho z nich lze nalézt v omezeném množství zobrazených stran, vydání nebo za poplatek. Nejen časopisy, ale i denní tisk je na *Google News* omezen, co se týče dostupných vydání. Z tohoto důvodu jsem více využívala výše zmíněnou databázi. Součástí diplomové práce jsou také obrazové přílohy.

Důležitým zdrojem se kromě publikace staly *Library of Congress* a *National Portrait Gallery*. V rámci zmíněných databází bylo možné nalézt potřebné fotografie. Zároveň databáze obsahují u každého snímku konkrétní datum, kdy byl snímek pořízen. Třicátá léta znamenala velké množství změn spjatých se společenskou, ekonomickou a politickou situací, které ovlivňovaly roli žen. Především společnost byla klíčovým prvkem ovlivňujícím vnímání role ženy. V očích společnosti se měla žena starat o domácnost, o rodinu a udržet si harmonické manželství. Avšak přicházející změny společně s nově se objevujícími jevy tento stereotyp změnily. Ženy se během třicátých let setkávaly s nesouhlasem ze strany společnosti a snažily se vůči němu vymezit. Kromě negativního postoje společnosti ženy čelily nejrůznějším opatřením, která je omezovala především v profesním životě. Navzdory tomu si společnost uvědomovala, že ženy jsou cílovou skupinou, která by neměla být opomíjena.

V důsledku toho ženy mohly pracovat v nenáročných odvětvích, studovat nebo rozhodovat o svém životě. Vše by nebylo možné, pokud by ženy nezískaly volební právo, které znamenalo alespoň částečnou rovnost. Samotné dosažení volebního práva znamenalo pro společnost změnu dosavadního vnímání postavení žen. Ženy se začaly více prosazovat i v takových oblastech, které byly doposud ryze mužské, jako například politika, média nebo sport. Ve třicátých letech se objevují ženy v komunálních zastupitelstvech, americkém Kongresu, britském parlamentu, nebo v čele ministerstev. Ve Spojených státech amerických se ženy dokonce podílely na přípravě Nového úředu.

Na základě zjištěných informací lze konstatovat, že role americké a britské ženy v daném období se i přes drobné rozdíly velice podobají. Oproti Velké Británii působí Spojené státy otevřenějším dojmem vůči ženám. Pravděpodobným důvodem může být politika Velké Británie, která je konzervativní a uzavřená vůči jakýmkoliv změnám. Důkazem toho je statistika zvolených žen do politických orgánů. Zároveň v médiích měly britské ženy strmější cestu ke kariéře, protože se nemohly zabývat politickými tématy a psaly o méně důležitých tématech, jako jsou například knižní recenze. Navzdory tomu lze ale třicátá léta vnímat jako období změn, které mají svůj přesah do současné doby a jsou součástí našeho života.

Seznam použitých pramenů a literatury

1. Literatura

ABRAMOWITZ, Mimi. *Regulating the Lives of Women: Social Welfare Policy from Colonial Times to the Present*, přeprac.vyd. New York: South End Press,1996, ISBN 978-0896085510.

ADAMS, Katherine H.; KEENE, Michael L. *Women, Art and New Deal*. Jefferson: McFarland, 2016, ISBN 978-1476623665.

AINSWORTH, Charles H.; AINSWORTH, Winnie T.; AINSWORTH, Fern C. *Selected readings for marriage and the family*. New York: MSS Information, 1973, ISBN 978-0842203395.

ALLEN, Ann Taylor. *Women in Twentieth Century Europe*. London: Macmillan International Higher Education, 2007, ISBN 978-1137065186.

ANDERSEN, Kristi. *After Suffrage: Women in Partisan and Electoral Politics Before the New Deal*. Chicago: University of Chicago Press, 1996, ISBN 978-0-226019574.

BIANCHI, Suzanne M.; SPAIN, Daphne. *American Women in Transition*. New York: Russell Sage Foundation, 1986, ISBN 978-1610440530.

BLACKWELDER, Julia Kirk. *Now Hiring: The Feminization of Work in the United States, 1900-1995*. College Station: Texas A&M University Press, 1997, ISBN 978-0890967980.

BORDO, Michael D.; GOLDIN, Claudia; WHITE, Eugene N. *The defining moment the Great Depression and the American economy in the twentieth century*. Chicago: University of Chicago Press, 1998, ISBN 978-0226066912.

BREITENBACH, Esther; THANE, Pat. *Women and citizenship in Britain and Ireland in the twentieth century: what difference did the vote make?* New York: Continuum, 2010, ISBN 978-1441149008. s.17.

BROWN, Lionel H.; BECKETT, Kelvin S. *Building community in an alternative school: the perspective of an African American principal*. New York: Peter Lang, 2007, ISBN 978-0820486543.

BUDD, John W. *Employment with a human face: balancing efficiency, equity, and voice*. Ithaca: Cornell University Press, 2006. ISBN 978-0801472602, s.101.

BURKHOLDER, Zoe. *Color in the Classroom: How American Schools Taught Race, 1900-1954*. New York: Oxford University Press,2011, ISBN 978-0199876969.

CAIRNS, Kathleen A. *Front-page Women Journalists, 1920-1950*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2003, ISBN 978-0803203082.

CARRABINE, Eamonn. *Criminology: a sociological introduction*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978-0415281676.

CASEY, Wilson. *First origins of everyday things that changed the world*. New York: Alpha, 2009. ISBN 978-1101159002.

CATE, Thomas. *Keynes's General theory seventy-five years later*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2012, ISBN 978-1781001035.

CHAMBERS, Deborah; STEINER, Linda; FLEMING, Carole. *Women and journalism*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978-0415274449.

COLEMAN, Marilyn; GANONG, Lawrence H.; WARZINIK, Kelly. *Family life in 20th-century America*. Westport: Greenwood Press, 2007, ISBN 978-0313333569.

COLLINS, Gail. *America's women : 400 Years of Dolls, Drudges, Helpmates, and Heroines*. New York: Harper Collins, ISBN 978-0061739224.

COOTER, Roger; PICKSTONE, John. *Medicine in the twentieth century*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers, 2014, ISBN 978-1138002289.

COWMAN, Krista; JACKSON, Louise. *Women and work culture: Britain c. 1850-1950*. Burlington: Ashgate Publishing, 2005, ISBN 978-1351872089.

COWMAN, Krista. *Women in British politics, c.1689-1979*. New York: Palgrave Macmillan, 2010, ISBN 978-1137268013.

CRAFTS, Nicholas; GAZELEY, Ian; NEWELL, Andrew. *Work and Pay in 20th Century Britain*. Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0199212668.

CRAVENS, Hamilton. *Great depression: People and perspectives*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2009, ISBN 978-1598840933.

DIANE Publishing Company. *Technologies for Understanding and Preventing Substance Abuse and Addiction*. Collingdale: DIANE Publishing, 1996, ISBN 978-0788127861.

DUNNING, John. *On the Air: The Encyclopedia of Old-Time Radio*. Oxford: Oxford University Press, 1998, ISBN 978-0199770786.

DYHOUSE, Carol. *Students: a gendered history*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134245871.

EDWARDS, Elizabeth. *Women in Teacher Training Colleges, 1900-1960: A Culture of Femininity*. New York: Routledge, 2004, ISBN 978-1134610020.

EISENMANN, Linda. *Historical Dictionary of Women's Education in the United States*. Westport: Greenwood Press, 1998, ISBN 978-0313293238.

FEASEY, Rebecca. *From happy homemaker to desperate housewives: motherhood and popular television*. New York: Anthem Press, 2012, ISBN 978-0857285614.

FEDER, Lynette. *Women and Domestic Violence: An Interdisciplinary Approach*. New York: Routledge, 2013, ISBN 978-1135073213.

FELLOWS, Nick; WELLS, Mike. *The Great Depression and the Americas 1929-39*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 978-1107656420.

- FOLLY, Martin; PALMER, Niall. *The A to Z of U.S. diplomacy from World War I through World War II*. Lanham: Scarecrow Press, 2010, ISBN 978-1461672418.
- FRANCOME, Colin. *Abortion in the USA and the UK*. Burlington: Ashgate, 2004, ISBN 978-1351961189.
- FROST, Ginger S. *Illegitimacy in English law and society 1860-1930*. Manchester: Manchester University Press, 2016, ISBN 978-1784997441.
- GOLDFIELD, David R. *Black, white, and southern: race relations and southern culture, 1940 to the present*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1991, ISBN 978-0807116821.
- GOODMAN, David. *Radio's civic ambition American broadcasting and democracy in the 1930s*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN 978-0199875221.
- GOTTLIEB, Julie V.; TOYE Richard. *Aftermath of suffrage women, gender, and politics in Britain, 1918-1945*. New York: Palgrave Macmillan, 2013, ISBN 978-1137333001.
- GREY, Michael R. *New Deal Medicine: The Rural Health Programs of the Farm Security Administration*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999, ISBN 978-0801869174.
- HAKIM, Catherine. *Key Issues in Women's Work: Female Diversity and the Polarisation of Women's Employment*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1135310882.
- HAKIM, Catherine. *Work-Lifestyle Choices in the 21st Century: Preference Theory*. Oxford: Oxford University Press, 2000, ISBN 978-0191583308.
- HALL, Lesley A. *Sex, Gender and Social Change in Britain since 1880, 2. přeprac.vyd.* New York: Macmillan International Higher Education, 2013, ISBN 978-1137292681.
- HALPER, Donna L. *Invisible stars: a social history of women in American broadcasting*. Armonk: M.E. Sharpe, 2001, ISBN 978-0765605818.
- HARRISON, Brian; ASTON, Trevor Henry. *The History of the University of Oxford: Volume VIII: The Twentieth Century*. Wotton under Edge: Clarendon Press, 1994, ISBN 978-0198229742.
- HEINEMANN, Isabel. *Inventing the Modern American Family: Family Values and Social Change in 20th Century United States*. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 2012, ISBN 978-3593396408.
- HILMES, Michele. *Only Connect: A Cultural History of Broadcasting in the United States*. Boston: Cengage Learning, 2013, ISBN 978-1285499864.
- HODGSON, Jane Elizabeth. *Abortion and Sterilization: Medical and Social Aspects*. London: Academic Press, 2014, ISBN 978-1483221014.
- HOLLOWAY, Gary. *Women and work in Britain since 1840*. London: Routledge, 2007, ISBN 978-1134513000.
- HOLMES, Krys.; DAILEY, Susan C.; WALTER, David. *Montana: stories of the land*. Helena: Montana Historical Society Press, 2008. ISBN 978-0975919637.

JACKSON, Angela. *British Women and the Spanish Civil War*. New York, Routledge, 2013, ISBN 978-1134471072.

JANIK, Vicki K.; JANIK, Del Ivan; NELSON, Emmanuel S. *Modern British women writers: an A-to-Z guide*. Westport: Greenwood Press, 2002. ISBN 978-0313310300.

JOANNOU, Maroula. *The history of British women's writing, 1920-1945*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-1137292179.

JONES, Helen. *Women in British Public Life, 1914 - 50: Gender, Power and Social Policy*. New York: Routledge, 2014, ISBN 978-1317889311.

JUFFER, Jane. *Single mother: the emergence of the domestic intellectual*. New York: New York University Press, 2006, ISBN 978-0814742808.

JÜTTE, Robert. *Contraception: a history*. Malden: Polity, 2008, ISBN 978-0745632711.

KAMERMAN, Sheila B.; KAHN, Alfred J. *Family Change and Family Policies in Great Britain, Canada, New Zealand, and the United States*. New York: Oxford University Press, 1997, ISBN 978-0198290254.

KESSLER-HARRIS, Alice. *Out to work: A history of wage-earning women in the United States*, 20. vyd. New York: Oxford University Press, 2003, ISBN 0195157095.

KIME, Robert E. *Pregnancy, childbirth, & parenting*. Guilford: Dushkin Publishing Group, 1991, ISBN 978-0879678760.

KING, Elliott; CHAPMAN, Jane L. *Key Reading in Journalism*. New York: Routledge, 2012, ISBN 978-1135767679.

KOGAN, Philip. *British Qualifications 2016: A Complete Guide to Professional, Vocational and Academic Qualifications in the United Kingdom*. London: Kogan Page Publishers, 2015, ISBN 978-0749474812.

KYVIG, David E. *Daily Life in the United States, 1920-1939: Decades of Promise and Pain*. Westport: Greenwood Press, 2002, ISBN 978-0313295553.

LANDE, Nathaniel. *Dispatches from the Front*. New York: Oxford University Press, 1998. ISBN 978-0195122060.

LEAVITT, Judith Walzer. *Women and Health in America: Historical Readings*. Madison: University of Wisconsin Press, 1999, ISBN 978-0299159641.

LEWIS, Gail. *Forming Nation, Framing Welfare*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134677016.

LINDENMEYER, Kriste. *Ordinary Women, Extraordinary Lives: Women in American History*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2000, ISBN 978-0842027540.

MALLIER, A. T.; ROSSER, Mike. *Women and the economy: a comparative study of Britain and the USA*. New York: St. Martin's Press, 1987, ISBN 978-1349076055.

MCBRIDE, Dorothy E.; PARRY, Janine A. *Women's Rights in the USA: Policy Debates and Gender Roles*, 5. přepřac. vyd. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1317564584.

MCCOMB, Mary C. *Great Depression and the Middle Class: Experts, Collegiate Youth and Business Ideology, 1929-1941*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1135526801.

MCCUE, Margi Laird. *Domestic violence: a reference handbook*, přeprac. vyd. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2008, ISBN 978-1851097791.

MURPHY, Kate. *Behind the wireless: a history of early women at the BBC*. London: Palgrave Macmillan, 2016, ISBN 978-1137491732.

NIMMO, Dan D.; NEWSOME, Chevelle. *Political commentators in the United States in the 20th century: a bio-critical sourcebook*. Westport: Greenwood Press, 1997, ISBN 978-0313295850.

O' DEA, Suzanne. *From suffrage to the Senate: an encyclopedia of American women in politics*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999, ISBN 978--0874369601.

O' REILLY, Jacqueline; FAGAN, Colette. *Part-time Prospects: An International Comparison of Part-time Work in Europe, North America and the Pacific Rim*. London: Psychology Press, 1998, ISBN 978-0415156691.

OLSEN, Kirstin. *Chronology of women's history*. Westport: Greenwood Press, 1994, ISBN 978-0313288036.

PANAYOTIDIS, Lisa E.; STORTZ, Paul. *Women in Higher Education, 1850-1970: International Perspectives*. New York: Routledge, 2016, ISBN 978-1134458240.

PEDERSON, William D. *The FDR years*. New York: Facts on File, 2006, ISBN 978-0816074600.

POWELL, John. *Encyclopedia of North American Immigration*. New York: Facts On File, 2005, ISBN 978-1438110127.

PURVIS, June. *Women's History: Britain, 1850-1945: An Introduction*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1135367091.

RAPPAPORT, Helen. *Encyclopedia of Women Social Reformers*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2001, ISBN 978-1576071014.

REAGAN, Leslie J. *When Abortion Was a Crime: Women, Medicine, and Law in the United States, 1867-1973*. Berkeley: University of California Press, 1998, ISBN 978-0520216570.

REIS, Elizabeth. *American Sexual Histories*, 2. vyd. Malden: Wiley-Blackwell, 2012, ISBN 978-1444339291.

RENZETTI, Claire M.; CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, ISBN 978-8024605258.

ROBERTSON, Andrew W, et al: *Encyclopedia of U.S. political history*. Washington: CQ Press, 2010, ISBN 978-1604266474.

RUDY, Willis. *Total war and twentieth-century higher learning: universities of the Western world in the First and Second World Wars*. Cranbury: Associated University Presses, 1991, ISBN 978-0838634097.

SALTER, Brian; TAPPER, Ted. *The state and higher education*. New York: Routledge, 2013, ISBN 978-1136897146.

SAYLER, Carolyn. *Doris Fleeson: Incomparably the First Political Journalist of Her Time*. Santa Fe: Sunstone Press, 2010, ISBN 978-1611390377.

SCHEER, Teva J. *Governor lady the life and times of Nellie Tayloe Ross*. Columbia: University of Missouri Press, 2005, ISBN 978-0826265050.

SHARER, Wendy B. *Vote and voice: women's organizations and political literacy, 1915-1930*. Carbondale: Southern Illinois University Press, 2007, ISBN 978-0809327508.

SICHERMAN, Barbara; GREEN, Carol Hurd. *Notable American women: the modern period: a biographical dictionary*. Cambridge: Belknap Press, 1980, ISBN 978-0674627338.

SILVER, Harold. *Higher education and opinion making in twentieth-century England*. Portland: Woburn Press, 2003, ISBN 978-0713002317.

SIMONTON, Deborah. *The Routledge history of women in Europe since 1700*. New York: Routledge, 2006, ISBN 978-1134419067.

SKELTON, Christine; FRANCIS, Becky; SMULYAN, Lisa. *The SAGE Handbook Of Gender And Education*. Thousand Oaks : Sage Publications, 2006, ISBN 978-1446206485.

SLOAN, W. David; PARCELL, Lisa Mullikin. *American journalism: history, principles, practices*. Jefferson: McFarland, 2002, ISBN 978-0786451555.

SMITH, Harvey L. *Berkeley and the New Deal*. Charleston: Arcadia Publishing, 2014, ISBN 978-1439647677.

SOLINGER, Rickie. *Pregnancy and Power: A Short History of Reproductive Politics in America*. New York: New York Press, 2007, ISBN 978-0814798287.

STEBBINS, Leslie F. *Work and Family in America: A Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2001, ISBN 978-1576072240.

STEINMO, Sven., THELEN, Kathleen Ann., LONGSTRETH, Frank. *Structuring politics: historical institutionalism in comparative analysis*. New York: Cambridge University Press, 1992, ISBN 978-0521428309.

STREET, Sean. *Historical dictionary of British radio*. 2.vyd. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015, ISBN 978-1442249233.

STREISSGUTH, Thomas. *Welfare and Welfare Reform*. New York: Facts On File, 2009, ISBN 978-1438127019.

STREISSGUTH, Thomas; FRIEDENTHAL, Lora; WEBER, Jennifer L. *Isolationism*. New York: Chelsea House, 2010, ISBN 978-1438133041.

SUMMERFIELD, Penny. *Women Workers in the Second World War: Production and Patriarchy in Conflict*, 2.vyd. New York: Routledge, 2013, ISBN 978-1136247262.

SUMMERS, Randal W.; HOFFMANN, Allan Michael. *Domestic Violence: A Global View*. Westport: Greenwood Publishing Group, 2006, ISBN 978-0313311642.

SZRETER, Simon; FISHER, Kate. *Sex Before the Sexual Revolution: Intimate Life in England 1918–1963*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, ISBN 978-1139492898.

TAGER, Miriam B. *Challenging the School Readiness Agenda in Early Childhood Education*. New York: Taylor & Francis, 2017, ISBN 978-1317204671.

TERRACE, Vincent. *Radio programs, 1924-1984: a catalog of more than 1800 shows*. Jefferson: McFarland, 2010, ISBN 978-1476605289.

TRUE, Jacqui. *The Political Economy of Violence Against Women*. New York: Oxford University Press, 2016, ISBN 978-0199755912.

VAN HORN, Carl E. *Work in America: An Encyclopedia of History, Policy, and Society*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2003, ISBN 978-1576076767.

VAUGHN, Stephen L. *Encyclopedia of American Journalism*. New York: Routledge, 2008, ISBN 978-1135880200.

WALTON, John K. *The British Seaside: Holidays and Resorts in the Twentieth Century*. Manchester: Manchester University Press, 2010, ISBN 978-0719051708.

WARE, Susan. *Beyond suffrage, women in the New Deal*. Cambridge: Harvard University Press, 1981, ISBN 978-06740692201981.

WARE, Susan. *Holding their own: American Women in the 1930s*. Boston: Twayne Publishers, 1982, ISBN 978-0805799026.

WASNIEWSKI, Matthew Andrew. *Women in Congress, 1917-2006*. Washington: U.S. Government Printing Office, 2006, ISBN 978-0160767531.

WAYNE, Tiffany K.; BANNER, Lois, W. *Women's rights in the United States: a comprehensive encyclopedia of issues, events, and people*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2015, ISBN 978-1610692151.

WEATHERFORD, Doris. *Women in American politics: history and milestones*. Washington: CQ Press, 2012, ISBN 978-1608710072.

WEBER, Helen. *Holocaust mosaic*. New York: Universe, 2006, ISBN 978-0595857883.

WHITT, Jan. *Women in American journalism: a new history*. Urbana: University of Illinois Press, 2008, ISBN 978-0252075568.

WILLIAMS, Joanna. *Consuming higher education: why learning can't be bought*. New York: Bloomsbury Academic, 2013, ISBN 978-1441183606.

WOOD, Julia T.A.; FIRMER-ORAIZ, Natalie. *Gendered lives: communication, gender, and culture*. New York: Cengage, 2017, ISBN 978-1337555883.

ZWEINIGER-BARGIELOWSKA, Ina. *Women in Twentieth Century Britain: Social, Cultural and Political Change*. London: Routledge, 2001, ISBN 978-1317876915.

2. Prameny

A Chance To Free The Child. In: *The Sunday Star*, 30.4.1933, s.15.

A Women's Point of View. In: *Cheltenham Chronicle*, 12.11.1921, s.8.

Admits Beating Wife To Death. In: *The Evening Star*, 11.7.1935, s.20.

Admits Beating Wife When She Deserves It. In: *The Evening Star*, 23.10.1934, s.20.

Adult Classes Still Open. In: *Greenbelt Cooperator*, 5.10.1939, s.2.

Amazing Results of The General Elections. In: *The Aberdeen Daily Journal*, 1918-12-30, s.5.

Anti Jim Crow Bill Aimed At Ohio State. In: *The Detroit Tribune*, 27.5.1933, s.3.

BACHU, Amara. *Trends in Premarital Childbearing: 1930 to 1994*. Washington: U.S. Department of Commerce, Economics and Statistics Administration, U.S. Census Bureau, 1999. s.5.

BOLTON, Paul. *Education: Historical statistics*. London: House of Commons Library, 2012, s.20.

Court Story of Domestic Violence. In: *Birmingham Daily Gazette*, 9.12.1930, s.4.

CRUZ, Julissa. *Marital Status: More Than a Century of Change*. [online]. [vid. 20.3.2018]. Dostupné z: <https://www.bgsu.edu/content/dam/BGSU/college-of-arts-and-sciences/NCFMR/documents/FP/FP-13-13.pdf>

Exmouth Husband Summoned for Assault. In: *Devon and Exeter Gazette*, 3.11.1933, s. 12.

Expelled by Reich. In: *The Times-News*, 28.8.1934, s.1.

First Englishwoman to sit in Parliament. In: *The Yorkshire Evening Post*, 29.11.1919, s.8.

Fractured His Wife's Nose. In: *Lancashire Evening Post*, 16.9.1931, s.8.

German Convicted Of Beating Wife Who Becomes U.S. Citizen. In: *The Times- News*, 20.10.1938, s.1.

Here, There and Everywhere. In: *The Independent*, 3.4.1931, s.1.

Husband In Court. In: *Ballymena Weekly Telegraph*, 4.7.1936, s.6.

Lady Astor's Liquor Bill, in: *The Leeds Mercury*, 14.7.1923, s.9.

Life, 23.1.1936.

Military Training Bill Provisions. In: *The Yorkshire Post*, 2.5.1939, s.11.

Peace worth the price. In: *The Midland Journal*, 5.11.1937, s.4.

PIDGEON, Mary Elisabeth. *Women in the Economy of the United States of America: A Summary Report: Women's Bureau Bulletin, No. 155*, Washington: Government Printing Office, 1937.

Prison For Beating Wife. In: *Dundee Evening Telegraph*, 23.7.1938, s.5.

RURY, John L.: Vocationalism for Home and Work: Women's Education in the United States, 1880-1930. In: *History of Education Quarterly*, vol. 24, no. 1, 1984, s.36-39.

Senate to Miss Familiar Faces. In: *The Sunday Star*, 6.12.1931, s.3.

SNYDER, Thomas D. *120 years of American education: a statistical portrait*. Washington: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics, 1993, s.64.

The Flood Leaves Its Victims On The Bread Line. In: *Life*, 15.2.1937, s.9.

This Gift Saves Your Wife 200 Hours Of Hard Work a Year. In: *Life*, 20. 11. 1937. s.7.

Women at Cambridge. In: *Spectator*, 21.10.1921, s. 7.

Whipping Post and Wife Beaters. In: *The Midland Journal*, 13.11.1931, s.4.

Writer's Outers Stirs Diplomats. In: *The Sunday Star*, 26.8.1934, s.3.

3. Internetové zdroje

1930s, in: *History of American Journalism*, [online], [vid. 15.6.2018], dostupné z: <http://history.journalism.ku.edu/1930/1930.shtml>.

Abortion Rights, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 31. 3. 2018], dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_Rights_\(organisation\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_Rights_(organisation)).

Age at Marriage and Previous Marital Status, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 25.3.2018], dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/datasets/ageandpreviousmaritalstatusatmarriage>.

At a CBS Radio microphone, journalist and political commentator Dorothy Thompson, in: *CBS Photo Archive*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.gettyimages.com/license/667803352>.

Berry and Perkins, in: *Library of Congress*. [online]. [vid. 13.7.2018]. Dostupné z: <http://www.loc.gov/pictures/item/2016870964/>.

Democratic National Committee, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 5.5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_National_Committee.

Destitute pea pickers in California, in: *Library of Congress*, [online], [vid.14.7.2018], dostupné z: <https://www.loc.gov/pictures/resource/cph.3b41800/>.

Divorces in England and Wales, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 25. 3.2018], dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/divorce/datasets/divorcesinenglandandwales>.

Dust Bowl, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 15.6.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Dust_Bowl.

Estimated Median Age at First Marriage, by Sex: 1890 to Present, in: *United States Census Bureau*, [online], [vid. 15. 2. 2018], dostupné z: <https://www.census.gov/population/socdemo/hh-fam/tabMS-2.pdf>.

Executive Order 7027 Establishing the Resettlement Administration, in: *The American Presidency Project*, [online], [vid. 22.6.2018], dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=15048>.

FERA camps for unemployed women in Arcola, in: *National Archives Catalog*, [online], [vid. 13.7.2018], dostupné z: <https://catalog.archives.gov/id/196582>.

First professional degrees, in: *U. S. Department of Education*, [online], [vid.2.1.2018], dostupné z: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ous/.../professional.doc>.

Frances Perkins, in: *Biography*, [online], [vid. 3.5.2018], dostupné z: <https://www.biography.com/people/frances-perkins-9437840>.

Hattie Caraway with gavel, in: *Library of Congress*, [online], [vid.13.7.2018], dostupné z: <http://www.loc.gov/pictures/item/2016879593/>.

History, in: *League of Women Voters*, [online], [vid. 12.7.2018], dostupné z: <https://www.lwv.org/about-us/history>.

History of Abortion Law in the UK, in: *Abortion Rights, the national pro-choice campaign*, [online], [vid. 30. 3. 2018], dostupné z: <http://www.abortionrights.org.uk/history-of-abortion-law-in-the-uk/>.

Home economics, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid.12.12.2017], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Home_economics.

Howzat! A brief history of cricket on the BBC, in: *BBC Blogs*, [online], [vid. 3.7.2018], dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/blogs/genome/entries/6a53cfa5-a919-435a-b967-7ebf96d0d545>.

Irene Ward, in: *Encyclopaedia Britannica*, [online], [vid. 10.5.2018], dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Irene-Ward>.

Irene Mary Bewick Ward, Baroness Ward of North Tyneside, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw167564/Irene-Mary-Bewick-Ward-Baroness-Ward-of-North-Tyneside?LinkID=mp77098&search=sas&sText=irene+ward&role=sit&rNo=4>.

Irene Ward, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 10.5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Irene_Ward.

Legal Work, in: *National Consumer League*, [online], [vid. 30.4.2018], dostupné z: http://www.nclnet.org/legal_work.

Lysol douche ad, 1928, U.S.A, [online], [vid. 8. 7. 2018], dostupné z: <http://www.mum.org/lysol1.htm>.

Lysol douche ad, June 1934, McCall's magazine, U.S.A, [online], [vid. 8.7.2018], dostupné z: <http://www.mum.org/lysol34.htm>.

Margaret Bondfield, in: *Historic UK, The History and Heritage Accommodation Guide*, [online], [vid. 3.5.2018]. Dostupné z: <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofBritain/Margaret-Bondfield/>.

Margaret Ethel ('Storm') Jameson, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw163660/Margaret-Ethel-Storm-Jameson?LinkID=mp54495&search=sas&sText=storm+jameson&role=sit&rNo=3>.

Matrimonial Causes Act 1937, in: *PERFAR, The Population Europe Resource Finder and Archive*, [online], [vid. 10. 3. 2018], dostupné z: <https://www.perfar.eu/policies/matrimonial-causes-act-1937>.

National Labor Relations Act, in: *National Labor Relations Board*, [online], [vid.20.11.2017], dostupné z: <https://www.nlr.gov/resources/national-labor-relations-act>.

Number of Marriages and Divorces in England and Wales, 1930–2010, in: *Office for National Statistics*, [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/bulletins/marriagesinenglandandwalesprovisional/2012-02-29#number-of-marriages>.

Office for National Statistics, in: *gov.uk*, [online], [vid. 25. 3.2018], dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/office-for-national-statistics>.

Of Myrt and Marge-inal “interest”; or, Getting It in the “hinterland, in: *broadcastellan.blogspot.com*, [online], [vid. 3.7.2018], dostupné z: <https://broadcastellan.blogspot.com/2012/03/of-myrt-and-marge-inal-interest-or.html?view=flipcard>.

OLSON, Randy: 144 years of marriage and divorce in the United States, in one chart, in: *The Washington Post* [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/06/23/144-years-of-marriage-and-divorce-in-the-united-states-in-one-chart/?noredirect=on&utm_term=.f13594f191fd.

Radio in the 1930s, in: *Public Broadcasting Service*, [online], [vid. 25.6.2018], dostupné z: <http://www.pbs.org/opb/historydetectives/feature/radio-in-the-1930s/>.

Sex Disqualification (Removal) Act, in: *legislation.gov.uk*, [online], [vid. 15.12.2017], dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/9-10/71/section/1>.

Soap opera, in: *Collins Dictionary*, [online], [vid.25.6.2018], dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/soap-opera>.

Sylvia Townsend Warner, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw49934/Sylvia-Townsend-Warner?LinkID=mp05884&search=sas&sText=sylvia+townsend+warner&role=sit&rNo=4>

Sylvia Townsend Warner, in: *Poetry Foundation*, [online], [vid.21.6.2018], dostupné z: <https://www.poetryfoundation.org/poets/sylvia-townsend-warner>.

The First Woman in Parliament, in: *BBC News*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8377129.stm.

The Labour cabinet 1929, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018]. Dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw253764/The-Labour-Cabinet-1929?LinkID=mp00473&search=sas&sText=margaret+bondfield&role=sit&rNo=4>.

The Left Review, 1934-1938, in: *marxists.org*, [online], [vid. 21.6.2018], dostupné z: <https://www.marxists.org/archive/pearce/1959/11/left-review.htm>.

The Social Security Act of 1935, in: *Social Security Administration*, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: <https://www.ssa.gov/history/35act.html>.

Training College, in: *Collins Dictionary*, [online], [vid. 15.3.2018], dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/training-college>.

United States Census Bureau, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 15.2.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Census_Bureau.

Why We Need the Equal Rights Amendment, in: *The Equal Rights Amendment*, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: <http://www.equalrightsamendment.org/why.htm>.

Woman columnist tells committee that something must be done for refugee children, in: *Library of Congress*, [online], [vid.14.7.2018], dostupné z: <http://www.loc.gov/pictures/item/2016875498/>.

Women's City Club of New York, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 2.5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_City_Club_of_New_York#History.

Works Progress Administration, in: *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, [online], [vid. 4. 5.2018], dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Works_Progress_Administration.

Multimédia

Myrt and Marge, in: *The Internet Archive*, [online], [vid. 15.7.2018], dostupné z: <https://archive.org/details/MyrtMarge>.

NBC- Hitler Invasion of Poland, in: *youtube.com*, [online], [vid. 9.7.2018], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=vsz8DzcmhMs>.

Seznam příloh

Příloha č.1- reklama na multifunkční přístroj

Příloha č.2- kurzy FERA pro nezaměstnané ženy

Příloha č.3- reklama na Lysol

Příloha č.4- reklama na Lysol

Příloha č.5- Hattie Carawayová v Kapitolu

Příloha č.6- setkání Frances Perkinsové s Georgem L. Berrym

Příloha č.7- Nancy Astorová při vyhlášení volebních výsledků

Příloha č.8- britský vládní kabinet od roku 1929

Příloha č.9- Irene Wardová

Příloha č.10- fotografie „The American Way“

Příloha č.11- titulní strana prvního vydání časopisu Life

Příloha č.12- fotografie „Migrant Mother“

Příloha č.13- Dorothy Thompsonová při rozhovoru pro CBS

Příloha č.14- setkání Dorothy Thompsonové s Edith Nourse Rogersovou

Příloha č.15- Sylvia Townsend Warnerová

Příloha č.16- Storm Jamesonová

Příloha č.17- plakát soap opery Myrt a Marge

Příloha č.18- Marjorie Pollardová při komentování

Příloha č.5- Snímek Hattie Carawayové v budově Kapitolu ve Washingtonu z roku 1932.

Zdroj: Hattie Caraway with gavel, in: *Library of Congress*, [online], [vid.13.7.2018], dostupné z: <http://www.loc.gov/pictures/item/2016879593/>.

Příloha č.6- setkání Frances Perkinsové s Georgem L. Berrym na konferenci, týkající se resortu průmyslu a práce. Konference proběhla 11.12.1935 a Frances Perkinsová v rámci ní apelovala na zástupce průmyslových firem, aby se zabývali potřebami svých zaměstnanců.

Zdroj: Berry and Perkins, in: *Library of Congress*. [online]. [vid. 13.7.2018].

Dostupné z: <http://www.loc.gov/pictures/item/2016870964/>.

Příloha č.7- Nancy Astorová při vyhlášení výsledků voleb do parlamentu.

V roce 1919 se stala vůbec první ženou zvolenou do britského parlamentu, která svou nově získanou funkci neodmítla.

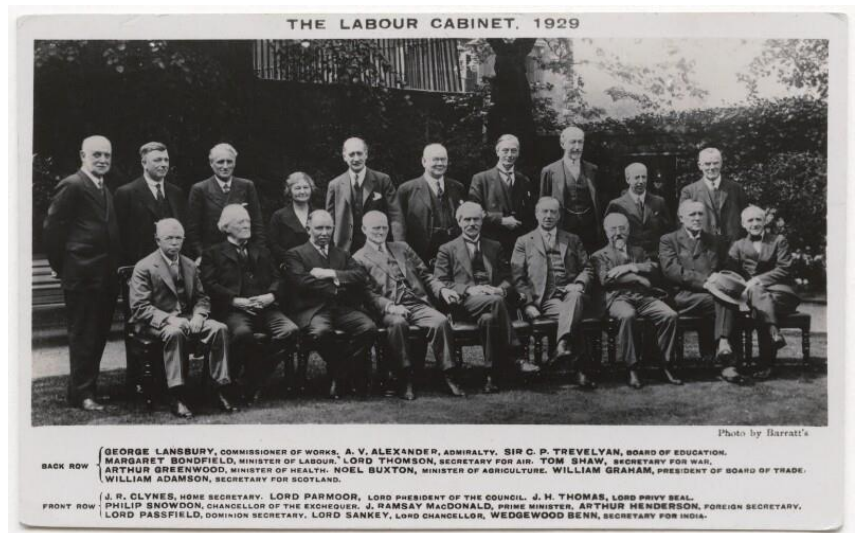
Zdroj: The First Woman in Parliament, in: *BBC News*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8377129.stm.

Příloha č.8- britský vládní kabinet od roku 1929. První ministryní se stala Margaret Bondfieldová, vykonávající post ministryně práce do roku 1931.

Zdroj: The Labour cabinet 1929, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018]. Dostupné z:

<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw253764/The-Labour-Cabinet-1929?LinkID=mp00473&search=sas&sText=margaret+bondfield&role=sit&rNo=4>.

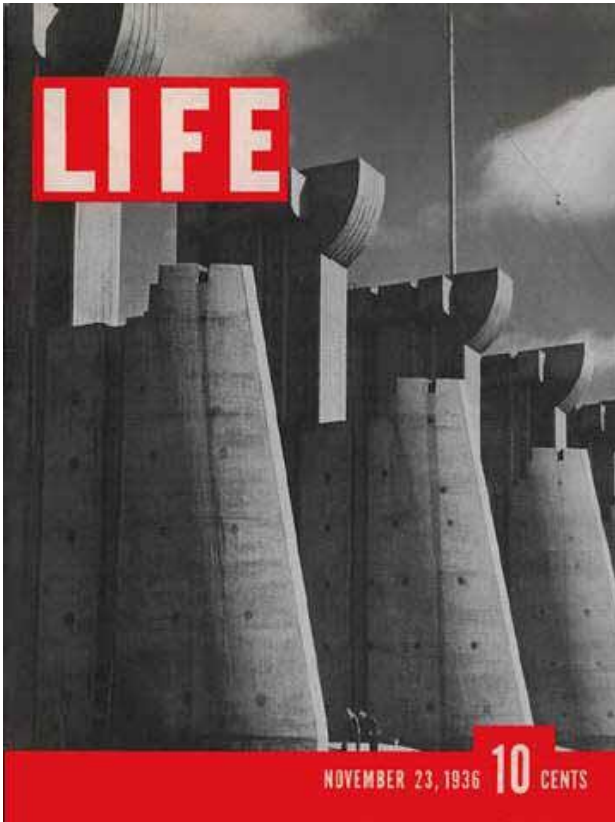
Příloha č.9- Irene Wardová, nejdéle sloužící poslankyně a členka britské delegace Společnosti národů na snímku z 25. listopadu 1931.

Zdroj: Irene Mary Bewick Ward, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw167564/Irene-Mary-Bewick-Ward-Baroness-Ward-of-North-Tyneside?LinkID=mp77098&search=sas&sText=irene+ward&role=sit&rNo=4>

Příloha č. 10- fotografie zachycuje atmosféru společnosti po povodních na řece Ohio na přelomu ledna a února roku 1937. Kompletně zaplavena byla černošská čtvrť Louisville, jejíž obyvatelé jsou zachyceni na snímku. Autorkou této fotografie je Margaret Bourke – Whiteová.

Zdroj: *Life*, 15.2.1937, s.9.

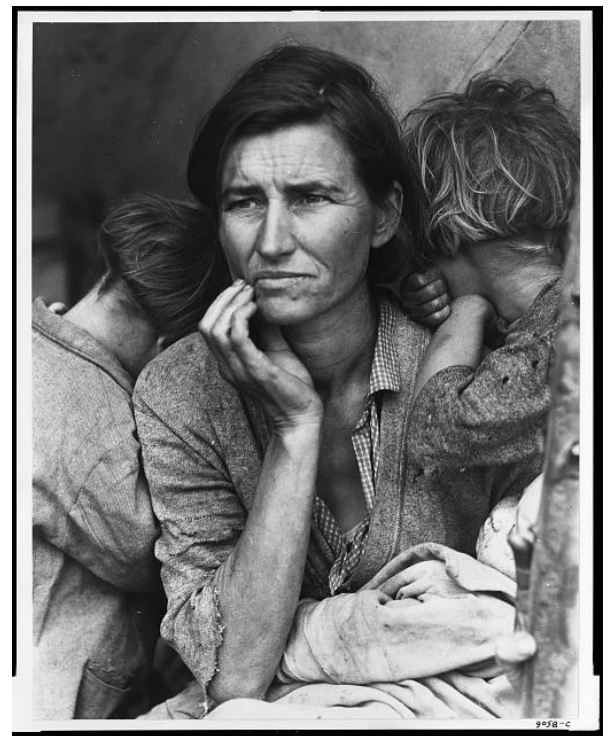

Příloha č. 11- první vydání časopisu Life z roku 1936. Na titulní straně je fotografie přehrady Fort Peck Dam, jejíž autorkou je Margaret Bourke - Whiteová.

Zdroj: Life, 23.11.1936.

Příloha č. 12- Nejznámější fotografie vystihující atmosféru ve společnosti po *Dust Bowl*. Autorkou této fotografie je Dorothea Langeová.

Zdroj: *Destitute pea pickers in California*, in: Library of Congress, [online], [vid.14.7.2018], dostupné z: <https://www.loc.gov/pictures/resource/cph.3b41800/>.

Příloha č. 13- Dorothy Thomssonová při rozhovoru s historikem a novinářem Hendrikem Willemem von Loonem, historikem ze dne 17.1.1939.

Zdroj At a CBS Radio microphone, journalist and political commentator Dorothy Thompson, in: *CBS Photo Archive*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.gettyimages.com/license/667803352>.

Příloha č. 14- Dorothy Thomssonová s Edith Nourse Rogersovou. Dne 22.4.1939 se Dorothy Thomssonová sešla s komisí pro imigraci, aby se vyřešila aktuální situace spjatá s migrací rakouských a německých Židů. Edith Nourse Rogersová byla členkou komise a otevřeně vystupovala proti politice Adolfa Hitlera.

Zdroj: Woman columnist tells committee that something must be done for refugee children, in: *Library of Congress*, [online], [vid.14.7.2018], dostupné z: <http://www.loc.gov/pictures/item/2016875498/>.

Příloha č. 15- Sylvia Townsend Warnerová; autorka, která popsala situaci ve Španělsku během občanské války.

Zdroj: Sylvia Townsend Warner, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018], dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw49934/Sylvia-Townsend-Warner?LinkID=mp05884&search=sas&sText=sylvia+townsend+warner&role=sit&rNo=4>

Příloha č. 16- Storm Jamesonová, britská autorka, která navštívila nacistické Německo a tehdejší Československo.

Zdroj: Margaret Ethel ('Storm') Jameson, in: *National Portrait Gallery*, [online], [vid. 14.7.2018]. Dostupné z: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw163660/Margaret-Ethel-Storm-Jameson?LinkID=mp54495&search=sas&>

Příloha č.17- plakát k soap opera Myrt a Marge

Zdroj: Of Myrt and Marge-inal “interest”; or, Getting It in the “hinterland, in: *broadcastellan.blogspot.com*, [online], [vid. 3.7.2018], dostupné z: <https://broadcastellan.blogspot.com/2012/03/of-myrt-and-marge-inal-interest-or.html?view=flipcard>.

Příloha č.18- Marjorie Pollardová při komentování zápasu. Blog BBC, na kterém je fotografie zveřejněna uvádí, že se jedná o komentování hokejového zápasu. Vzhledem k tomu, že článek pojednával o kriketu, lze se přiklonit spíše k variantě komentování kriketového zápasu.

Zdroj: Howzat! A brief history of cricket on the BBC, in: *BBC Blogs*, [online], [vid. 3.7.2018], dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/blogs/genome/entries/6a53cfa5-a919-435a-b967-7ebf96d0d545>.

